

Hallituksen esitys Eduskunnalle etuoikeusjärjestelmän uudistamisesta koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi vuodelta 1868 olevaan etuoikeusasetukseen perustuva etuoikeusjärjestelmä. Etuoikeusjärjestys määrää, missä järjestyksessä saatavat maksetaan konkurssissa ja ulosotossa, kun täytäntönnäpanon kohteena oleva omaisuus ei riitä kaikkien velkojen maksamiseen. Etuoikeusasetus kumottaisiin ja sen tilalle säädettäisiin laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä. Etuoikeuksia vähennettäisiin merkittävästi ja siten velkojen tasa-arvoa lisättäisiin.

Kaikkeen velallisen täytäntönnäpanokelpoisuuteen omaisuuteen kohdistuvat *yleiset etuoikeudet* poistettaisiin lapselle tulevan elatusavun etuoikeutta lukuunottamatta. Etuoikeutta ei siten olisi enää työpalkkasaatavilla, ennakonpidätysmaksuilla, sosiaaliturvamaksuilla, työeläkevakuutusmaksuilla, vakuutusmaksulainasaatavilla eikä veroilla. Määrättyyn omaisuuteen kohdistuvia *erityisiä etuoikeuksia* vähennettäisiin. Vuokranantajalla ei olisi enää etuoikeutta vuokrasaatavastaan vuokrahuoneistossa tai -alueella olevaan vuokralaisen omaisuuteen. Myöskään ulosmittaus ei enää tuottaisi etuoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen. Lisäksi poistettaisiin eräät käytännössä merkityksellöiksi jääneet etuoikeudet.

Uuden lain mukainen maksunsaantijärjestys olisi seuraava: kun täytäntönnäpanokustannukset on maksettu, olisi velkojalla, jolla on pantti- tai vastaava oikeus irtaimen omaisuuteen, oikeus edelleenkin saada maksu tästä omaisuudesta ennen muita velkoja. Tämän jälkeen suoritettaisiin vuoden aikana ennen konkurssin alkamista tai ulosmittauksen toimittamista erääntynyt lapselle tuleva elatusapu. Etuoikeus ei koskisi kunnan maksamaan elatustukeen perustuvaa kunnan takautumissaatavaa.

Seuraavaksi paras oikeus olisi velkojalla, jolla on saamisensa vakuutena yrityskiinnitys. Yritysikiinnityksen kohteena olevan omaisuuden arvosta tulisi kiinnityksenhaltijoille kon-

kurssissa kuitenkin etuoikeuden perusteella vain 50 prosenttia. Näin tasoitetaan sitä etua, joka kiinnityksenhaltijoille tulisi nyt paremmassa tai samassa asemassa olevien etuoikeuksien poistuessa. Loppuosa yritysikiinnityksen kohteena olevasta omaisuudesta jaettaisiin etuoikeudettomien velkojen kesken yhtäläisin oikeuksin. Myös kiinnityksenhaltijat saisivat tästä omaisuudesta jako-osuutta siltä osin kuin niille ei ole jo kertynyt täyttä suoritusta.

Laissa luettelaisiin myös eräitä saatavia, joista velkojilla olisi oikeus saada maksu vasta muiden saatavien jälkeen. Tällaisia olisivat muun muassa sakot ja muut laissa tarkoitetut rangaistus- tai seuraamusluonteiset saatavat sekä verojen ja vakuutusmaksujen korotukset. Puolison toiselta puolisolta oleva saatava olisi sitä vastoin yhdenvertainen muiden saatavien kanssa.

Edellä mainituin poikkeuksin velkojilla olisi oikeus saada pakkotäytäntönnäpanossa maksu yhtäläisin oikeuksin eli saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa.

Kiinteistön pakkohuutokaupassa noudatettaisiin kuitenkin edelleen kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetussa asetuksessa säädetyä etuoikeusjärjestyä. Eräiden kiinnitettyjä saatavia parempisijaisten saatavien, kuten kiinteistötyöntekijöiden palkkasaatavien etuoikeus ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi. Palkkaturvasäännöksiä muutettaisiin siten, että eräiden korvaussaatavien osalta palkkaturvan hakemiselle säädetty kolmen kuukauden määräaika alkaisi kulua vasta siitä, kun asia on tuomiolla lainvoimaisesti ratkaistu tai asiassa on tehty sovinto. Palkkaturvamenettelyn nopeuttamiseksi konkurssipesän hoitajalle asetettaisiin eräitä palkkasaatavien selvittämiseen liittyviä velvoitteita. Asetuksella säädettävien edellytysten konkurssipesä voisi hakea palkkaturvaa työntekijöiden lukuun.

Huoneenvuokralakia ja maanvuokralakia

muutettaisiin niin, että vuokranantajalla ei olisi enää pidätysoikeutta vuokrasaatavastaan vuokralaisen huoneistossa tai vuokra-alueella olevaan omaisuuteen.

Työpalkkasaatavien etuoikeuden poistaminen lisäisi palkkaturvan kustannuksia, kun työnantajilta takaisin perittävä määrä vähenisi. Uudistuksen vuoksi takaisin perimättä jäävään määrään vaikuttaisi olennaisesti se, miten konkurssien määrä tulee kehittymään. Työpalkkasaatavien osalta uusia säännöksiä sovellettaisiin vasta kahden vuoden siirtymäkauden jälkeen. Lisäkustannus aiheuttaisi vastaavansuuruisen korotuspaineen työnantajilta perittävään työttömyysvakuutusmaksuun. Työntekijöiden asemaan etuoikeuden poistaminen ei paljokaan vaikuttaisi, koska konkurssissa valvotaan varsin vähän sellaisia työpalkkasaamisia, joita ei makseta palkkaturvana. Palkkaturvapalautuksista valtiolle tulevat korkotulot pienenisivät.

Ennakkopidätysten ja verojen etuoikeuden poistaminen pienentäisi veroperinnän kertymää. Kuntien ja muiden yksittäisten veronsaajien verokertymään uudistuksen vaikutus olisi vähäinen. Työeläkesaamisten etuoikeuksien poistaminen vähentäisi työeläkevakuutusmaksujen kertymää. Eläketurvakeskuksen luottovakuutustoiminnan menot lisääntyisivät. Näistä aiheutuisi vastaavansuuruisen korotuspaine vakuutusmaksuihin ja luottovakuutusmaksuihin. Myös vakuutusmaksulainoista annettuihin pankkitakauksiin ja muihin vastuusitoumuksiin perustuvien regressisaatavien jako-osuudet pienenisivät.

Yrityskiinnityksen haltijoiden asemaan uudistus vaikuttaisi siten, että näille velkojille konkurssista kertyvä jako-osuus pysyy suurin piirtein ennallaan, kun otetaan huomioon se määrä, joka velkojille jaetaan etuoikeudettomien velkojen kanssa yhtäläisin oikeuksin.

Etuoikeuden poistaminen kuntien elatustukisaatavilta lisäisi kuntien elatustuen nettomenoja arviolta 20 miljoonalla markalla.

Tarkoitus on, että ehdotetut lait tulisivat voimaan vuoden 1993 alusta. Aikaisempia etuoikeussäännöksiä sovellettaisiin, jos konkurssi on alkanut tai ulosmittaus on toimitettu ennen lain voimaantuloa. Tietyillä saatavilla etuoikeus säilyisi siirtymävaiheen aikana. Työpalkkasaatavilla olisi etuoikeus, jos konkurssi on alkanut tai ulosmittaus toimitettu ennen vuotta 1995. Vastaavasti yrityskiinnityksen haltijoille suoritettaisiin etuoikeuden perusteella 50 prosentin asemesta 60 prosenttia, jos konkurssi on alkanut ennen mainittua ajankohtaa. Eläkesäätiön työnantajalta oleva saatava, jolla katetaan vapaaehtoisesta lisäeläketurvasta aiheutuvaa eläkevastuuta, olisi etuoikeutettu työnantajan konkurssissa, joka on alkanut ennen vuotta 2000.

Esitys liittyy kiinteästi yrityksen saneerausta koskevaan uudistukseen, jota koskeva hallituksen esitys on annettu samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Esitys liittyy vuoden 1993 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	7.3. Kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvan takautumissaatavan etuoikeuden poistaminen	22
YLEISPERUSTELUT	4	8. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	23
1. Johdanto	4	9. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	23
2. Nykyinen etuoikeusjärjestys	5	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	23
2.1. Etuoikeusjärjestys Suomessa	5	1. Lakiehdotusten perustelut	23
2.2. Etuoikeusjärjestelmistä eräissä muissa Euroopan maissa	5	1.1. Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä	23
3. Etuoikeusjärjestelmän taloudellinen merkitys ..	6	1.2. Laki kauppakaaren 10 luvun 1 §:n muuttamisesta	33
3.1. Yleistä	6	1.3. Laki kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 22 §:n muuttamisesta ..	33
3.2. Konkurssien määrä	6	1.4. Laki merilain muuttamisesta	34
3.3. Konkurssipesien varat ja velat	7	1.5. Laki kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain 4 §:n muuttamisesta	35
3.4. Varojen jakautuminen etuoikeusjärjestyksen mukaan eri velkojaryhmien kesken ..	7	1.6. Laki autokiinnityslain 5 §:n muuttamisesta ..	36
3.5. Etuoikeuksien taloudellinen merkitys ulosotossa	8	1.7. Laki eläkesäätiölain 23 §:n muuttamisesta ..	36
4. Etuoikeusjärjestelmän aiemmista uudistushankkeista	9	1.8. Laki konkurssisäännön muuttamisesta ...	37
4.1. Etuoikeuslakikomitean ehdotus	9	1.9. Laki ulosottolain muuttamisesta	41
4.2. Konkurssioikeuden kehittämiskomitea ...	9	1.10. Laki palkkaturvalain muuttamisesta	42
4.3. Periaatemuistio uudistuksen suuntaviivoista	9	1.11. Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta	44
4.4. Työryhmän ehdotus ja siitä annetut lausunnot	10	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	44
4.5. Jatkovalmistelu	12	3. Voimaantulo	44
5. Yleiset etuoikeudet	12	LAKITEKSTIT	45
5.1. Yleistä	12	1. Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä	45
5.2. Keskeisten yleisten etuoikeuksien merkitys	13	2. Laki kauppakaaren 10 luvun 1 §:n muuttamisesta	47
5.2.1. Työsuhteesta johtuvien saatavien etuoikeus	13	3. Laki kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 22 §:n muuttamisesta	47
5.2.2. Verojen ja julkisten maksujen etuoikeus	14	4. Laki merilain muuttamisesta	48
5.2.3. Työeläkelainsäädäntöön perustuvien saatavien etuoikeus	15	5. Laki kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain 4 §:n muuttamisesta	48
5.3. Yleisten etuoikeuksien poistaminen ulosotossa	16	6. Laki autokiinnityslain 5 §:n muuttamisesta	49
5.4. Yleisten etuoikeuksien merkitys yrityksen saneerausta koskevalle lainsäädännölle ..	16	7. Laki eläkesäätiölain 23 §:n muuttamisesta	49
6. Uudistusehdotus	17	8. Laki konkurssisäännön muuttamisesta	50
6.1. Yleiset etuoikeudet	17	9. Laki ulosottolain muuttamisesta	51
6.2. Yrityskiinnityksen etuoikeus	17	10. Laki palkkaturvalain muuttamisesta	52
6.3. Siirtymävaihe	19	11. Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta	53
6.4. Eräät erityiset etuoikeudet	20	LIITTEET	55
6.4.1. Ulosmittauksen tuottama etuoikeus	20	Rinnakkaistekstit	55
6.4.2. Vuokrasaamisten etuoikeus ja vuokranantajan pidätysoikeus	20	Taulukko	68
6.5. Viimeksi suoritettavat saatavat	21		
6.6. Muut ehdotukset	21		
7. Esityksen taloudelliset vaikutukset	22		
7.1. Yleistä	22		
7.2. Yleiset etuoikeudet konkurssissa	22		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Etuoikeusjärjestys määrää, missä järjestyksessä saatavat maksetaan pakkotäytäntöönpanossa, kun täytäntöönpanon kohteena oleva omaisuus ei riitä kaikkien velkojen maksamiseen. Etuoikeusjärjestystä konkurssissa ja irtaimen omaisuuden ulosmittauksessa säännellään vuoden 1868 etuoikeusasetuksessa. Etuoikeusjärjestyksestä kiinteistön pakkohuutokaupassa on säädetty kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetussa laintasoisessa asetuksessa. Nykyisin etuoikeusasetuksessa on lueteltu 14 eri etuoikeusasemassa olevaa saamisryhmää. Lähes kaikki etuoikeusasetukseen tehdyt muutokset ovat merkinneet uusien saamisryhmien säätämistä etuoikeutetuiksi tai etuoikeutetun saamisen etuoikeusaseman parantamista.

Monissa Euroopan maissa etuoikeusjärjestelmän uudistaminen on parin viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana ollut harkittavana konkurssilainsäädäntöä kehitettäessä. Meilläkin etuoikeusjärjestelmän uudistamista on jo pitkään pidetty tarpeellisena. Uudistuksen sisällöstä ei kuitenkaan ole ollut yksimielisyyttä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että etuoikeusjärjestelmän muuttaminen välttämättä suosii jotain velkojaryhmää ja huonontaa jonkin muun ryhmän asemaa.

Uudistusta on pidetty tarpeellisena erityisesti etuoikeudettomien velkojen aseman parantamiseksi. Nykyisessä järjestelmässä näet etuoikeudettomat velkojat jäävät konkurssissa useimmiten jako-osuudetta. Tyypillisiä etuoikeudettomia velkojia ovat tavarantoimittajat ja urakoitsijat sekä kuluttajat. Sellaisia ovat myös valtio ja muut julkisyhteisöt etuoikeudettomien verojen osalta sekä luottolaitokset esinevakuudettomien saamisen osalta.

Etuoikeusjärjestelmän uudistamisessa on kysymys siitä, minkälaisin perustein velallisen maksukyvyttömyydestä aiheutuvat tappiot jaetaan eri velkojaryhmien kesken. Peruskysymys on se, missä määrin tulisi noudattaa yhdenvertaisuusperiaatetta, missä määrin ja millä perusteilla taas on syytä asettaa eri velkojaryhmät keskenään erilaiseen asemaan. Ratkaisu tulee tehdä oikeudenmukaisuus- ja riskinjakonäkökohtien pohjalta. Huomioon on otettava myös järjestelmän vaikutukset elinkeinoelämän luototusjärjestelmään.

Etuoikeusjärjestelmän uudistaminen liittyy

oleellisesti myös konkurssia korvaavan saneerausmenettelyn kehittämiseen. Nykyinen 1930-luvulta oleva akordilainsäädäntö on jäänyt vaille käytännön merkitystä suurelta osin sen vuoksi, että akordisäännöstö antaa mahdollisuuden vain etuoikeudettomia velkojia koskeviin velkojärjestelyihin. Tehokkaan, toimivan ja eri velkojaryhmien kannalta oikeudenmukaisen saneerausmenettelyn luominen edellyttää nykyisten etuoikeuksien merkittävää karsimista. Saneerausmenettelyn aikaansaaminen on tullut entistä tärkeämmäksi ja kiireellisemmäksi konkurssien määrän lisääntyttyä parin viime vuoden aikana oleellisesti. Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annetaankin hallituksen esitys yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi. Tällä lainsäädännöllä on tarkoitus mahdollistaa taloudellisissa vaikeuksissa olevan, mutta pohjimmiltaan elinkelpoisen yrityksen saneeraus ja estää tarpeettomia konkurssseja. Mainittu uudistusesitys on laadittu siltä pohjalta, että etuoikeusjärjestelmää uudistetaan tässä esityksessä ehdotetun mukaisesti.

Etuoikeusjärjestelmällä on merkitystä myös siinä, miten konkurssihallinto tulee järjestää. Etuoikeusjärjestelmä määrää konkurssin jakotuloksen ja näin muun muassa sen, millä velkojaryhmillä on taloudellista etua ylipäänsä osallistua konkurssipesän hallintoon. Nykyjärjestelmässä se velkojapiiri, jolla käytännössä on kiinnostusta konkurssipesän asioihin, on yleensä melko suppea ja koostuu etuoikeutetuista velkojista. Valtiolla on etuoikeutettuna vero- ja palkkaturvavelkojana merkittävä asema. Konkurssipesiin kohdistuu siten tietty julkinen valvonta, kun valtio osallistuu konkurssiin etuoikeutettuna velkojana. Etuoikeusjärjestelmän uudistaminen vaikuttaa siten erityisesti siihen, miltä perustalta pesänhoitajan toimivaltaa ja pesään kohdistuvaa valvontaa koskevat säännökset tulee laatia. Jos yleiset etuoikeudet poistetaan, korostuu tarve lisätä pesänhoitajan valtaa sekä toisaalta tehostaa pesään kohdistuvaa valvontaa. Konkurssihallintoa koskevaa säännöstöä valmistellaan konkurssilainsäädännön jatkovalmistelun yhteydessä.

Velkojen tasavertaisuuden kannalta olennainen kysymys on myös konkurssimenettelyn ulkopuolelle jäävien panttivelkojen erityisasema. Panttioikeudella turvattujen saatavien taloudellinen merkitys on erittäin suuri, ja näiden vakuusoikeuksien vaikutus velallisen varalli-

suuden jakautumiseen maksukyvyttömyystilanteissa on siten ainakin yhtä merkittävä kuin yleisten etuoikeuksien vaikutus. Tämä esitys rajoittuu kuitenkin oleellisilta osiltaan vain yleisten etuoikeuksien ja eräiden erityisten etuoikeuksien sääntelyyn.

2. Nykyinen etuoikeusjärjestys

2.1. Etuoikeusjärjestys Suomessa

Etuoikeudet voidaan jakaa yleisiin ja erityisiin etuoikeuksiin. Yleistä etuoikeutta nauttivalla saatavalla on etuoikeus kaikkeen velallisen täytäntöönpanon kohteeksi kelpaavaan omaisuuteen. Erityinen etuoikeus kohdistuu vain tiettyyn esineeseen tai omaisuusryhmään. Jollei tästä omaisuudesta saada maksua koko saatavalle, loppuosalla saatavaa ei ole etuoikeutta muuhun velallisen omaisuuteen.

Yleiset etuoikeudet ovat voimassa lain nojalla. Erityinen etuoikeus perustuu yleensä velallisen ja velkojan väliseen sopimukseen, jonka sitovuus suhteessa velkoihin edellyttää tiettyä julkisuutta luovia toimenpiteitä. Esimerkkinä voidaan mainita hallinnan luovutus irtaimen omaisuuden panttauksessa.

Etuoikeusjärjestyksessä aikaisemmassa pykälässä mainitulla saatavalla on etuoikeus ennen sen jälkeisiin pykäliin sijoitettuja saamisia. Eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta samaan etuoikeusryhmään (ja siis samaan pykälään) kuuluvilla saamisilla on keskenään sama oikeus. Saaminen, johon liittyy yleinen etuoikeus, on tyydytettävä ensisijaisesti sellaisesta omaisuudesta, johon ei kohdistu erityisiä etuoikeuksia.

Ulosmittauksessa yleistä etuoikeutta ei oteta huomioon, ellei omaisuutta ole ulosmitattu myös tällaista etuoikeutta nauttivasta saatavasta. Erityinen etuoikeus sitä vastoin on ulosmittauksessa otettava huomioon, vaikka omaisuutta ei ole niiden tarkoittamista saatavista ulosmitattu.

Etuoikeusjärjestys on esitetty yksinkertaistetun taulukon avulla *liitteessä 2*. Keskeisten saatavaryhmien osalta on mainittu aika, jota etuoikeus koskee.

2.2. Etuoikeusjärjestelmistä eräissä muissa Euroopan maissa

Tässä jaksossa selostetaan muiden pohjois-

maiden etuoikeusjärjestelmien pääpiirteitä. Lisäksi kosketellaan lyhyesti tilannetta Saksan liittotasavallassa ja Itävallassa, joissa molemmissa on 1980-luvulla kiinnitetty paljon huomiota etuoikeusjärjestelmän uudistamiseen.

Ruotsi

Ruotsin etuoikeuslaki tuli voimaan vuonna 1972. Sen mukaan etuoikeus on joko yleinen tai erityinen. Erityinen etuoikeus on voimassa sekä konkurssissa että ulosotossa. Yleinen etuoikeus on voimassa vain konkurssissa.

Tärkeimpiä erityisiä etuoikeuksia ovat pantti- ja pidätysoikeuksiin, yritysikiinnitykseen sekä vuokrasaamisiin liittyvät etuoikeudet. Myös ulosmittaus tuottaa erityisen etuoikeuden.

Yleisten etuoikeuksien osalta on huomattava, että veroilla ja julkisilla maksuilla on työpalkkasaamisiakin parempi etuoikeus. Syyinä tähän on se, ettei työpalkan etuoikeudella katsottu enää palkkaturvajärjestelmän vallitessa olevan samaa merkitystä työntekijöille kuin aikaisemmin. Verojen jälkeen paras yleinen etuoikeus on sellaisella työntekijän työsuhteeseen perustuvalla saamisella, joka on erääntynyt viimeisen vuoden aikana ennen konkurssihakemuksen tekemistä.

Tanska

Tanskan vuonna 1978 voimaan tullut konkurssilaki sisältää myös etuoikeussäännökset. Niiden uudistamisessa keskeisenä tavoitteena oli etuoikeuksien vähentäminen. Panttivelkojat jäivät konkurssimenettelyn ulkopuolelle. Palkkaturvajärjestelmä on käytössä.

Ensimmäiseen merkittävään etuoikeutettujen saamisten ryhmään kuuluvat työpalkka- ja eräät muut työsuhteesta johtuvat saamiset, pääsääntöisesti kuitenkin vain viimeisiltä kuukaudelta kuukaudelta ennen konkurssin alkua. Palkkasaamisten jälkeen suoritetaan eräät sellaiset tavarantoimittajien saamisvaateet, jotka koskevat tavarantoimittajien velalliselle viimeisten 12 kuukauden aikana ennen konkurssin alkua jälleenmyyntiä varten toimittamia hyödykkeitä, joista menevistä veroista tai muista julkisista maksuista tavarantoimittaja on vastuussa.

Veroilla ja julkisilla maksuilla ei Tanskassa enää ole etuoikeutta.

Norja

Norjan nykyiset etuoikeussäännökset tulivat voimaan vuonna 1986 osana laajaa insolvenssioikeuden uudistusta. Uudistuksella muun muassa rajoitettiin verosaamisten etuoikeusaikaa.

Massavelkojen jälkeen suoritettavat etuoikeudet saamiset on jaettu kahteen etuoikeusluokkaan. Kummankin luokan sisällä saamiset ovat samassa etuoikeusasemassa. Ensimmäiseen etuoikeusluokkaan kuuluvat palkka- ja eräät muut työsuhteesta johtuvat saamiset sekä puolisolle ja lapsille tulevat elatusavut, kaikki pääsääntöisesti vain viimeisiltä kuudelta kuukaudelta ennen konkurssin alkua. Toiseen etuoikeusluokkaan kuuluvat valtiolle ja kunnalle tuleva tulo- ja omaisuusvero, ennakonpidätykset, lisäarvoverot ja sosiaaliturvamaksut. Saamisten etuoikeus edellyttää kuitenkin normaalisti, että ne ovat erääntyneet viimeisten kuuden kuukauden aikana ennen konkurssia. Poikkeuksellisesti etuoikeusaika voi olla pitempikin.

Saksan liittotasavalta

Voimassa olevan etuoikeussäännösten mukaan konkurssissa on viisi etuoikeutettujen saamisten ryhmää, joista tärkeimmät ovat ensimmäinen ja toinen ryhmä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat työntekijän työsuhteeseen perustuvat saamiset viimeisen vuoden ajalta ennen konkurssia, eräät kauppaedustajien provisiossaamiset sekä eräät hoitokorvaukset. Toiseen ryhmään kuuluvat liitto- ja osavaltiolle, kunnalle ja julkisille yhteisöille menevät verot ja tullit, jotka ovat erääntyneet viimeisen vuoden aikana ennen konkurssia.

Saksan liittotasavallassa annettiin kuluvan vuoden huhtikuussa liittopäiville esitys uudeksi maksukyvyyttömyyslainsäädännöksi (Insolvenzordnung; Gesetzentwurf der Bundesregierung). Esityksessä ehdotetaan kaikkien yleisten etuoikeuksien poistamista.

Itävalta

Itävallassa konkurssi- ja akordilainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäinen osuudistus johti siihen, että Itävallassa ei vuodesta 1984 lähtien ole lainkaan yleisiä etuoikeuksia konkurssissa. Etuoikeudet poistettiin muun muassa verosaatavilta ja työntekijöiden työsu-

desaamisilta. Työntekijöiden saamiset turvataan palkkaturvajärjestelmällä.

3. Etuoikeusjärjestelmän taloudellinen merkitys

3.1. Yleistä

Etuoikeusjärjestelmän tosiasiallinen merkitys yhtäältä konkurssi- ja toisaalta ulosottomenetyksessä ei ole samanlainen. Konkurssi ja ulosotto eroavat toisistaan siinä, että konkurssi on yleistäytäntöönpanoa, jossa velallisen kaikki ulosmittauskelpoinen omaisuus käytetään yhdellä kertaa konkurssiin osallistuvien velkojen saamisten tyydyttämiseen; ulosotto on sitä vastoin erillistäytäntöönpanoa, jossa täytäntöönpano kohdistuu vain tiettyyn esineeseen tai omaisuusryhmään. Konkurssiin osallistuu tavallisesti useita sekä eri etuoikeusryhmiin kuuluvia velkoja että etuoikeudettomia velkoja. Ulosotossa samanaikaisesti kilpailevien velkojen määrä on suppeampi. Usein ulosmittausvelkoja on vain yksi, jolloin kilpailua ei käydä eri velkojaryhmien kesken. Suurin osa konkurssivelallisista on yhtiöitä. Ulosottovelallisista suurin osa on luonnollisia henkilöitä; oikeushenkilöiden osuus on vain noin 10 prosenttia.

Etuoikeusjärjestelmän taloudellista merkitystä selvitettyä on tarkasteltava ainakin:

- kuinka monessa tapauksessa etuoikeusjärjestelmä tulee sovellettavaksi,
- kuinka suuri on se varallisuusmäärä, joka jaetaan etuoikeusjärjestelmää soveltaen,
- etuoikeutettujen saatavien lukumäärä ja suuruus sekä
- varojen jakautuminen eri etuoikeusryhmien kesken.

3.2. Konkurssien määrä

Konkurssihakemusten määrä alkoi lisääntyä 1980-luvun puolivälistä lähtien. Kun vuonna 1980 hakemuksia tehtiin 856, vuonna 1987 niitä tehtiin 2 816. Konkurssien määrä kaksinkertaistui vuosina 1983—1987. Vuoden 1987 jälkeen konkurssihakemusten määrä kääntyi ainakin tilapäisesti lievään laskuun, mutta on vuodesta 1990 alkaen oleellisesti lisääntynyt: vuonna 1990 tehtiin 3588 ja vuonna 1991 peräti

6138 hakemusta. Konkurssien määrä tulee ainakin vielä vuonna 1992 pysymään korkeana. Kesäkuun loppuun mennessä tehtiin 3407 konkurssihakemusta. Suuri osa konkurssihakemuksista ei johda konkurssimenettelyyn. Yleensä noin kaksi kolmasosaa hakemuksista raukeaa varojen vähyyden vuoksi tai siksi, että asian käsittely jää silleen.

3.3. Konkurssipesien varat ja velat

Tilastokeskuksen pitämien tilastojen mukaan kaikissa tuomioon päätyneissä konkurssissa konkurssipesien varat ovat pitkään olleet suunnilleen puolet niiden veloista. Vuonna 1991 tuomioon päätyneissä konkurssissa pesien varat olivat kuitenkin noin 7,5 miljardia markkaa (vuosi 1988 1,5 mrd. mk) ja velat noin 12 miljardia markkaa (vuosi 1988 3 mrd. mk).

Edellä mainitut tiedot pesien varoista perustuvat konkurssin alussa laadittuihin pesäluetteloihin. Tunnettua on, että pesän realisointitulot jää yleensä pesäluetteloon merkittyä huomattavasti pienemmäksi. Oikeusministeriössä vuonna 1984 laaditussa vuosia 1974—1975, 1977—1978 ja 1980—1981 koskevassa selvityksessä (jäljempänä oikeusministeriön selvitys) todettiin, että realisoinnissa pesän varoista saatiin vajaa puolet (49 %) pesäluetteloon merkitystä arvosta.

Ilmeistä on, että konkurssivelallisten todelliset velat ovat yleensä vähintään sen suuruiset kuin pesäluetteloiden perusteella on yhteenlaskettu. Pesäluetteloa laadittaessa kaikki konkurssimenettelyyn osallistuvat velat eivät ole tiedossa, joten konkurssisaamisten lopullinen määrä voi nousta suuremmaksikin. Myös velkapääomalle laskettava korko lisää velkojen kokonaismäärää. Erityisesti on syytä ottaa huomioon, että pesän velkoihin on lisättävä konkurssikustannukset eli niin sanotut massavelat, jotka eivät sisälly pesäluettelotietoihin. Nämä kustannukset voivat nousta huomattaviksi. Oikeusministeriön selvityksen mukaan konkurssikustannukset olivat keskimäärin 27 prosenttia konkurssipesän varoista.

Kaiken kaikkiaan voidaan arvioida, että konkurssipesien realisoidun varallisuuden määrä jää pesäluetteloiden perusteella laadittujen tilastojen osoittamaa määrää huomattavastikin pienemmäksi. Velkojille etuoikeusjärjestyksen mukaisesti jaettavien varojen määrää vähentä-

vät vielä pesänhoitokustannukset ja muut pesästä päältäpäin maksettavat massavelat.

Konkurssipesien velkojen jakautumisesta eri velkojaryhmien kesken on tilastojen perusteella käytettävissä joitakin tietoja. Konkurssitilastoissa velkojen saatavat jaetaan kolmeen ryhmään sen mukaan, onko kysymyksessä vakuus-saataava eli saatava, jonka vakuutena on panttioikeus kiinteään tai irtaimiin omaisuuteen (ei kuitenkaan yritysikiinnitys), etuoikeutettu saatava vai etuoikeudeton saatava. Vakuusvelkojen osalta todelliset määrät saattavat olla suurempia kuin mitä tilastot osoittavat, koska tilastotiedot perustuvat konkurssimenettelyn aineistoon. Kaikki vakuusvelat eivät välttämättä ilmene tästä aineistosta, koska ne voidaan periä konkurssimenettelyn ulkopuolella. Konkurssitilastojen mukaan tuomioon päätyneissä konkurssissa vakuusvelkojen ja etuoikeutettujen saatavien osuus kaikista veloista on vaihdellut vuosina 1987—1991 seuraavasti (luvut miljoonina markkoina):

Vuosi	Kaikki velat	Vakuusvelat	Etuoikeutetut velat
1987	2990	500	500
1988	2700	500	330
1989	3500	660	500
1990	6100	500	430
1991	12000	1700	1020

3.4. Varojen jakautuminen etuoikeusjärjestyksen mukaan eri velkojaryhmien kesken

Keskeisiä etuoikeuksia ovat työpalkkasaatavan (etuoikeusasetuksen 4 §), ennakonpidätysmaksujen ja sosiaaliturvamaksujen (etuoikeusasetuksen 4 a § 1 mom.), työeläkesaatavien (etuoikeusasetuksen 4 a § 2 mom.), yritysikiinnityksen (etuoikeusasetuksen 4 a § 3 mom.) sekä verojen (etuoikeusasetuksen 7 §) etuoikeus. Konkurssissa valvotaan määrällisesti vain vähän saamisia, joihin liittyy jokin muu etuoikeus. Näiden saamisten yleinen taloudellinen merkitys on pieni.

Virallista tilastoa ei pidetä siitä, miten varat jakautuvat konkurssissa eri etuoikeusryhmien kesken. Tätä asiaa tutkittiin tarkemmin oikeusministeriön selvityksessä, jonka perusteella ei voida enää arvioida varojen jakautumista. Vuoden 1986 alussa tuli voimaan yritysikiinnityslaki, joka korvasi selvitystä laadittaessa voimassa olleen irtaimistokiinnityslain. Yritysikiinnitys tuottaa paremman etuoikeuden kuin ir-

taimistokiinnitys, jolla oli etuoikeusasetuksen 6 a §:n mukainen etuoikeus. Uudistus heikensi siten suhteellisesti samassa 4 a §:ssä lueteltujen muiden saamisryhmien eli ennakonpidätysten, sosiaaliturvamaksujen ja työeläkelaitosten saamisen asemaa. Yrityskiinnityksen tuottama irtaimistokiinnitystä parempi etuoikeus samoin kuin yrityskiinnityksen kohteen laajentaminen ovat lisänneet tämän vakuuden käyttöä, mikä puolestaan on entisestään heikentänyt etuoikeudettomien velkojen asemaa.

Erityisesti palkkaturvatilastojen perusteella voidaan arvioida, että työsuuhdesaamisille kertyy jako-osuutta keskimäärin 40—50 prosenttia. Etuoikeusasetuksen 4 a §:n nojalla maksettavien saamisen keskimääräinen kertymäprosentti vaihtelee. Tämä johtuu osaltaan siitä, että eri etuoikeutetut velkojaryhmät valvovat saatavia velka- ja varallisuusrakenteeltaan erilaisissa pesissä. Esimerkiksi verohallituksen laatimien tilastojen mukaan 4 a §:ssä tarkoitetuille työnantajamaksuille kertyvä jako-osuus on viime vuosina jäänyt alle 15 prosentin ja vuoden 1992 ensimmäisen puolivuotiskauden aikana jopa seitsemään prosenttiin. Etuoikeusasetuksen 7 §:n mukaan maksettavien saamisen ja etuoikeudettomien saamisen kertymä on kolmen — viiden prosentin luokkaa. Työeläkelaitosten valvonnat ovat tuottaneet keskimäärin noin 10 prosentin jako-osan. Milloin valvottuja saatavia on lukumääräisesti vähemmän, mutta niiden markkamäärät ovat tyypillisesti suuria (esimerkiksi TEL-lainat ja yrityskiinnityslainat) keskimääräiset jako-osuudet voivat vuosittain vaihdella enemmän.

Etuoikeudettomille velkojille kertynyttä jako-osuutta voidaan pitää merkityksettömänä ja etuoikeudetonta saatavaa konkurssissa siten lähes arvottomana.

3.5. Etuoikeuksien taloudellinen merkitys ulosotossa

Vuonna 1991 ulosottoon saapui 3,16 miljoonaa ja ulosotossa käsiteltiin 2,82 miljoonaa asiaa. Perittäväksi ulosottoon saapui vuonna 1991 rahasaamisia 17,6 miljardia markkaa (vuonna 1990 noin 11 miljardia markkaa). Suurin saatavaryhmä oli yksityisoikeudelliset saatavat (ei sisällä elatusapuasioita), noin 7,8 miljardia markkaa. Veroja saapui 6,6 miljardia markkaa. Käsitellyistä 14,6 miljardista markas-

ta saatiin perityksi 3,3 miljardia markkaa (vuonna 1990 2,8 miljardia markkaa).

Vuoden 1991 lopussa ulosotossa oli saamisia perittävänä kaikkiaan 379 000 velalliselta. Näistä luonnollisia henkilöitä oli 285 000 ja oikeushenkilöitä 42 000. Velallista kohti ulosotossa oli keskimäärin 4,6 saamista. Saamisen keskimääräinen suuruus oli noin 27 000 markkaa (elatusapusaaminen poislukien).

Suurin osa eli yli 70 prosenttia kertyy maksukehotuksella ja maksusuunnitelmalla. Palkan, veronpalautuksen ja muun irtaimen omaisuuden ulosmittauksella kertyy noin 20 prosenttia saatavista. Markkamäärältään pienten saatavien perimistoimet onnistuvat parhaiten.

Ulosoton osalta ei ole tutkittu tai tilastoitu sitä, miten usein ulosmittauksissa joudutaan ottamaan huomioon yleisiä etuoikeuksia. Ulosottoa koskevien tilastojen sekä erään vuonna 1985 tehdyn erilliselvityksen perusteella voidaan etuoikeuksien merkityksestä tehdä varovaisia päätelmiä tarkastelemalla ulosoton eri velallisyryhmiä.

— Ulosottoa työllistävät pääasiassa luonnolliset henkilöt. Heidän osuutensa ulosottovelallisista on noin 90 prosenttia. Luonnollisten henkilöiden velat ovat useimmiten elatusapovelkoja ja muita yksityisoikeudellisia saatavia sekä veroja. Saatavat eivät ole markkamääräisesti suuria. Suurimmat velat ovat elatusapovelkoja. Elatusapuvellallisista ainakin puolet on varattomia. Osa velallisista on niin sanottuja unohtajia, jotka maksavat velan maksukehotuksen saatuaan. Niissä tapauksissa, joissa perimistöimiin voidaan ryhtyä, tuottaa yleensä tuloksen palkan ja veronpalautuksen ulosmittaus. Veronpalautus käytetään veronkuittaukseen, jos veroja on ulosotossa. Veronkuittauksella ja etuoikeudella ei ole yhteyttä keskenään.

— Ulosmittauksessa elatusavulla on etuoikeus niiden elatusapuerien osalta, joiden erääntymisestä ulosmittausta haettaessa on kulunut enintään yksi vuosi (EOA 20 § 3). Elatusavun jälkeen, jos yleisiä etuoikeuksia sovelletaan, toisella sijalla ovat verot. Muita etuoikeutettuja velkojia kysymyksessä olevilla velallisilla ei yleensä ole.

— Jonkinlaista yritystoimintaa harjoittavat luonnolliset henkilöt muodostavat ulosoton monivelkaisten velallisten kanta-asiakaspöytä. Tunnuksomaista velallisille on, että heillä ei ole omaisuutta kun taas velkoja on sekä luku- että markkamääräisesti paljon. Velat ovat pääasial-

lisesti työnantajasuorituksia, vakuutusmaksuja ja veroja.

— Kertymä monivelkaisilta jää yleensä pieneksi. Perimistoihenteistä tuloksellimmat ovat maksukehoitus ja -suunnitelma. Omaisuutta tai tuloa, johon ulosmittaus voitaisiin kohdistaa, ei näillä velallisilla ole. Kun velallisen kanssa tehdään maksusuunnitelma, saatavien etuoikeusjärjestys otetaan huomioon. Järjestyksessä ensimmäisellä sijalla ovat työnantajasuoritukset ja eläkevakuutusmaksut, sen jälkeen verot.

— Osakeyhtiöiden osuus ulosottovelallisista on vain noin 10 prosenttia. Ulosottovelkojen markkamäärästä yhtiöiden osuudeksi erillistutkimuksessa todettiin noin 40 prosenttia. Yritysten luotonantajat jäävät yleensä ulosoton ulkopuolelle, paitsi jos kysymys on luottoa turvaavan vakuuden realisoinnista. Myöskään tilivelkojat eivät yleisesti turvaudu ulosottoon saataviensa perimiseksi. Pääsääntöisesti ulosottovelat ovatkin etuoikeutettujen velkojen saatavia eli työnantajasuorituksia, eläkevakuutusmaksuja, liikevaihto-, ennakko- ja muita veroja. Suurin osa suorituksista kertyy niin sanotuna vapaaehtoisina suorituksina eli maksukehoksella ja -suunnitelmalla. Yrityksen omaisuuden kohdistuva ulosmittaus merkitsee tavallisimmin luovutuskieltoa. Jos omaisuutta joudutaan realisoimaan, yritys tuskin voi jatkaa toimintaansa. Tämän seurauksena on yleensä konkurssi.

4. Etuoikeusjärjestelmän aiemmista uudistushankkeista

4.1. Etuoikeuslakikomitean ehdotus

Valtioneuvosto asetti vuonna 1964 komitean tutkimaan etuoikeussäännösten uudistamista ja laatimaan tarpeelliseksi katsomansa säännöshedotukset. Komitean vuonna 1972 valmistuneeseen II osamietintöön (KM 1972:A27) sisältyi ehdotus uudeksi etuoikeuslaiksi. Komitean keskeiset muutosehdotukset olivat:

— työntekijän työsuhtesaatavan etuoikeusajan lyhentäminen siten, että viimeisen vuoden aikana ennen konkurssin alkamista erääntynyt saatava olisi etuoikeutettu,

— työnantajamaksujen, työeläkemaksujen sekä verojen etuoikeuden poistaminen,

— eräiden vähämerkityksisten etuoikeuksien poistaminen ja

— etuoikeusjärjestelmän rakenteellinen muuttaminen siten, että yleisiä etuoikeuksia sovellettaisiin vain konkurssissa, mutta ei ulosotossa.

Etuoikeuslakikomitean mietinnöstä annetuissa lausunnoissa suhtautuminen komitean keskeisiin ehdotuksiin, verojen ja julkisten maksujen sekä työeläkesaatavien etuoikeuden poistamiseen, oli kahdenlaista. Verojen ja maksujen etuoikeuksien poistamista kannatti enemmistö lausunnonantajista, muun muassa elinkeinoelämän järjestöt ja eräät työmarkkinajärjestöt. Etuoikeuksien poistamista vastustivat muun muassa finanssihallintoa edustavat viranomaiset. Eläkelaitosten saamisen etuoikeuden poistamista vastustivat tällä alalla toimivat laitokset ja järjestöt sekä osa työmarkkinajärjestöistä (Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 3/1974 s. 9 ss.).

4.2. Konkurssioikeuden kehittämiskomitea

Konkurssioikeuden kehittämiskomitean mietintöön (komiteanmietintö 1978:37) ei sisällynyt ehdotusta etuoikeusjärjestelmän uudistamisesta, koska asiasta oli valmistunut erillinen ehdotus (etuoikeuslakikomitean mietintö). Komitea piti etuoikeusjärjestyksen uudistamista ja suurten etuoikeutettujen saamisryhmien etuoikeuden poistamista tai tuntuva rajoittamista tarpeellisenä niin sanotun akordia korvaavan velkaselvittelymenettelyn kehittämiseksi.

Mietinnöstä annetuissa useissa lausunnoissa korostettiin etuoikeusjärjestelmän uudistamisen tarpeellisuutta etuoikeuslakikomitean ehdottamalla tavalla.

4.3. Periaatemuistio uudistuksen suuntaviivoista

Oikeusministeriössä vuonna 1990 laaditussa muistiossa arvioidaan nykyistä etuoikeusjärjestelmää sekä sen muutostarpeita ja -mahdollisuuksia (Etuoikeusjärjestelmän uudistamisen suuntaviivoista. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston muistio 28.6.1990. Monistettu). Muistiossa kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, millä tavoin etuoikeudetettomien velkojen asemaa voitaisiin parantaa ja siten edistää velkojen yhdenvertaisuutta konkurssissa. Muistion lopussa esitetään seuraavat päävaihtoehdot etuoikeusjärjestelmän uudistamiseksi:

1. Etuoikeusjärjestys säilytetään ennallaan.

2. Etuoikeusjärjestystä tarkistetaan lähinnä etuoikeusaikoja lyhentämällä ja tekemättä muita sisällöllisiä muutoksia.

3. Yleisiä etuoikeuksia karsitaan valikoiden — esimerkiksi poistamalla verojen etuoikeus — tekemättä muita muutoksia.

4. Yleiset etuoikeudet poistetaan kokonaan kajoamatta yritys kiinnitysvelkojen tai muiden panttivelkojen (separatistien) asemaan.

5. Yleiset etuoikeudet poistetaan ja tarkistetaan yritys kiinnitysvelkojen asemaa vakuudetomien velkojen hyväksi (esimerkiksi niin, että tietty osa yritys kiinnityksen nojalla kertyvistä suorituksista menee vakuutta vailla olevien velkojen hyväksi).

6. Yleiset etuoikeudet poistetaan ja yritys kiinnitysjärjestelmästä luovutaan.

7. Yleiset etuoikeudet poistetaan ja muutetaan vakuudella turvattujen velkojen (muidenkin kuin yritys kiinnitysvelkojen) asemaa vakuudetomien velkojen hyväksi esimerkiksi niin, että panttioikeuden kohteen realisointiarvosta vain määräosa voidaan käyttää panttivelkojen saatavien suorittamiseen loppuosan jäädessä jaettavaksi muiden velkojen kesken.

Ulosoton osalta muistiossa todetaan, että konkurssissa toteutettava uudistus tulisi ulottaa koskemaan myös etuoikeusjärjestelmää ulosotossa.

Oikeusministeriön muistiosta antoivat lausunnon valtiovarainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö, verohallitus, kansaneläkelaitos, Helsingin ulosottovirasto, ulosottoasiain neuvottelukunta, Suomen Kaupunkiliitto, Suomen Kunnallislitto, Finlands svenska kommunförbund rf, AKAVA r.y., Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y., Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK r.y., Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto TVK r.y., Suomen Työnantajain Keskusliitto, Liiketyönantajain Keskusliitto LTK, Työeläkelaitosten Liitto r.y., eläketurvakeskus, Eläkesäätiöyhdistys-ESY, Kaupan Keskusvaliokunta, keskuskauppakamari, Suomen Pankkiyhdistys, Suomen Yrittäjien Keskusliitto r.y., Teollisuuden Keskusliitto, Pienteollisuuden Keskusliitto, Tukkukaupan Keskusliitto, Vähittäiskaupan Keskusliitto r. y., Luottomiehet — Kreditmännens r.y., Suomen Perimistöimistöjen Liitto, Kehitysaluerahasto Oy, Teollistamisrahasto Oy sekä Suomen Asianajajaliitto.

Monien lausunnonantajien mielestä etuoikeusjärjestelmä tulisi uudistaa siten, että etuoike-

uksien lukumäärää vähennettäisiin ja etuoikeudettomien velkojen asemaa parannettaisiin. Etuoikeuksista luopumista kannattivat tahot, jotka lähinnä edustavat etuoikeudettomia velkoja. Lausunnonantajista osa arvioi vain omalta kannaltaan merkityksellisimpien etuoikeuksien asemaa. Nykyisistä etuoikeuksista hyötyviä edustavat lausunnonantajat eivät kannattaneet etuoikeuksista luopumista ainakaan siltä osin kuin asianomaisen tahon oma etuoikeusasema heikkenisi. Suhtautuminen yritys kiinnitysvelkojen aseman muuttamiseen oli kahdenlaista. Osa lausunnonantajista kannatti yritys kiinnitysvelkojen aseman heikentämistä siinä tapauksessa, että yleiset etuoikeudet poistetaan. Ne lausunnonantajat, jotka vastustivat aseman muuttamista, perustelivat kannanottoaan yritys kiinnityksen vakuusarvon paranemiseen liittyvällä yritysten rahoitusmahdollisuuksien kohenemisella. Osa lausunnonantajista ei ottanut lainkaan kantaa etuoikeuksien poistamiseen ulosotossa. Kantaa ottaneista lausunnonantajista vain pieni osa vastusti etuoikeuksien poistamista.

4.4. Työryhmän ehdotus ja siitä annetut lausunnot

Oikeusministeriön työryhmän hallituksen esityksen muotoon laatima ehdotus etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi valmistui tammikuussa 1992. Samanlaisesti valmistui ehdotus yrityksen saneerausmenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi.

Työryhmä ehdotti, että etuoikeusasetus kumotaan ja että sen tilalle säädettäisiin laki velkojen keskinäisestä maksunsaantioikeudesta. Ehdotuksen mukaan keskeiset yleiset etuoikeudet poistettaisiin. Etuoikeutta ei olisi enää työpalkkasaatavilla, ennakkopidätysmaksuilla, työnantajan sosiaaliturvamaksuilla, työeläkevaikutusmaksuilla, TEL-lainasaatavilla eikä veroilla. Etuoikeutta ei ehdotuksen mukaan olisi myöskään vuokranantajalla vuokrahuoneistossa tai -alueella olevaan vuokralaisen omaisuuteen. Ulosmittauskaan ei enää tuottaisi etuoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen. Lisäksi eräät käytännössä merkityksellömiksi jääneet etuoikeudet poistettaisiin.

Lakiehdotuksen mukaan pääsääntö on, että velkojilla on yhtäläinen oikeus saada maksu pakkotäytäntöönpanon kohteena olevasta omaisuudesta. Tästä pääsäännöstä olisi eräitä

poikkeuksia. Paras etuoikeus olisi panttisaatavalla. Sen jälkeen suoritettaisiin vuoden aikana ennen konkurssin alkamista tai ulosmittauksen toimittamista erääntynyt lapselle tuleva elatusapu. Etuoikeus oikeus ei koskisi kunnan maksamaan elatustukeen perustuvaa kunnan takautumissaatavaa. Seuraavaksi paras etuoikeus olisi saatavilla, joiden vakuutena on yrityskiinnitys. Kiinnityksenhaltijoille jaettaisiin etuoikeuden perusteella kiinnitetyn omaisuuden arvosta kuitenkin vain 50 prosenttia ja loppuosa jäisi etuoikeudettomien velkojen kesken jaettavaksi yhtäläisin oikeuksin.

Lakiehdotuksessa luettiin myös eräitä viimesijaisia saatavia, joista maksu suoritettaisiin vasta muiden saatavien jälkeen. Tällainen asema ehdotuksen mukaan on muun muassa konkurssin alkamisen jälkeisellä korolla sekä eräillä rangaistus- tai seuraamusluonteisilla maksuilla.

Työryhmä ehdotti lisäksi muutoksia useaan lakiin, muun muassa konkurssilakiin ja palkkaturvalakiin. Huoneenvuokralakia ja maanvuokralakia ehdotettiin muutettavaksi siten, että vuokranantajalla ei olisi enää pidätysoikeutta vuokralaisen vuokrakohteessa olevaan omaisuuteen.

Työryhmän ehdotuksesta saatiin lausunto yli 50 viranomaiselta, järjestöltä tai muulta yhteisöltä. Pääosa lausunnonantajista on mainittu 4.3. kohdassa. Lausunnoissa ei kovinkaan paljon arvioitu yleisellä tasolla etuoikeusjärjestelmän uudistamisen tarpeellisuutta eikä uudistuksen syyksi esitettyjä periaatteita.

Lausunnonantajat olivat yleisesti ottaen sitä mieltä, että etuoikeusjärjestelmää tulisi uudistaa. Useissa lausunnoissa hyväksyttiin se käsitys, että toimivan yrityksen saneerausjärjestelmän luominen edellyttää erityisesti yleisten etuoikeuksien poistamista. Eräiden lausunnonantajien mielestä yrityksen saneerausmenettely ei kuitenkaan välttämättä edellytä kaikkien tai tiettyjen etuoikeuksien poistamista. Esimerkiksi verohallituksen mukaan ei liene mitään estettä sille, että velkojat etuoikeuksista riippumatta suhtautuisivat myönteisesti saneerausohjelmaan, jos sen avulla velat pystytään maksamaan edes osittain ilman että samanaikaisesti tapahtuu lisävelkaantumista.

Muun muassa työministeriö, Liiketyönantajien Keskusliitto sekä keskeiset työntekijäjärjestöt ilmoittivat vastustavansa työryhmän ehdotusta työpalkkasaatavan etuoikeuden poistamisesta. Ehdotusta vastustettiin lähinnä sillä pe-

rusteella, että uudistus lisää palkkaturvan kustannuksia ja heikentää työntekijän asemaa ja että palkkaturvaviranomaisen konkurssipesiin kohdistama kontrolli vähenee. Työntekijäjärjestöjen mielestä palkansaajavelkoja ei voida asettaa samaan asemaan muiden velkojen kanssa. Palkkaturvasäännösten ehdotettu uusiminen ei kaikilta osin kata niitä työntekijöiden menetyksiä, joita palkkasaatavan etuoikeuden poistamisella käytännössä syntyisi. Työministeriö piti mahdollisena, että työsuhteesta johtuvien saatavien etuoikeusaika lyhennetään esimerkiksi kuuteen konkurssia edeltävään kuukauteen.

Suomen Työnantajien Keskusliitto, Teollisuuden Keskusliitto, Kaupan Keskusliitto ja Suomen Yrittäjien Keskusliitto eivät yhteisessä lausunnossaan sinänsä vastustaneet ehdotusta. Ne samoin kuin Pienteollisuuden Keskusliitto esittivät kuitenkin huolestuneisuutensa ehdotuksen kustannusvaikutuksista.

Verojen ja maksujen etuoikeuden poistamiseen suhtautuivat kielteisesti verohallitus ja kansaneläkelaitos. Verohallitus katsoi, että uudistus vaikeuttaisi verojen perintää, heikentäisi perintätulosta ja aiheuttaisi veronsaajille verotulojen menetyksiä. Kansaneläkelaitoksen mielestä etuoikeutta ei ole perusteltua poistaa perusturvan rahoituksen keskeiseltä osalta, toisin sanoen vakuutettujen ja työnantajien vakuutusmaksuilta. Suomen Kaupunkiliiton mielestä verojen etuoikeutta ei voi perustaa enää fiskaalisiin syihin. Suomen Kunnallisliton mielestä uudistuksen vaikutus verokertymään voi olla huomattavakin.

Työeläkesaatavien etuoikeuden osalta sosiaali- ja terveysministeriö piti välttämättömänä, että lakiin otetaan riittävän pitkät siirtymäsäännökset, jotta eläkelaitokset velkojina ja eläketurvakeskus luottovakuutuksen antajana voisivat riittävästi varautua ehdotettuun sääntelyyn. Valtiontakuukeskus ja Suomen Pankkiyhdistys vaativat niinkään riittävän pitkää siirtymäaikaa vakuutusmaksulainoihin liittyvien regressisaamisten osalta. Työeläkelaitosten Liitto ja Eläkesäätiöyhdistys vastustivat etuoikeuden poistamista tai vaativat riittävän pitkää siirtymäaikaa. Maksamattomien vakuutusmaksujen etuoikeudella on Työeläkelaitosten Liiton mukaan edelleenkin merkitystä. Sillä vaikutetaan pitkällä tähtäimellä työeläkkeiden turvaavuuteen. Lausunnonantajien mukaan vakuutusmaksulainojen etuoikeuden poistamisesta aiheutuisi vakuutusmaksulainojen vakuutena

käytettävien luottovakuutusten ja muiden vakuuksien tappiollisuutta sekä vakuuksien hinnan nousua. Eläketurvakeskus viittasi tässä yhteydessä omaan erityisasemaansa luottovakuuksien antajana. Eläkesäätiöyhdistyksen mielestä työsuhteessa olevista henkilöistä aiheutuvan eläkevastuun kattamiselle tulisi säätää vähintään yhtä pitkä siirtymäkausi kuin säädettiin eläkkeellä olevista henkilöistä aiheutuvan vastuun kattamiselle.

Suomen Kaupunkiliitto ja Suomen Kunnallislitto ilmoittivat voivansa hyväksyä ehdotuksen kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvan takautumissaatavan etuoikeuden poistamisesta vain, jos kunnille aiheutuva menojen lisäys otetaan huomioon valtionosuuksia määrittäessä. Ulosottotointa edustavat viranomaiset suhtautuivat ehdotukseen kielteisesti sen vuoksi, että uudistus vaikeuttaisi entisestäänkin elatusapujen perintää.

Merkittävä osa lausunnonantajista otti kantaa yritysikiinnityksen etuoikeutta koskeviin säännösehdoituksiin. Oleellinen kysymys oli se, kuinka suuri osa kiinnityksen kohteena olevasta omaisuudesta tulisi jakaa yritysikiinnityksen haltijoille. Ehdotetun jakosäännön käyttöönnottoa ei sinänsä vastustettu. Kauppa- ja teollisuusministeriö sekä työnantajat, teollisuutta ja luotonantajia edustavat lausunnonantajat pitivät yritysikiinnitykselle ehdotettua osuutta realisointituloksesta liian pienenä ja esittivät sen nostamista. Nämä lausunnonantajat katsoivat, että ehdotettu 50 prosentin osuus heikentää yritysikiinnityksen asemaa. Tämä johti lausunnonantajien mielestä erityisesti PK-yritysten osalta luotonsaannin vaikeutumiseen ja luottokustannusten nousuun.

Useat lausunnonantajat ilmoittivat pitävänsä ehdotettua osuutta sopivana tai jopa liian suurena. Tätä mieltä olivat muun muassa valtiovarainministeriö ja verohallitus.

Eräät lausunnonantajat kiinnittivät huomiota siihen, että yleisten etuoikeuksien poistaminen saattaa vähentää velkojen kiinnostusta konkurssipesiä kohtaan, koska saataville ei kerry merkittävää jako-osuutta. Tässä yhteydessä viitattiin erityisesti verohallinnon ja palkkaturvaviranomaisten velkojina pesissä harjoittamaan valvontaan. Lausunnonantajat katsoivat, että tämän valvonnan tulee jatkua vastaisuudessaakin ja että etuoikeusuudistus ei saa johtaa epärehellisen liiketoiminnan lisääntymiseen.

4.5. Jatkovalmistelu

Esitys perustuu mainittuun oikeusministeriön työryhmän mietintöön. Esitys poikkeaa työryhmän ehdotuksesta merkittävimmin siinä, että työpalkkasaatavien ja yritysikiinnityksen osalta ehdotetaan kahden vuoden siirtymäkautta.

Lausuntomenettelyn perusteella on lakiehdotuksiin tehty lisäksi useita lisäyksiä ja tarkistuksia.

5. Yleiset etuoikeudet

5.1. Yleistä

Etuoikeusjärjestelmä merkitsee poikkeusta siitä konkurssioikeuden keskeisestä periaatteesta, että velkojat ovat tasavertaisia ja saavat suorituksen konkurssipesän varoista saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Konkursinmenettelyyn osallistuvat velkojat ovat välittömästi tai välillisesti antaneet panoksensa konkurssivelallisen toimintaan tavarantoimitusten, työsuoritusten, rahoituksen tai yhteiskunnan kaikille antamien yleisten palvelujen muodossa. Etuoikeusjärjestelmää sovellettaessa jako-osuudesta jäävien velkojen panos tulee käytetyksi jako-osuutta saavien velkojen hyväksi.

Tiettyjen saatavien säätäminen etuoikeuteiksi on perustunut erityisesti sosiaaliin ja sosiaalipoliittisiin syihin (työsuhte-, elatusapuja työeläkesaatavat), fiskaaliin syihin (verot) ja luotonsaannin helpottamiseen (vireillä olevasta konkurssista riippumatta toteutettavat varallisuusuoikeudet sekä irtaimistokiinnityksen ja sen korvanneen yritysikiinnityksen turvaamat saamiset). Erityisillä etuoikeuksilla on myös haluttu turvata tiettyjen oikeudenhaltijoiden asemaa (esimerkiksi vuokranantajan oikeus vuokralaisen talossa olevaan tavaraan).

Yleisten etuoikeuksien säätämiseen johtaneet perusteet ovat menettäneet suurimmaksi osaksi merkityksensä. Verotusjärjestelmä on vuosikymmenien aikana muuttunut ja veron etuoikeuden valtiontaloudellinen merkitys jäänyt vähäiseksi. Sosiaalilainsäädännön kehittyminen on aikaansaanut sen, että alun alkaen sosiaalipoliittisiin syihin perustuneet etuoikeudet eivät enää vaikuta kansalaisten perusturvaan. Työntekijän oikeus lakisääteiseen eläkkeeseen on turvattu, vaikka työnantaja tulee maksukyvyttömäksi. Kansaneläkelain, sairausvakuutus-

lain ja lapsilisälain mukaiset etuudet maksetaan julkisista varoista. Vaikka työnantajat osallistuvat näiden järjestelmien rahoittamiseen, ei yksittäisen työnantajan konkurssi vaaranna kenenkään oikeutta näihin etuuksiin. Palkkaturvajärjestelmällä turvataan palkkasaatavien suoritus työnantajan maksukyvyttömyyden varalta. Työntekijän palkkasaatavat maksetaan palkkaturvana niin pitkältä ajalta, ettei hän joudu taloudelliseen ahdinkoon työnantajansa joutuessa konkurssiin.

Sosiaaliturvajärjestelmän rahoitukseen osallistuvien työnantajien konkurssien lisääntyessä maksukertymä pienenee ja tästä aiheutuu pitemmällä tähtäyksellä tarve korottaa niitä maksuja, joilla järjestelmää rahoitetaan. Konkurseista aiheutuva lisärasitus tasataan kuitenkin kaikkien järjestelmän rahoitukseen osallistuvien tahojen kesken. Yleisen etuoikeuden merkitys yksittäiselle maksuvelvolliselle jää tällöin vähäiseksi. Eläkesäätiöihin ja vakuutusmaksulainoihin perustuviin vastuihin liittyviä riskejä voidaan vähentää vakuusjärjestelyin ja mitoittamalla vastuiden ottamisesta perittävien maksujen suuruus arvioidun riskin perusteella.

On syytä korostaa, että etuoikeus ei turvaa saamisen kertymistä. Suuri osa konkurseista raukeaa varojen puuttuessa ja hyväkin etuoikeus voi tuottaa saatavalle vain vähäisen kertymän. Silloin kun velallisen maksukyvyttömyys voi vaarantaa tietyn velkojaryhmän toimeentuloa tai muita olennaisia etuja, on niiden suojaamiseksi kehitettävä etuoikeutta turvaavampia järjestelmiä.

5.2. Keskeisten yleisten etuoikeuksien merkitys

5.2.1. Työsuhteesta johtuvien saatavien etuoikeus

Paras yleinen etuoikeus liittyy työntekijän työsuhteesta johtuviin palkka- ja muihin saamiin. Etuoikeus koskee saatavaa kuluvalta ja sitä edeltäneeltä vuodelta. Kuluvalla vuodella tarkoitetaan sitä kalenterivuotta, jona konkurssiin asettaminen on tapahtunut. Etuoikeusajan pituus vaihtelee siis sattumanvaraisesti sen mukaan, mihin aikaan vuodesta konkurssiin asettaminen on tapahtunut.

Työpalkkasaatavan etuoikeus on perustunut sosiaaliin syihin. Työpalkka on työntekijälle yleensä ainoa tulonlähde. Hänen ja hänen perheensä toimeentulo on sen varassa.

Vuonna 1974 voimaan tullut palkkaturvala-

lain (649/73) perustuva palkkaturvajärjestelmä on olennaisesti vähentänyt työpalkkasaatavan etuoikeuden merkitystä työntekijöiden kannalta. Palkkaturvalain mukaan valtio turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvan palkka- tai muun saatavan suorituksen työnantajan konkurssin ja muun maksukyvyttömyyden varalta (1 §). Palkkaturvana maksetaan ne kolmen kuukauden kuluessa ennen palkkaturvahakemuksen jättämistä erääntyneet työsuhteesta johtuvat palkka- tai muut saatavat, joilla olisi etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentin mukainen etuoikeus työnantajan konkurssissa. Palkkaturvan enimmäismäärä yhtä työntekijää kohden samalle työnantajalle tehdyn työn perusteella on 75 000 markkaa (palkkaturva-asetus 1 §; 1138/90).

Palkkaturvasta huolehtii työministeriö, mutta viime kädessä työnantajat joutuvat suorittamaan siitä aiheutuvat menot. Palkkaturvalain mukaan näet työttömyyskassojen keskuskassan on vuosittain jälkikäteen korvattava valtiolle työntekijöille palkkaturvana maksettujen määrien ja työnantajalta perityksi saatujen pääomamäärien erotus. Palkkaturvamenojen maksamiseen tarvittavat rahat kerätään työnantajilta työttömyysvakuutusmaksuina, jotka peritään tapaturmavakuutuslain mukaisen maksun lisämaksuina.

Palkkaturvana maksetut määrät ovat parin viime vuoden aikana nousseet huomattavasti. Kun esimerkiksi vuonna 1987 ja 1988 palkkaturvana maksettiin jonkin verran yli 90 miljoonaa markkaa, vuonna 1991 palkkaturvana maksettiin jo noin 375 miljoonaa markkaa ja kuluvan vuoden elokuun loppuun mennessä on maksettu peräti 382 miljoonaa markkaa.

Palkkaturvan maksamisella valtiolle siirtyneellä saatavalla, joka peritään työnantajalta, on työpalkkasaatavan etuoikeus. Työnantajalta takaisin perityn palkkaturvan määrä pysyi pitkään noin 30–40 miljoonan markan tasolla. Parin viime vuoden aikana nämäkin määrät ovat kasvaneet. Vuonna 1991 saatiin takaisin perityksi 70 miljoonaa markkaa. Kuluvana vuonna tämä määrä kertyi jo elokuun loppuun mennessä. Muutamaa viime vuotta lukuunottamatta takaisin peritty määrä on ollut noin kolmannes maksetusta palkkaturvasta. Valtaosa eli noin 90 prosenttia perinnästä kertyy konkurseista. Keskimääräinen jako-osuus on noin 40–50 prosenttia.

Työpalkkasaatavan etuoikeus vaikuttaa palkkaturvan takaisin perinnän tulokseen. Tä-

mä onkin työpalkkasaatavan etuoikeuden keskeinen taloudellinen merkitys. Maksetun palkkaturvan ja takaisin perityn määrän erotus tulee työnantajien maksettavaksi. Mitä enemmän valtio saa perityksi takaisin maksukyvyttömykseltä työnantajilta, sitä vähemmän työttömyyskassojen keskuskassa joutuu korvaamaan valtiolle ja sitä pienemmäksi tapaturmavakuutusvelvollisten työnantajien maksuvelvollisuus muodostuu. Koska työpalkkasaatavalla on korkeanasteinen etuoikeus, jako-osuus konkurssissakin nousee varsin korkeaksi.

Työpalkkasaatavan etuoikeus on myös sillä korolla, joka työnantajalta takaisin perittävälle määrälle kertyy. Tämä palkkaturvapalautuksen korko tuloutetaan valtiolle. Vuoden 1992 valtion tulo- ja menoarviossa sen määräksi on arvioitu 11 miljoonaa markkaa.

Työpalkkasaatavan etuoikeudella on merkitystä myös siinä, että se mahdollistaa ennakon maksamisen konkurssipesästä työpalkkasaataville, silloin kun konkurssipesän varat konkurssin alkaessa siihen riittävät. Varsin yleinen menettely on ollut, että pesänhoitajat ottavat heti konkurssin alettua pankista lyhytaikaista lainaa työpalkkasaatavien maksamiseksi. Näin voidaan välttää odotusajan palkan maksamiselta sekä turvata keskeneräisten töiden loppuun saattaminen tai yritystoiminnan jatkuminen. Tätä menettelyä, johon konkurssisäännöstä ei löydy perustetta, käytetään vain, kun pesän realisoinnista odotetaan kertyvän työpalkkasaataville niistä enakkoon maksettu määrä. Käytäntö on ollut vähenemässä, kun palkkaturvan maksatusta on nopeutettu niin, että monissa tapauksissa palkkaturva on voitu maksaa konkurssista huolimatta normaalissa palkanmaksuajassa.

Edellä kerrotuissa tapauksissa pesän toimenpitein maksetut palkkasaatavat eivät näy palkkaturvatilastoissa. Eräiden arvioiden mukaan kysymys voi olla kymmenistäkin miljoonista markoista. Ilmeisesti nämä markkamäärät ovat pienenevässä palkkaturvan maksatuksen nopeutumisen vuoksi.

Työntekijälle työpalkkasaatavan etuoikeus merkitsee sitä, että hän voi sen turvin saada jako-osuutta työpalkkasaatavasta, jota ei makseta palkkaturvana. Palkkaturvan ulkopuolelle jää sellainen työpalkkasaatava, jota ei ole haettu palkkaturvan hakemiselle säädetyssä kolmen kuukauden määräajassa tai joka ylittää palkkaturvan 75 000 markan enimmäismäärän. Työnantajan konkurssissa valvotaan varsin

vähän sellaisia vanhempia palkkaturvasaatavia, joita palkkaturvalaki ei koske. Palkkaturvamenettelyssä tulee esille tapauksia, joissa työpalkkasaatava ylittää mainitun enimmäismäärän. Näin suuret saatavat ovat olleet yleensä irtisanomiskorvauksia. On ilmeistä, että työntekijät valvovat näitä palkkaturvan enimmäismäärän ylittäviä saataviaan työnantajan konkurssissa.

5.2.2. Verojen ja julkisten maksujen etuoikeus

Verojen ja julkisten maksujen etuoikeudesta säädetään kahdessa eri pykälässä. Etuoikeusasetuksen 4 a § koskee enakkoperintälain ja työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain mukaisten maksujen etuoikeutta, 7 § valtion, kunnan ja kirkon veroja mukaan lukien perintö- ja lahjavero, liikevaihtovero sekä valmisteverot. Etuoikeusasetuksen 4 a §:ssä tarkoitettujen maksut ovat etuoikeutettuja konkurssin alkamisvuodelta ja sitä edelliseltä vuodelta, 7 §:ssä tarkoitettujen verojen konkurssin alkamisvuodelta ja kolmelta sitä edeltävältä vuodelta.

Verojen etuoikeudella on varsin keskeinen merkitys etuoikeusjärjestelmässä, sillä verojen osuus konkurssissa valvotuista saamisista on noin 10–20 prosenttia. Verojen etuoikeus vaikuttaa osaltaan siihen, ettei etuoikeudettomille velkojille juuri kerry jako-osuutta. Veron etuoikeuden merkitys valtiolle ja muille veronsaajille on sen sijaan vähäinen. Vuonna 1991 päättyneissä 635 konkurssissa valvottiin verosaamia yhteensä noin 500 miljoonaa markkaa. Valvotuista saamisista kertyi noin viisi prosenttia eli noin 23 miljoonaa markkaa. Etuoikeusasetuksen 4 a §:n mukainen etuoikeus tuotti 10 prosentin jako-osuuden eli noin 16 miljoonaa ja 7 §:n mukainen etuoikeus kolmen prosentin jako-osuuden eli noin 7 miljoonaa markkaa. Vuodelta 1990 vastaavat luvut ovat samaa suuruusluokkaa. Kuluvan vuoden kesäkuun loppuun mennessä päättyneissä konkurssissa valvottiin saatavia kaikkiaan noin 355 miljoonaa. Etuoikeusasetuksen 4 a §:n nojalla valvotuille saataville kertyi vain seitsemän prosenttia saatavista (9 milj. mk) ja 7 §:n nojalla valvotuille saataville kolme prosenttia (7 milj. mk).

Etuoikeudella valvottujen saatavien määrät ovat huomattavasti nousseet lähiaikoina. Kuluvan vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana valvottiin 4 a tai 7 §:n mukaisella etuoikeudella

keudella saatavia kaikkiaan yli 2 miljardia markkaa. Se, minkä jako-osuuden nämä valvonnat tuottavat, ilmenee vasta myöhemmin, kun pesien omaisuus realisoidaan.

Veroja perittiin ulosottoteitse vuonna 1990 noin 1,2 miljardia markkaa. Ulosoton osalta ei ole esitettävissä täsmällisiä tietoja siitä, mikä vaikutus etuoikeudella on ollut perintätulokseen, mutta se ei voi olla huomattava.

Verojen etuoikeuden taloudellista merkitystä valtiolle, kunnille ja muille veronsaajille voidaankin pitää kaiken kaikkiaan vähäisenä, vaikka konkurssivalvontojen markkamäärän kasvun vuoksi etuoikeuksienkin taloudellinen merkitys lisääntyy.

5.2.3. Työeläkelainsäädäntöön perustuvien saatavien etuoikeus

Eläkesäätiön ja työntekijäin eläkelaisa tarkoitetun muun eläkelaitoksen, eläketurvakeskuksen, työeläkekassan ja merimieseläkekassan työnantajalta olevilla saamisilla on etuoikeusasetuksen 4 a §:n mukainen etuoikeus työnantajan konkurssissa, mikäli saamia ei saada perityksi niiden vakuutena olevasta kiinnityksestä tai pantista. Yrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain tarkoittamilla saamisilla ei ole etuoikeutta.

Etuoikeutettuja ovat ensiksikin työnantajien työntekijöittensä eläketurvan rahoittamiseksi eläkelaitoksille maksettavat työeläkevakuutusmaksut. Niiden etuoikeus koskee konkurssiin asettamisvuotta ja sitä edeltänyttä kalenterivuotta. Eläkelaitos voi ottaa eläkevakuutusmaksun vastaan myös työnantajan antaman velkakirjan muodossa. Tällaisella vakuutusmaksulainasaamisella on etuoikeus riippumatta siitä, minkä vuoden eläkevakuutusmaksuista on kysymys. Varat, joita eläkelaitos ei heti tarvitse eläkkeiden maksuun, sijoitetaan pääasiassa lainana takaisin elinkeinoelämään. Tällaisella sijoituslainasaamisella ei ole etuoikeutta.

Työnantajan on otettava eläkesäätiön työntekijäin eläkelain mukaiseen toimintaan liittyvän vastuuvajauksen täyttämiseksi maksuluottovakuutus (työntekijäin eläkelaki 13 §:n 1 momentti). Vastuuvajauksella tarkoitetaan säätiön eläkevastuun ja varojen erotusta. Työntekijäin eläkelain alaisen eläkesäätiön ja eläkekassan sijoitusten ja saamisten vakuutena tulee olla sijoitusluottovakuutus (13 §:n 2 momentti).

Maksu- ja sijoitusluottovakuutus on otettava pääsäännön mukaan eläketurvakeskuksesta.

Työntekijän oikeus lakisääteiseen eläkkeeseen on turvattu eläkesaatavien etuoikeudesta riippumatta. Työntekijät saavat siis työeläkelakien mukaiset eläkkeensä, vaikka työnantaja laiminlöisi työeläkevakuutusmaksun ja vakuutusmaksulainan suorittamisen.

Jos eläkelaitos joutuu konkurssiin, muut eläkelaitokset vastaavat yhteisesti konkurssin vuoksi saamatta jääneistä eläkkeistä.

Lisäeläketurvan osalta tilanne on toinen. Eläkesäätiölain 4 §:n 2 momentin perusteella eläkesäätiöllä on ollut oikeus vakuuttaa vaatimatta antaa työnantajalle velaksi vapaaehtoisien lisäeläkevastuun katteena olevia varoja. Eläkesäätiön työnantajalta olevan saatavan etuoikeudella on siten merkitystä myös lisäeläketurvan piiriin kuuluville henkilöille. Huhtikuun alusta 1991 voimaan tulleella eläkesäätiölain muuttamisella eläkesäätiöiden lisäeläketurva on saatu nykyistä turvaavammaksi. Lisäeläke-etujen osalta eläkesäätiöiden on katettava vähintään 75 prosenttia siitä eläkevastuusta, joka aiheutuu jo eläkkeellä olevien alkaneista ja vastaisista sekä heidän edunsaajiensa vastaisista eläkkeistä ja muista eduista. Tämän vastuun kattaminen toteutetaan kuitenkin asteittain yhdeksän vuoden siirtymäkauden aikana.

Työeläkesaatavien etuoikeudella on välitöntä merkitystä työeläkelaitoksille, eläketurvakeskukselle sekä pankeille ja muille taholle, jotka ovat menneet vastuuseen TEL- ja vakuutusmaksulainan maksamisesta. Välikäsitteisesti etuoikeus vaikuttaa myös yleisen työnantajatahon asemaan.

Työeläkelaitosten kokonaismaksutulo oli vuonna 1991 lähes 23 miljardia markkaa. Konkurseissa Työeläkelaitosten liiton jäsenlaitokset valvoivat samana vuonna työeläkesaamisiaan noin 350 miljoonaa markkaa. Valvotuille saamisille arvioidaan kertyvän aiempien vuosien suuruinen jako-osuus eli noin 10 prosenttia. Ulosoton osalta etuoikeuden vaikutusta ei voida tarkoin arvioida. Etuoikeuden poistaminen aiheuttaisi vakuutusmaksuihin jonkin verran korotuspainetta. Lisärasitus jakautuisi tasaisesti yleisen työnantajatahon kannettavaksi.

Eläketurvakeskuksen vastuu eläkekassoista ja -säätiöistä sekä luottovakuutuksen perusteella vakuutusmaksulainoista on yli 35 miljardia markkaa. Luottovakuutuksen korvausmenojen

kasvu on aiheuttanut sen, että etuoikeudella valvottujen saatavien määrätkin ovat kasvaneet.

Eläketurvakeskuksella oli vuonna 1991 etuoikeudella valvottuja saatavia 109 miljoonaa markkaa. Kuluvan vuoden syyskuun 15 päivään mennessä näitä saatavia oli valvottu kaikkiaan noin 360 miljoonaa markkaa. Määrä voi nousta vuoden loppuun mennessä yli 0,5 miljardin markan. Eläketurvakeskuksen etuoikeutetulle saatavalle saama jako-osuus on melkoisesti vaihdellut. Eläketurvakeskus perii jonkin verran myös työntekijäin eläkelain 15 §:n 1 momentin mukaisia hyvikkeitä. Eläkesaatavan etuoikeuden poistaminen aiheuttaa luottovakuutusmaksujen korotustarpeen.

TEL-vakuutusmaksulainojen vakuudeksi annettuihin takauksiin perustuvat vastuut ovat huomattavia. Esimerkiksi pankkien (KOP, SYP, PSP osuuspankit ja säästöpankit) yhteisen takaukskannan määrä on 25,5 miljardia markkaa. Takauksien kesto on pitkäaikainen, usein jopa 15 vuotta. Tarkkoja tietoja ei ole siitä, kuinka paljon luottolaitokset ovat valvoineet saatavia eläkesaatavan etuoikeudella ja minkälaisen kertymän valvonnat tuottavat. Viime aikoina näiden valvontojen määrä on kasvanut konkurssien lisääntyttyä.

5.3. Yleisten etuoikeuksien poistaminen ulosotossa

Ne periaatteelliset syyt, joita on esitetty etuoikeuksien poistamisen tai rajoittamisen puolesta konkurssin yhteydessä, soveltuvat myös ulosottoon: etuoikeusjärjestelmän noudattaminen merkitsee ulosotossakin, että etuoikeudettomat velkojat joutuvat osallistumaan etuoikeutettujen velkojien saatavien suorittamiseen.

Erona konkurssin ja ulosoton kesken on ensinnäkin se, että täytäntöönpanon piiriin tulevia saatavia on ulosotossa enemmän. Etuoikeuksien käytännön merkitys ja myös niiden poistamisen vaikutus muodostuu ulosotossa erilaiseksi kuin konkurssissa siitä syystä, että ulosottomenettelyssä kulloinkin osallisena olevien velkojien määrä vaihtelee. Se, keitä ja millaisessa etuoikeusasemassa olevia velkojia kulloinkin on kilpailemassa keskenään, määräytyy siten sattumanvaraisemmin kuin konkurssissa, jossa periaatteessa kaikki velallisen velkojat ovat mukana.

Kansainvälisen vertailun näkökulmasta voidaan todeta, että meillä noudatettava etuoikeusjärjestelmä, jonka mukaan irtaimen omaisuuden ulosmittauksessa sovelletaan sekä yleisiä, velallisen kaikkeen omaisuuteen kohdistuvia että erityisiä, vain tiettyyn omaisuuteen kohdistuvia eli esinekohtaisia etuoikeuksia, on harvinaisen. Etuoikeusjärjestelmät on aivan yleisesti muodostettu niin, että ulosotossa sovelletaan vain erityisiä etuoikeuksia.

5.4. Yleisten etuoikeuksien merkitys yrityksen saneerausta koskevalle lainsäädännölle

Yleisillä etuoikeuksilla on ehdotetun yrityksen saneerausmenettelyn kannalta suuri merkitys. Etuoikeutetuilla velkojilla, joiden asema konkurssissa on muita velkojia vahvempi, on vastaavasti vähemmän tarvetta suostua vapaaehtoisin myönnytyksiin konkurssin välttämiseksi. Koska suuri osa yrityksen varoista konkurssissa menee yleensä pantti- ja etuoikeutettujen velkojien saatavien suorittamiseen, puuttuu näiltä keskeisiltä velkojilta taloudellinen kiinnostus saneerausjärjestelyihin. Tämä heikentää merkittävästi saneerausmahdollisuuksia.

Mahdollisena ei pidetä sellaista järjestelyä, jossa velkojalla konkurssissa olisi oikeus suoritukseen ennen muita velkojia mutta saneerauksen yhteydessä velkoja joutuisi turvautumaan vähäisempään suoritukseen. Saneerausjärjestelmän vaatimat myönnytykset voisivat siten vain hyvin rajoitetusti koskea muita kuin etuoikeudettomia velkojia nykyisen etuoikeusjärjestelmän vallitessa. Nykyisessä etuoikeusjärjestelmässä saneerauslainsäädäntö voi itse asiassa entisestäänkin heikentää etuoikeudettomien velkojien asemaa. Etuoikeudeton velkoja, joka saneerausmenettelyn alkaessa muuten olisi vielä voinut saada suorituksen erääntyneestä saatavasta, joutuu samojen maksusuorituksia ja perintätoimia koskevien rajoitusten alaiseksi kuin muutkin velkojat. Jos saneeraus epäonnistuu ja velallisyriutus asetetaan konkurssiin, etuoikeudettomien velkojan mahdollisuudet saada siinä jako-osuutta ovat hyvin vähäiset. Niitä heikentää vielä se, että yrityksen saneerausta koskevan lakiehdotuksen mukaan saneerausmenettelyn aikana syntyvät velat ovat massavelkoja, jotka on maksettava ennen saneerausmenettelyn aikana syntyneitä velkojat.

6. Uudistusehdotus

6.1. Yleiset etuoikeudet

Etuoikeusjärjestelmää ehdotetaan uudistettavaksi siten, että yleiset etuoikeudet poistettaisiin konkurssissa ja ulosotossa lapselle tulevan elatusavun etuoikeutta lukuunottamatta. Yleinen etuoikeus on perusteltavissa vain, jos sillä on merkitystä kansalaisen perusturvan tai muiden olennaisten taloudellisten etujen kannalta. Tässä suhteessa on tarkasteltava vielä työpalkkasaatavan, lisäeläketurvaan liittyvien saatavien sekä elatusapusaatavan asemaa.

Kolmen kuukauden aikana ennen palkkaturvan hakemista erääntyneet työpalkkasaatavat maksetaan palkkaturvana. Palkkaturva takaa siten työntekijälle perusturvan työnantajan konkurssissa. Ne tapaukset, joissa työntekijä valvoo palkkaturvan ulkopuolelle jääviä työpalkkasaatavia, ovat harvinaisia. Etuoikeuskaan ei takaa näille saataville täyttä suoritusta. Työntekijän asemaa voidaan parantaa lähinnä palkkaturvamenettelyä kehittämällä. Tähän esitykseen sisältyykin ehdotus palkkaturvain muuttamisesta, jolla pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan palkkaturvan maksamista konkurssissa. Lisäksi ehdotetaan pidennettäväksi eräiden korvaussaatavien hakemiselle säädettyä määräaikaa.

Lisäeläketurvan osalta eläkesaatavien etuoikeus säilyisi eläkevastuun kattamista koskevan uudistuksen asteittaista voimaantuloa vastaavan siirtymäkauden ajan. Erikseen on selvitettävä, miten työsuhteessa olevien osalta lisäeläketurva järjestetään mainitun siirtymäajan jälkeen.

Etuoikeusasetuksen 20 §:n 3 momentin mukaan etuoikeusasetuksen 4 §:n 2 momentissa tarkoitettulla elatusapusaatavalla on ulosmittauksessa työpalkkasaatavan etuoikeus niiden elatusapuerien osalta, joiden erääntymisestä ulosmittausta haettaessa on kulunut enintään yksi vuosi. Konkurssia edeltävältä ajalta olevalla elatusapusaatavalla ei ole konkurssissa etuoikeutta. Milloin kunta on suorittanut lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain perusteella elatustukea elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella, on kunnalle sen vuoksi siirtyneellä takautumissaatavalla vastaava etuoikeus. Esityksessä omaksuttujen periaatteiden mukaisesti lapselle tulevalla elatusapusaatavalla olisi etuoikeus ulosotossa sekä myös konkurssissa konkurssia edeltävältä ajalta.

Sitä vastoin kunnan takautumisaatava ei enää olisi etuoikeutettu. Tältä osin etuoikeuden poistamisesta aiheutuva lisärasitus lisäisi kuntien menoja. Yksittäisten kuntien taloudelle tämän menolisäyksen merkitys jäisi vähäiseksi.

6.2. Yrityskiinnityksen etuoikeus

Etuoikeusasetuksen 4 a §:n 3 momentissa mainitulla yrityskiinnityksen tuottamalla erityisellä etuoikeudella on suuri käytännön merkitys. Yrityskiinnityksen kohteeksi kelpaa miltei kaikenlainen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoimintaan kuuluva irtain käyttö-, vaihto- ja rahoitusomaisuus, joten sen tuottamaa etuoikeutta voidaan asiallisesti pitää pikemminkin yleisenä kuin erityisenä etuoikeutena. Yrityskiinnityslainsäädännöllä pyrittiin laajentamaan yritysten mahdollisuutta käyttää irtainta omaisuuttaan luoton vakuutena ja siten parantamaan rahoitusmahdollisuuksia. Samalla haluttiin parantaa luottotajien asemaa liittämällä yrityskiinnityksen turvaamaan saamisoikeuteen entistä irtaimistokiinnityksen tuottamaa oikeutta parempi etuoikeus (hall.es. n:o 190/1983 vp. s. I).

Vahvistettujen yrityskiinnitysten yhteispääoma oli vuoden 1991 lopussa noin 40 miljardia markkaa. Kiinnityksen haltijat ovat lähinnä luottolaitoksia. Yrityskiinnityksen tuottama kertymä vaihtelee. Perintätulokseen vaikuttaa esimerkiksi yrityksen työvoimavaltaisuus, sillä palkkasidonnaisten saatavien määrä vaikuttaa yrityskiinnityksen perusteella saatavan jakosuuteen. Kehitysaluerahasto Oy:ssä eräistä konkurssiyrityksistä laadituissa selvityksissä keskimääräiseksi kertymäprosentiksi muodostui 20. Turvaavana vakuutena sitä ei voida pitää, mutta sen vakuusarvo on kuitenkin osoittautunut irtaimistokiinnityksen tuottamaa vakuusarvoa selvästi paremmaksi. Pankkikäytännössä yrityskiinnitystä ei yleensä ole hyväksytty ainoaksi vaan vain täydentäväksi vakuudeksi. Yrityskiinnitys on kuitenkin usein ainoa vakuus, jonka yritys voi luotonantajalleen tarjota ja siksi sen käyttö on lisääntynyt.

Etuoikeusasetuksen 4 ja 4 a §:n mukaisista yleisistä etuoikeuksista luopuminen merkitsisi, että näille velkojaryhmille kuulunut osuus siirtyisi yrityskiinnitysvelkojille eli lähinnä luottolaitoksille, jos yrityskiinnityksen etuoikeusase- ma jäisi ennalleen. Tällöin etuoikeudettomille velkojille, joita olisivat myös etuoikeutensa

menettäneet velkojat, ei edelleenkaan kertyisi jako-osuutta. Etuoikeudettomien velkojen asema ei tällöin paranisi. Etuoikeudettomien velkojen aseman parantaminen edellyttäisi, että samalla puututaan myös yritys kiinnityksen tuottamaan etuoikeuteen. Oikeusministeriön periaatemuistiossa tarkasteltiin eri vaihtoehtoja yritys kiinnityksen aseman järjestämiseksi.

Esityksen tarkoituksena on se, että yritys kiinnityksen suhteellinen asema etuoikeusjärjestyksessä ei olennaisesti muuttuisi. Tämä merkitsisi sitä, että kiinnityksen haltijat saisivat yleisten etuoikeuksien poistumisesta huolimatta suurin piirtein samanlaisen jako-osuuden kuin ne saisivat etuoikeusasetuksen mukaisessa etuoikeusjärjestyksessä. Yleisten etuoikeuksien poistumisesta aiheutuva hyöty ei siten saisi siirtyä sellaisenaan kiinnityksen haltijoille, mutta toisaalta yritys kiinnityksen vakuusarvoa ei saisi heikentää yritysten rahoitusmahdollisuuksia vaarantavalla tavalla.

Ehdotuksen mukaan yritys kiinnityssaataville jaettaisiin konkurssissa heti yritys kiinnitystä paremmassa sijassa olevien saatavien jälkeen ennen muita saatavia 50 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta. Kiinnitetyn omaisuuden arvosta puolet käytettäisiin siten yksinomaan yritys kiinnityssaatavien suorittamiseen. Toinen puoli kiinnitetyn omaisuuden arvosta jaettaisiin etuoikeudettomien velkojen kesken. Näiden varojen jakoon osallistuisivat myös yritys kiinnityksivelkojat etuoikeudettomina velkojina siltä osin kuin niiden saataville ei ole kertynyt täyttä suoritusta.

Ehdotuksella tähdätään siihen, että yritys kiinnityksivelkojat saisivat yhtenä velkojaryhmänä suurin piirtein saman kertymän kuin ne olisivat saaneet etuoikeusasetuksen mukaisessa järjestelmässä. Yksittäisen kiinnityksen haltijan kohdalla kertymä voisi kuitenkin vaihdella. Sellaista järjestelmää ei pidetä mahdollisena, jossa kukin kiinnityksen haltija saisi täsmälleen saman jako-osuuden kuin hän olisi saanut aikaisempien säännösten mukaan. Tämä edellyttäisi monimutkaista sääntelyä ja laskentamenetelyä. Kaiken kaikkiaan kiinnityksen haltijoille tulisi jaettavaksi etuoikeuden perusteella nykyistä pienempi jako-osuus, mutta kokonaiskertymä voi kuitenkin olla heille nykyisen järjestelmän mukaan tulevaa jako-osuutta suurempi, kun otetaan huomioon heille etuoikeudettomina velkojina tuleva jako-osuus.

Kun yritys kiinnityssaatavat muodostavat yleensä huomattavan osan yrityksen kaikista

veloista, on näille saataville etuoikeudettomana tuleva osuuskin merkittävä. Jos jäljellä oleva määrä yritys kiinnityssaatavista on esimerkiksi puolet etuoikeudettomien saatavien yhteismäärästä, tulee yritys kiinnityssaataville kaikkiaan 75 prosenttia pesän netto-omaisuudesta.

Niin kuin aiemmin on todettu, lähinnä työnantajia, teollisuutta ja luotonantajia edustavat lausunnonantajat vaativat prosenttiosuuden nostamista 70 tai 75 prosenttiin. Näin suuri prosenttiosuus merkitsisi kuitenkin sitä, että etuoikeudettomille velkojille tuleva osuus jäisi hyvin pieneksi, etenkin kun otetaan huomioon, että etuoikeudettomien velkojen kesken noudatettava suhteellinen jako voi usein merkitä yritys kiinnityssaataville huomattavaa kertymää myös etuoikeudettomien velkojen joukossa. Uudistuksella ei siten juurikaan parannettaisi esimerkiksi tilivelkojen, pienurakoitsijoiden ja muiden sellaisten velkojen asemaa, joilla ei ole käytännössä mahdollisuutta vaatia saatavalleen vakuutta. Uudistuksen keskeinen tavoite, velkojen tasa-arvon lisääminen, ei siten toteutuisi. Myös sellaisten nykyisin etuoikeutettujen velkojen kannalta, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää vakuutena yritys kiinnitystä, edellä tarkoitettu järjestelmä olisi epäedullinen.

Etuoikeudettomille velkojille jaettavalla osuudella ei tietenkään ole luotonantajalle samanlaista vakuusarvoa kuin etuoikeutetulla osuudella, koska kiinnityksen haltijan osuutta vähentää mikä tahansa velkaantuminen. Kuitenkin on otettava huomioon, että toisin kuin nykyisin, etuoikeudettomillekin velkojille tulee aina jako-osuutta, jolle vakuuden arvoa määriteltäessä tulee antaa ainakin tietty laskelmallinen arvo.

Uudistuksen voimaantullessa luotonantajien keskuudessa saatetaan katsoa, että uudistus heikentää yritys kiinnityksen vakuusarvoa, mikä vuoksi luotonantajien vakuuskäytäntö voi tiukentua. Tähän voi vaikuttaa samanaikaisesti voimaantuleva yritysten saneerausta koskeva uudistus. On huomattava, että luottotappiot, vakuuksien arvon aleneminen ja muut yleiseen taloudelliseen kehitykseen liittyvät seikat ovat nyt esitetyistä uudistuksista riippumatta kiristäneet vakuuskäytäntöä. Lisäksi on pantava merkille, että etuoikeus uudistus helpottaa yritys kiinnityksen vakuusarvon määrittämistä, koska yritys kiinnityksen kanssa nykyisin kilpailevat, paremmassa tai samassa etuoikeus asemassa olevat saatavat muuttuvat etuoikeudettomiksi. Onkin oletettavaa, että kun uusi lain-

säädäntö on tullut voimaan ja yrityskiinnitykselle on saatu määritetyksi sen tuottaman kokonaiskertymän perusteella tietty laskemallinen vakuusarvo, yrityskiinnityksen käytössä ei tapahdu nykytilaan verrattuna merkittävää muutosta.

Ehdotettua maksunsaantijärjestystä noudatettaisiin vain konkurssissa. Ulosmittauksessa kiinnityksenhaltija saisi etuoikeusjärjestyksen mukaisen suorituksen ulosmitatun omaisuuden täydestä arvosta. Jos etuoikeudeton velkoja katsoo, että ulosmittaus vaarantaa hänen mahdollisuuksiaan maksun saantiin, voi hän hakea velallisen omaisuuden luovuttamista konkurssiin, jossa sovellettaisiin edellä kerrottua menettelyä.

Eräät lausunnonantajat katsoivat, että täytäntöönpanomuotojen erilainen sääntely ei ole hyväksyttävää ja että jakosäännön tulisi koskea myös ulosottoa. Tähän ei ole kuitenkaan päädytty siksi, että kaikki velkojat eivät yleensä osallistu ulosottoon samanaikaisesti eikä jakosäännöllä olisi siten siinä samaa merkitystä kuin konkurssissa. Menettely saattaisi johtaa myös useisiin toistuviin ulosmittauksiin. Lisäksi on otettava huomioon se, että jos yrityskiinnityksen kohteena olevaa omaisuutta ulosmitataan merkittävässä määrin, on konkurssinkin mahdollisuus todennäköinen.

6.3. Siirtymävaihe

Esityksessä ehdotetaan työpalkkasaatavien osalta, että niillä olisi etuoikeus lain voimaantulon jälkeenkin, kun konkurssi on alkanut tai ulosmittaus toimitettu ennen 1 päivää tammikuuta 1995. Työpalkkasaatavan etuoikeutta ei katsota aiheelliseksi poistaa ennen kuin palkaturvamenettelyä on uudistettu ja konkurssisiin kohdistuva valvonta on tyydyttävästi järjestetty. Uudistukset on tarkoitettu valmistella niin, että ne voidaan saattaa voimaan vuoden 1995 alusta.

Kun ehdotuksen mukaan yrityskiinnityksenhaltijat saisivat omaisuuden arvosta etuoikeutettuna 50 prosenttia, on tällöin lähtökohtana ollut, että työpalkkasaatavilla ei ole etuoikeutta. Työpalkkasaatavan etuoikeuden säilyminen pienentää siten sitä kiinnityksen kohteena olevaa omaisuutta, johon jakosääntöä sovelletaan. Tarkoituksena on mainittuna siirtymä kautena-

kin pyrkiä pitämään kiinnityksenhaltijoiden suhteellinen asema ennallaan. Siksi kiinnityksenhaltijoille maksettaisiin etuoikeuden perusteella 50 prosentin asemesta 60 prosenttia siitä kiinnityksen kohteena olevasta omaisuudesta, josta työpalkkasaatavat on vähennetty.

Etuoikeutettuja työeläkesaatavia edustavat lausunnonantajat pitivät hyvin tärkeänä, että ennen lain voimaantuloa syntyneiden saatavien etuoikeus säilyisi siirtymäajan. Esimerkiksi Suomen Pankkiyhdistys esitti, että TEL-takaisineläkeperustuu etuoikeus olisi voimassa lainojen juoksuajan tai vähintään niin kauan, että vakuudet ehditään kohtuullisen ajan kuluessa järjestellä uudelleen, esimerkiksi vuosituhannen loppuun mennessä. Tämä vaatimus perustuu siihen, että luottovakuutuksiin ja pankkitakauksiin perustuu suuria vastuita, joista voi työnantajan konkurssissa syntyä huomattavakin maksuvelvollisuus. Vaikka etuoikeus ei ole vakuuteen rinnastettavissa, etuoikeuden tuottama laskennallinen kertymä on kuitenkin otettu huomioon riskin suuruutta arvioitaessa.

Etuoikeusjärjestelmän uudistaminen sisältää aina sen, että velkojen keskinäiset suhteet muuttuvat. Järjestelmän kokonaisuudistusta on erityisen vaikeata toteuttaa niin, että uudistus tulee voimaan eri saatavaryhmien osalta eri aikoina ja kokonaisuudessaan vasta useiden vuosien kuluttua. Uudistuksen samanaikaisesta voimaantulosta ehdotetaan vain muutamaa pääosin lyhytaikaista poikkeusta, joita on erikseen selostettu. Työeläkesaatavien haltijat ovat suhteellisen kantokykyisiä, ja vastuuseen sitoutuminen on sinänsä sisältänyt riskin, koska etuoikeutetullekin saatavalle kertyvä jako-osuus jää usein pieneksi. Ennakoidun laskemallisen kertymän turvaaminen ei ole riittävä syy tietyn saatavaryhmän etuoikeuden voimaspitämiseen. Eläketurvakeskus, jolla on erityisasema luottovakuutustoiminnan harjoittajana voi tietyn viiveen jälkeen siirtää lisääntyneen riskin toiminnastaan perimiinsä maksuihin. Lisäksi on otettava huomioon, että takaa-jatahot voivat turvata eräissä tapauksissa asemansa yrityskiinnityksellä. Takaajina olevilla luottolaitoksilla on usein yrityskiinnitys yleispanttina yrityksen veloista. Mikäli muiden saatavien määrä jää kiinnitetyn velkakirjan osoittamaa määrää pienemmäksi, voi takaaja saada regressisaatavalleen suoritusta myös yrityskiinnityksen perusteella.

6.4. Eräät erityiset etuoikeudet

6.4.1. Ulosmittauksen tuottama etuoikeus

Etuoikeusasetuksen 8 §:n mukaan velkojalla, jonka saamisesta irtainta omaisuutta on ulosmitattu, on etuoikeus maksun saantiin ulosmittatusta omaisuudesta. Ulosmittauksen tuottaman etuoikeuden merkitys on konkurssissa varsin vähäinen, koska velkojalla on oikeus saada tällöin maksu ulosmittatusta omaisuudesta vasta etuoikeusasetuksen 7 §:ssä tarkoitettujen verojen jälkeen. Ulosmittauksen tuottaman etuoikeuden merkitys onkin suurempi ulosotossa, jossa se määrää maksunsaantijärjestyksen niiden velkojien kesken, joiden saatavaan ei liity muuta etuoikeusperustetta.

Jos ulosmittaus tuottaisi nykyiseen tapaan etuoikeuden ja yleiset etuoikeudet poistettaisiin sekä yritysikiinnityksen etuoikeusasemaa rajoitettaisiin etuoikeudettomien velkojien hyväksi, saatettaisiin joutua tilanteeseen, jossa ulosmittausta entistä enemmän käytettäisiin hyvän etuoikeusaseman luomiseen. Tällöin erityisen hyvässä asemassa olisivat ne velkojat, joiden saatava on suoraan täytäntöönpanokelpoinen ilman tuomiota. Tällaisia saatavia ovat muun muassa verot ja julkiset maksut sekä vakuutusmaksut. Tämän suuntaista kehitystä ei pidetä suotavana ja se voisi vaikeuttaa ehdotettua yritysaneeraus- ja velkajärjestelymenettelyä. Ulosmittauksen tuottama etuoikeus ehdotetaan poistettavaksi.

Eräät lähinnä ulosottoalaa edustavat lausunonantajat ehdottivat harkittavaksi sitä, että ulosmittaus tuottaisi ainakin ulosotossa edelleenkin ulosmittauksen toimittamisajankohdan mukaan määräytyvän etuoikeuden. Nykyisestä järjestelmästä luopuminen vaikeuttaisi lausunonantajien mielestä ulosottomenettelyä erityisesti palkan ja eläkkeen ulosmittauksessa, kun ulosottomiehet joutuisivat tilittämään lukuisillekin velkojille pieniä summia.

Oikeusministeriössä on erikseen vireillä ulosoton realisointi- ja tilityssäännösten uudistaminen. Tarkoitus on, että ulosottolakiin sisällytetään säännökset muun muassa maksuohjelmasta ja että varojen jakomenettelyä yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Jo tässä vaiheessa ulosottolakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi ulosottomenettelyä helpottavat erityissäännökset varojen tilittämisestä niissä tapauksissa, joissa velkojia on useita ja jako-osat jäävät vähäisiksi.

6.4.2. Vuokrasaamisten etuoikeus ja vuokranantajan pidätysoikeus

Vuokranantajalla on etuoikeus viimeisen vuoden aikana ennen konkurssia erääntyneestä ja kuuden konkurssia seuraavan kuukauden aikana erääntyvästä huoneenvuokrasta vuokralaisen vuokrakohteessa olevaan omaisuuteen (etuoikeusasetuksen 5 §). Vastaava etuoikeus vuokranantajalla on maanvuokrasta (etuoikeusasetuksen 6 §, etuoikeusaika 3 vuotta). Tällä etuoikeudella voi olla merkitystä käytännössä lähinnä vain liikehuoneistojen vuokrasuhteissa. Yksityishenkilöllä, joka on jättänyt asuinhuoneistonsa vuokran maksamatta, ei yleensä ole sellaista omaisuutta, jolla voisi olla vuokranantajille taloudellista merkitystä.

Liikehuoneistojen vuokrasuhteissa on lähes säännönmukaista, että vuokranantaja turvaa vuokrasaatavansa vaatimalla vuokralaiselta vuokran ennakolta tai vakuuden vuokranmaksun laiminlyönnin varalta. Tässä yhteydessä on myös huomattava, että useissa tapauksissa yritysikiinnityksen kohteena oleva omaisuus on samaa omaisuutta, johon vuokranantajan etuoikeus voisi kohdistua. Yritysikiinnitys on osaksi vähentänyt myös maanvuokrasuhteissa vuokranantajan etuoikeuden merkitystä. Erityisesti silloin, kun vuokramaalla harjoitetaan elinkeinotoimintaa, vuokralainen yleensä tarvitsee kiinnityksen vuokraoikeuden pysyvyyden vakuudeksi, jolloin vuokrasaatavan vakuudeksi voidaan hakea niin sanottu laitosikiinnitys. Vuokralaisen konkurssissa ja myös ulosmittauksessa vuokraoikeus ja rakennus myydään kokonaisuutena kiinteistön pakkohuutokauppaa koskevassa järjestyksessä.

Pääasiassa edellä mainituilla perusteilla ehdotetaan kumottavaksi ne huoneenvuokralain, maanvuokralain sekä asumisoikeuslainnoista annetun lain säännökset, joiden perusteella vuokranantajalla tai talon omistajalla on oikeus pidättää saamisensa vakuutena huoneistossa tai vuokra-alueella taikka asumisoikeuden haltijan hallinnassa olevissa tiloissa olevaa vuokralaisen tai asumisoikeuden haltijan omaisuutta (huoneenvuokralaki 102 ja 125 §, maanvuokralaki 20 § sekä laki asumisoikeusasunnoista 43 §).

Lausunnoissaan ympäristöministeriö ja Suomen Kiinteistöliitto totesivat, että vuokranantajan pidätysoikeuden käyttö on taloudellisen tilanteen heiketessä lisääntynyt. Lausunnonantajat esittivätkin harkittaviksi korvaavia tai

vaihtoehtoisia järjestelmiä vuokrasaatavan turvaamiseksi.

Milloin vuokralaisella on vuokrakohteessa sellaista omaisuutta, josta maksamaton vuokrasaatava voidaan periä, vuokranantaja voi kääntyä ulosotonhaltijan puoleen ja pyytää omaisuuden takavarikoimista. Vuokranantaja voi menetellä näin, vaikka hänellä ei ole saamiselleen täytäntöönpanoperustetta. Vuonna 1993 tulee voimaan oikeudenkäymiskaaren uusi 7 luku, jonka mukaan tällaista turvaamistointia haetaan yleiseltä tuomioistuimelta. Turvaamistoimenpide voidaan määrätä, jos on vaarana, että hakija menettelee hakijan saamista vaarantavalla tavalla. Kiireellisessä tapauksessa tuomioistuin voi antaa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan (1065/91) väliaikaisen turvaamistoimenpidepäätöksen. Tarkoitus on, että tällaisessa tapauksessa määräys voitaisiin antaa samana päivänä kuin turvaamistoimenpidettä on haettu. Vuokranantajan mahdollisuutta edellä kerrottuun tehokkaaseen ja nopeaan turvaamistoimenpiteeseen voidaankin pitää riittävänä suojana vuokranantajalle.

6.5. Viimeksi suoritettavat saatavat

Esityksessä ehdotetaan, että määrätty saatavat suoritettaisiin vasta muiden saatavien jälkeen. Tässä kohdin poikettaisiin velkojen yhdenvertaisuuden periaatteesta. Uuden järjestelmän mukaan jako-osuutta kertyisi entistä useammin myös etuoikeudettomille velkojille. Tämän vuoksi sillä kysymyksellä, mitkä saatavat suoritetaan vasta muiden saatavien jälkeen, on entistä suurempi merkitys. Eräillä tällaisilla saatavilla on jo nyt muita saatavia huonompi asema etuoikeusjärjestyksessä.

Muutos voimassa olevaan oikeuteen olisi, että sakot sekä eräät muut rangaistus- tai tehosteluonteiset rahaseuraamukset olisi suoritettava vasta muiden saatavien jälkeen. Tällaisia julkisoikeudellisia maksuseuraamuksia ovat muun muassa ylikuormamaksu sekä kilpailurajoituksista annetun lain (480/92) nojalla määrätty kilpailurikkomismaksu. Samassa asemassa olisivat laissa säädettyjen velvoitteiden laiminlyönnin perusteella määrätty veron sekä vakuutus- ja muun vastaavan maksun korotukset. Taloudellisesti nämä seuraamukset voivat olla huomattavia. Ei ole perusteltua, että tällaiset lähinnä rangaistus- tai konfiskaatioluon-

teiset rahavaateet kilpailisivat täytäntöönpanossa muiden saatavien, esimerkiksi tili- tai vahingonkorvaussaatavien kanssa.

Viimesijainen saatava olisi myös korko tai muu ajan kulumisen mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus konkurssin jälkeiseltä ajalta. Viimesijaisia olisivat myös yritykselle annetut pääomalainat, esimerkiksi vakautetut lainat.

Avioliittolain 57 §:n nojalla puoliso saa toiselta puolisoilta olevasta saatavastaan suorituksen ulosmittauksessa ja konkurssissa vasta kaikkien muiden saatavien jälkeen. Aviopuoliso ei yleensä voi saada saatavalleen pantti- tai etuoikeutta eikä myöskään pidätysoikeutta toisen puolison omaisuuteen. Säännöksen tarkoituksena on ollut estää puolisoita loukkaamasta konkurssi- tai ulosmittausvelkojen etuja keskinäisin järjestelyin.

Takaisinsaantia konkurssipesään koskevan lain säännökset suojaavat velkoja konkurssissa ja ulosmittauksessa varsin tehokkaasti mainittunlaisilta oikeustoimilta. Tämän vuoksi velkojen suojaaminen ei ole enää sellainen syy, jolla puolison saatavan takasijaa voidaan perustella. Tässä suhteessa ei myöskään ole syytä tehdä jyrkkää eroa muiden läheisten, esimerkiksi lasten ja vanhempien sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa elävien välillä. Puolisoiden saatavien takasijaa koskeva avioliittolain 57 § ehdotetaan tässä yhteydessä kumottavaksi.

6.6. Muut ehdotukset

Tässä esityksessä ehdotetaan lisäksi muutoksia useaan lakiin. Kiinteistöön ja kuljetusvälineisiin kohdistuvien etuoikeuksien sääntelyä tarkistettaisiin ja eräiltä osin selkeytettäisiin ehdotuksessa omaksutun linjan mukaisesti. Etuoikeusuudistuksen vuoksi on tarkistettava konkurssisäännön säännöksiä jako-osuuden ennakon maksamisesta. Tässä yhteydessä toteutettaisiin myös kauan tarpeellisenä pidetty uudistus, jonka mukaan konkurssipesä voisi vaatia pantin myyntihinnasta sille pantin hoitamista ja myynnistä aiheutuneet välttämättömät kulut. Konkurssin edellytyksiä ja konkurssiyrityksen omaisuuden luovuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan niin ikään tarkistettavaksi.

Myös ulosottolakiin ehdotetaan muutoksia ja lisäyksiä, joita on osin edellä selostettu. Ulosmittauksen oikeusvaikutuksia selkeyttä-

siin. Palkkaturvalakia ehdotetaan myös muutettavaksi. Tarkoitus on erityisesti nopeuttaa palkkaturvan maksamista. Lisäksi eräiden korvaussaatavien osalta palkkaturvan hakuaikaa pidennettäisiin.

Edellä mainittujen uudistusten tarpeellisuutta ja sisältöä selostetaan tarkemmin asianomaisten lakiehdotusten yksityiskohtaisissa perusteluissa.

7. Esityksen taloudelliset vaikutukset

7.1. Yleistä

Yleisten etuoikeuksien poistaminen vähentää etuoikeutetuille velkojaryhmille konkurssista ja ulosotosta tulevaa kertymää. Tarkkoja arvioita uudistuksen taloudellisista vaikutuksista on vaikea tehdä, koska velkojaryhmien kertymän suuruuteen vaikuttavat konkurssien määrä sekä konkurssipesien varallisuus ja velat. Nykyisissä taloudellisissa oloissa ennusteen tekeminen on erityisen vaikeata. Uudistuksen vaikutus esimerkiksi palkkaturvamenoihin riippuu ratkaisevasti siitä, mikä on yleinen taloudellinen tilanne vuonna 1995 sekä mille tasolle palkkaturvamenot sen jälkeen asettuvat. On otettava huomioon myös, että konkurssivelkojat saavat jako-osuutensa usein vasta pitkän ajan kuluttua konkurssin alkamisesta.

Ulosotossa kertymään vaikuttavat velallisen varallisuus ja ulosmittauksessa mukana olevien velkojen määrä. Ulosoton osalta uudistuksen ei arvioida vaikuttavan etuoikeutettujen velkojen kertymään kovinkaan merkittävästi. Ulosmittauksessa kilpailevat usein etuoikeutetut velkojat keskenään, eikä uudistus aiheuttane merkittävää siirtymää niiden kesken. Toisaalta on myös huomattava, että suoritukset ulosoton kautta kertyvät velkojille suurelta osin maksukehotuksella tai maksusuunnitelman avulla. On lisäksi muistettava, että yritysten osuus ulosmittausvelallisista on varsin pieni.

Konkurssien osalta taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on käytetty perusteena eri etuoikeutettujen velkojaryhmien valvomien saatavien määrää ja niille kertyneitä jako-osuuksia.

7.2. Yleiset etuoikeudet konkurssissa

Edellä esitetyn perusteella voidaan varovai-

sesti arvioida, jos pohjana pidetään vuotta 1991 ja 1992 koskevia käytettävissä olevia tietoja, että uudistuksen vuoksi vuonna 1993 alkavissa konkurssissa

— verohallinnon perimien verojen ja muiden maksujen kertymä tulee pienemään 50—70 miljoonalla markalla

— työeläkelaitoksille työeläkemaksuista kertyvä jako-osuus pienemään 20—30 miljoonalla markalla

— eläketurvakeskuksen luottovakuutustoiminnasta aiheutuvat menot tulevat kasvamaan noin 40—50 miljoonalla markalla

Eläkesaatavien etuoikeuden poistaminen aiheuttaa myös yksittäisille luottolaitoksille luottotappioita, kun jako-osuus pankkitakaukseen tai muuhun vakuuteen perustuvalle takautumissaatavalle vähenee. Niiden kokonaismäärästä on vaikea esittää luotettavaa arviota.

Tässä yhteydessä ei esitetä arviota siitä, mikä merkitys näillä kustannusvaikutuksilla on erinäisten maksujen korotustarpeeseen.

7.3. Kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvan takautumissaatavan etuoikeuden poistaminen

Luotettavaa tietoa kunnan regressisaatavan etuoikeuden poistamisen aiheuttamista taloudellisista vaikutuksista ei ole mahdollista antaa nykyisten tilastojen perusteella.

Takautumissaatavan etuoikeuden poistamisella on merkitystä niissä tapauksissa, joissa ulosmittaus elatusvelvolliselta ylipäänsä voidaan toimittaa ja joissa se toimitetaan yhden tai useamman muunkin saatavan kuin elatus-tuen perimiseksi. Tällöin elatustukisaatava kilpailee muiden velkojen kanssa ja ulosmitattu omaisuus jaetaan ehdotuksen mukaan saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa.

Kunnat perivät elatusapua elatusvelvollisilta vuonna 1990 206,07 milj. markkaa (kunnille elatus-tuen korvaukseksi 146,08 milj. ja lapsille elatusapuun 42,16 milj. markkaa). Ulosoton kautta elatusapusaatavia perittiin vuonna 1990 138,5 milj. markkaa.

Lukumääristä ilmenee, että kunnat saavat perityksi osan elatusavusta vapaaehtoisesti. Tietoa siitä, mikä osa ulosoton kautta saaduista suorituksista tilitetään kunnille, ei ole. Olettaa kuitenkin voidaan, että vain pieni osa

ulosmittaushakemuksen tehneistä elatusapuvelkojista on yksityishenkilöitä (10 %).

Saatavissa olevan selvityksen perusteella voidaan varovaisesti arvioida, että kuntien elatus-tuen nettomenot lisääntyvät uudistuksen vuoksi vuonna 1993 yhteensä enintään 20 miljoonalla markalla.

8. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Etuoikeuksien poistaminen aiheuttaa sen, että etuoikeudettomien velkojen kiinnostus konkurssimenettelyä kohtaan kasvaa. Näin ollen konkurssivalvonnat ja ehkä myös riitautukset ja erillisoikeudenkäynnit lisääntyvät. Tämä voi jossakin määrin vaikuttaa tuomioistuinten työmäärään. Välittömiä organisatorisia tai henkilöstövaikutuksia uudistuksella ei kuitenkaan ole.

9. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy läheisesti samanaikaisesti annettuun esitykseen yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi ja esitykseen laiksi yksi-

tyishenkilön velkajärjestelystä. Nämä uudistukset on tarkoitus myös saattaa samanaikaisesti voimaan.

Niin kuin aiemmin todettu, useat lausunnonantajat esittivät huolestuneisuutensa siitä, että uudistus saattaa vähentää konkurssieihin kohdistuvaa valvontaa, kun erityisesti verottajalla ja palkkaturvaviranomaisilla ei ole niissä samanlaisia etuja valvottavanaan. Kun työpalkkasaatavien etuoikeus säilyisi ehdotettuna kahden vuoden siirtymäaikana, palkkaturvaviranomaisen asema velkojapuhevallan valvojana ei sinä aikana muutu. Konkurssimenettelyä ja -hallintoa koskeva uudistus, jossa on tarkoitus kiinnittää erityistä huomiota konkurssipesien valvontaan, tullaan valmistelemaan kiireellisesti niin, että uudistus voitaisiin saattaa voimaan jo vuoden 1995 alusta. Samalla valmistellaan myös palkkaturvamenettelyä koskeva uudistus, jolla hakemusten käsittelyä ja palkkaturvan maksatusta nopeutetaan erityisesti konkurssin yhteydessä.

Useat kiinteistöön kohdistuvat julkisoikeudelliset maksut ja muut saatavat ovat nykyisin etuoikeutettuja. Näitä etuoikeuksia koskevien säännösten tarpeellisuus on tarkoitus selvittää erikseen tässä esityksessä omaksuttujen periaatteiden pohjalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä

1 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotetun lain mukaan määräytyisi se järjestys, jossa velkojat saavat maksun konkurssissa sekä ulosotossa silloin, kun jaettavat varat eivät riitä kaikkien saatavien täysimääräiseen suorittamiseen. Näin on säännönmukaisesti konkurssissa, jossa velallisen varat käytetään samanaikaisesti hänen kaikkien velkojensa tyydyttämiseen. Ulosotossa ei sitä vastoin ole harvinaista, että ulosmittatusta omaisuudesta kertyy täysimääräinen suoritus kaikille saataville.

Ehdotetun lain soveltamisala olisi yleinen. Sen mukaan määräytyisi velkojen keskinäinen maksunsaantijärjestys, mikäli muussa laissa ei

määrätynlaisen saatavan osalta toisin säädetä tai 2 momentista muuta johdu.

Pykälän 2 momentista ilmenee, että lakia ei sovelleta siltä osin kuin saatavan vakuutena on kiinteistö, rekisteröity alus tai ilma-alus taikka muu 2 momentissa mainittu kiinnityskelpoinen omaisuus. Tällaisen saatavan etuoikeusasema saatavan vakuutena olevaan omaisuuteen kohdistuvassa täytäntöönpanossa määräytyy edelleen näitä vakuuslajeja koskevien erityisten säännösten mukaan. Saatavat maksetaan niiden vakuutena olevasta omaisuudesta konkurssista riippumatta ulosottolain mukaisessa pakko-ohuutokauppanennettelyssä.

Kiinteistön pakkohuutokaupassa sovellettaisiin edelleen kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen (jäljempänä KiinA) 22 §:ssä säädettyä etuoikeusjärjestystä siinä tar-

koitettujen panttisaatavien ja niitä parempisijaisten saatavien osalta. KiinA 22 §:ää ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että eräiden kiinnitettyjä saatavia parempisijaisten saatavien etuoikeusasema poistettaisiin, jolloin ne tulisivat samaan asemaan kiinteistön pakkohuutokaupassa muiden etuoikeudettomien saatavien kanssa. Myöskään kiinteistöistä saadun tulon perusteella maksuunpannut kunnallis- ja kirkollisverot eivät enää nauttisi KiinA 22 §:n mukaista etuoikeutta, sillä niiden etuoikeusasemaa koskeva laki ehdotetaan kumottavaksi (7 §:n 2 momentin 2 kohta). Samoin ehdotetaan kumottavaksi kiinteistöverolain (654/92) 38 §, jossa kiinteistöveron etuoikeuden osalta viitataan KiinA 22 §:ään (7 §:n 2 momentin 7 kohta).

Oikeuskäytännössä on omaksuttu kanta, että KiinA:ssa tarkoitettujen etuoikeutettujen saatavien jälkeen muut saatavat suoritetaan yhtäläisin oikeuksin noudattamatta etuoikeusasetuksessa säädettyä etuoikeusjärjestystä. Esimerkiksi muilla kuin KiinA 22 §:n 4 momentissa tarkoitetuilla verosaatavilla ei ole kiinteistön pakkohuutokauppahintaan etuoikeutta, vaikka ne konkurssissa tai irtaimen omaisuuden ulomittauksessa nauttivat etuoikeusasetuksen 7 §:n mukaista etuoikeutta kaikkeen velallisen omaisuuteen.

Ehdotettua lakia sovellettaisiin kiinteistön pakkohuutokaupassa sen jälkeen, kun KiinA 22 §:ssä tarkoitettujen etuoikeutettujen saatavat on maksettu. Pääsääntönä olisi siten 2 §:n mukaisesti se, että kiinteistön loppukauppahinta jaetaan muille saataville yhtäläisin oikeuksin, siis saman perusteen mukaan kuin nykyisinkin. Uudistuksen merkitys olisikin lähinnä siinä, että 6 §:ssä tarkoitettujen saatavien suoritettaisiin myös kiinteistön pakkohuutokaupassa vasta kaikkien muiden saatavien jälkeen.

Niiden saatavien, joiden vakuutena on alusrekisteriin merkitty alus, etuoikeus alusrekisteriin merkityn aluksen pakkohuutokaupassa määräytyy alusrekisterilain (211/27) ja merilain 8 luvun (646/75) meripanttioikeutta koskevien säännösten mukaan. Muiden saatavien osalta kauppahinnan jakamisessa noudatettaisiin ehdotetun lain mukaista järjestystä. Nykyisinkin aluksen pakkohuutokaupassa noudatetaan useampia etuoikeusjärjestyksiä, sillä etuoikeusasetusta sovelletaan alusrekisterilain ja merilain osoittaman etuoikeusjärjestyksen jälkeen.

Rekisteröityyn ilma-alukseen kohdistuvassa pakkotäytäntöönpanossa noudatetaan vastaa-

vasti ensisijaisesti kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain (211/28) 4 §:ssä säädettyä etuoikeusjärjestystä. Autokiinnityslain (810/72) tarkoitettuun autoon kiinnitetty saatava ja lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen parempisijaiset saatavat menevät niinkään yleisen etuoikeusjärjestyksen edelle autokiinnityslain alaiseen kiinnitettyyn autoon ja sen tarpeistoon kohdistuvassa täytäntöönpanossa.

Ehdotetussa laissa ei säädettäisi siitä, missä järjestyksessä täytäntöönpanosta aiheutuvat kustannukset otetaan pakkotäytäntöönpanon kohteena olevasta omaisuudesta tai siitä, mitä sellaisessa täytäntöönpanossa pidetään hyväksyttävänä kustannuksina. Täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista tulisivat 3 momenttiin vain viittaussäännös.

Esityksessä ei ehdoteta myöskään muutoksia siihen, mitä saatavia on ylipäänsä pidettävä konkurssisaamisina, mitkä saatavat ovat massavelkoja ja mitkä saatavat voidaan maksaa vasta konkurssimenettelyn jälkeen.

2 §. *Velkojen yhtäläinen oikeus saada maksu.* Pykälässä säädettäisiin, että pakkotäytäntöönpanossa velallisen varat jaetaan menettelyyn osallistuvien velkojen kesken saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Eräät laissa mainitut saatavat on kuitenkin suoritettava ennen muita saatavia (3 — 5 §) tai muiden saatavien jälkeen (6 §). Lisäksi velkojan maksunsaantijärjestyksestä on voimassa, mitä siitä on muualla erikseen toisin säädetty.

Jos ehdotetussa tai muussa laissa ei määrätynlaisten saatavien osalta erikseen toisin säädetä, on velkojilla siten yhtäläinen suhteellinen oikeus jaettaviin varoihin. Periaate on sinänsä sama kuin voimassa olevan oikeuden mukaan. Kun lain mukaan etuoikeutettujen velkojat ovat saaneet jaettavista varoista täyden suorituksen ja jaettavia varoja on vielä jäljellä, jaetaan nykyisen etuoikeusasetuksen 18 §:n mukaan jäljellä olevat varat muiden velkojen kesken yhtäläisin oikeuksin. Etuoikeuksien poistaminen johtaa siihen, että entistä useampien saatavien asema täytäntöönpanossa tulee määräytymään pykälässä ilmaistun periaatteen mukaisesti. Periaatteen merkitystä on haluttu korostaa myös sijoittamalla sitä koskeva säännös heti lain 2 §:ään.

Pykälästä ilmenee myös se, miten velkojen yhtäläinen oikeus toteutetaan: velkoja saa jaettavista varoista sen osuuden, jota hänen saatavansa edustaa kaikista saatavista. Tätä samaa jakoperustetta noudatetaan kaikkiin samassa

etuoikeusasemassa oleviin saataviin. Esimerkiksi jos velalliselta ulosmitataan omaisuutta useamman 4 §:n mukaan etuoikeutetun elatusapusaatavan maksamiseksi, jaetaan ulosmitauksessa kertyvät varat tällöinkin etuoikeutettujen saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettujen viimeksi suoritettavien saatavien osalta tämä jakoperuste on mainitun pykälän 2 momentissa nimenomaan todettu; samassa kohdassa mainituilla saatavilla on jaettaviin varoihin yhtäläinen oikeus.

Pykälää sovellettaessa saatavaan luetaan paitsi pääoma myös korko. Korkoa ei kuitenkaan oteta huomioon konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta. Edellä sanottu ilmenee lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 1 kohdasta. Sen mukaan korko mainitulta ajalta suoritetaan vasta muiden saatavien jälkeen. Sitä ei myöskään oteta huomioon jako-osuutta 2 §:n mukaan laskettaessa.

3 §. *Pantti- ja pidätys oikeuden tuottama etuoikeus.* Irtaimeen omaisuuteen kohdistuva panttioikeus sekä pidätys oikeus tuottaisivat parhaan etuoikeuden pantti- tai pidätys oikeuden kohteeseen. Pantti- tai pidätysvelkojan asema säilyy tässä suhteessa ennallaan.

Pykälä koskisi kaikkeen muuhun kuin 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun irtaimeen omaisuuteen kohdistuvia panttioikeuksia. Mainitussa lainkohdassa tarkoitettuun irtaimeen omaisuuteen, esimerkiksi rekisteröityyn alukseen tai ilma-alukseen kohdistuvien kiinnityspeniteisten panttioikeuksien tuottamasta etuoikeudesta säädetään erikseen. Puheena oleva 3 § koskisi kaikenlaiseen panttikohteeksi kelpaavaan irtaimeen omaisuuteen, kuten fyysisiin esineisiin, saataviin, immateriaalioikeuksiin tai yhteisöosuuksiin kohdistuvia panttioikeuksia, edellyttäpä panttaus esineen hallinnan luovutusta, panttausilmoitusta (denuntiaatio) tai kirjaamista, kunhan vain panttioikeus on pätevästi syntynyt. Pykälä koskee niin kuin etuoikeusasetuksen 3 §:kin yhtä hyvin sopimukseen kuin suoraan lakiin perustuvia, niin sanottuja legaalisia panttioikeuksia.

Etuoikeusasetuksen 3 §:n 1 momentin 2 virkkeen mukaan samanlainen oikeus kuin pantinhaltijalla on käsityöläisellä siitä työstä, mitä hän on hallussansa olevaan tavarahan pannut. Jos jollakulla on muutoin tavara hallussaan sekä oikeus pitää se takanaan saamisensa vakuutena, on hänellä saman momentin 3 virkkeen mukaan samanlainen etuoikeus siihen

kuin käsityöläisellä edellä mainitussa tapauksessa. Käsityöläisen pidätys oikeus perustuu kauppakaaren 12 luvun 12 §:n 1 momentin säännöksiin (390/73).

Myös esillä olevan pykälän mukaan pidätysvelkoja saisi samanlaisen etuoikeusaseman kuin panttivelkoja. Sillä, jolla on pidätys oikeus hallinnassaan olevaan esineeseen, olisi oikeus saada maksu pidätys oikeuden kohteena olevasta esineestä ennen muita saatavia. Käsityöläisen pidätys oikeuden tuottamasta etuoikeudesta ei ole enää aiheellista erikseen mainita. Velkoja saa pykälän mukaisen parhaan aseman kilpaleviin velkoihin nähden edellyttäen, että hänelle on lain mukaan pätevästi syntynyt pidätys oikeus hallinnassaan olevaan esineeseen. Pidätys oikeutta koskevaa yleistä lainsäädäntöä ei ole, vaan pidätys oikeus voi syntyä eri lakien perusteella. Keskeisenä voidaan pitää mainittua kauppakaaren 12 luvun 12 §:n 1 momenttiin (390/73) perustuvaa pidätys oikeutta. Lainkohdan mukaan se, joka on tilauksesta toiselle valmistanut tai korjannut irtaimen esineen, saa pitää mainitusta työstä johtuvan saatavansa vakuutena esineen huostassaan, kunnes saatava on maksettu. Pidätys oikeutta koskevia säännöksiä on lisäksi erityisesti kuljetus oikeuden alalla.

Pidätysvelkojalla on pykälän mukainen etuoikeusasema riippumatta siitä, onko hänellä oikeus myydä pidätys oikeuden kohteena oleva esine siitä erikseen annetun lain mukaan (laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä nou tamatta jätetty esine; 688/88).

Vuokranantajalla on huoneenvuokrasuhteissa vuokrastaavastaan etuoikeusasetuksen 5 §:n mukainen etuoikeus vuokratusta rakennuksessa tai sen osassa olevaan irtaimeen omaisuuteen. Maanvuokrasuhteissa vuokranantajalla on vuokrastaavastaan vastaavasti etuoikeusasetuksen 6 §:n mukainen etuoikeus vuokra maalla sijaitsevaan velallisen omaisuuteen. Val litsevan oikeuskäytännön mukaan vuokranantajalla on vuokrastaavastaan mainittu, siis pidätys oikeuden tuottamaa etuoikeutta heikompi etuoikeus, vaikka vuokranantaja olisi käyttänyt hyväkseen huoneenvuokralain (653/87) tai maanvuokralain (258/66) mukaista pidätys oikeuttaan ja ottanut haltuunsa pidätys oikeuden kohteena olevan velallisen omaisuuden.

Vuokrastaavilla ei olisi enää uuden lain mukaan etuoikeusasetuksen 5 tai 6 §:ää vastaavaa etuoikeutta. Lisäksi tässä esityksessä ehdot-

tetaan, että huoneenvuokralain, maanvuokralain sekä asumisoikeusasunnoista annetun lain (650/90) pidätysoikeutta koskevat säännökset kumottaisiin. Siten vuokra- tai vastaavien saatavien etuoikeus ei voisi perustua myöskään nyt esillä olevaan 3 §:ään, joten mainittujen saatavien osalta maksunsaantijärjestys määräytyisi 2 §:n yleissäännöksen mukaan.

Pykälän 1 momentin viimeisessä virkkeessä säädettäisiin koron etuoikeudesta. Etuoikeusasetuksen 14 §:n mukaan etuoikeutetun saatavan korkokin on etuoikeutettua, ei kuitenkaan pidemmältä ajalla ennen konkurssin alkua kuin kolme vuotta, jollei velkoja näytä hakeneensa, vaan ei voineensa sitä korkoa ennen saada ulos. Tätä lainkohtaa ei liene sovellettu etuoikeusasetuksen 3 §:ssä tarkoitettuun panttisaatavan korkoon, joka on voitu ottaa pantin myyntihinnasta pitemmältäkin ajalta. Ehdotuksen mukaan pykälässä tarkoitettulle saatavalle kertyvä korko olisi etuoikeutettua enintään kolmen vuoden ajalta ennen konkurssin alkamista tai ulosmittauksen toimittamista. Tässä suhteessa siis ehdotus kaventaa panttisaatavan koron etuoikeutta. Ehdotettuun koron etuoikeusajkaan ei vaikuta se, onko velkoja sitä ennen hakenut saatavaa. Kun pantti myydään ulosottoteitse, kolmen vuoden aika lasketaan siitä ulosmittauksesta, joka johti pantin myyntiin. Kuten nykyisinkin, korko olisi etuoikeutettua varojen tilittämiseen asti.

Yrityskiinnityksen tuottamasta etuoikeudesta säädettäisiin 5 §:ssä, johon 2 momentissa viitattaisiin.

4 §. *Elatusavun etuoikeus.* Edellä 3 §:ssä mainittujen saatavien jälkeen paras etuoikeus olisi lapsen elatusapusaatavalla. Elatusapusaatavalla olisi siten edelleenkin varsin hyvä asema velallisen omaisuuteen kohdistuvassa täytäntöönpanossa. Eräiltä osin ehdotus eroaisi voimassa olevasta oikeudesta. Eroavaisuudet koskevat muun muassa etuoikeussäännösten soveltamista konkurssissa, kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvaa takautumissaatavaa sekä elatusapusaatavan etuoikeusajan määräytymistä.

Etuoikeusasetuksen 4 §:n 2 momentin mukaan konkurssissa etuoikeus on vain konkurssin alkamisen ja konkurssituomion väliseltä ajalta olevalla elatusavulla edellyttäen lisäksi, että lapsen toimeentulo on elatusavun varassa. Konkurssia edeltävältä ajalta elatusapusaatavalla ei ole etuoikeutta. Tässä ehdotus poikkeaisi nykyisestä laista, sillä ehdotuksen mu-

kaan etuoikeus olisi viimeisen vuoden aikana ennen konkurssia erääntyneellä elatusapusaatavalla. Elatusapuerät, jotka ovat erääntyneet konkurssin alkamisen ja konkurssituomion välisenä aikana, olisivat edelleen etuoikeutettuja. Etuoikeuden edellytyksenä ei enää mainittaisi sitä, että lapsen toimeentulo on elatusavun varassa.

Tässä esityksessä ehdotetaan konkurssisäännön 10 §:ään lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan velallisen palkan ulosmittaus voisi jatkua konkurssin aikanakin elatusapusaatavan perimiseksi.

Lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain (122/77) 19 §:n 2 momentin mukaan oikeus elatusapuun siirtyy elatustuen määrää vastavalta osalta kunnalle, milloin elatustukea suoritetaan sillä perusteella, että elatusvelvollinen on laiminlyönyt elatusavun maksamisen. Kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvalla takautumissaatavalla sekä lapselle tulevalla, elatustuen ylittävällä osalla elatusapusaatavasta on samanlainen etuoikeusasetuksen 4 §:n mukainen etuoikeus. Keskinäisissä suhteissa lapselle tulevalla elatusavulla on kunnan takautumissaatavaa parempi asema. Elatusvelvolliselta peritystä elatusapumaksuista suoritetaan näet lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain 23 §:n mukaan ensin elatusavun nostamiseen oikeutetulle maksettujen elatustukierien määrän ylittävä osa erääntyneistä maksamatta olevista elatusavuista. Loppuosa kertyneistä varoista käytetään maksettujen elatustukierien korvaukseksi.

Lakiehdotuksen mukaan kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvalla takautumissaatavalla ei olisi enää etuoikeutta, vaan etuoikeus koskisi pelkästään lapselle tulevaa elatustuen ylittävää osaa elatusavusta. Kunnan takautumissaatavan jako-osuus määräytyisi lakiehdotuksen 2 §:stä ilmenevän perusteen mukaisesti. Kun lapselle tulevalla elatusavulla ja kunnan suorittamaan elatustukeen perustuvalla takautumissaatavalla olisi erilainen asema maksunsaantijärjestyksessä, määrittelee esillä oleva 4 § myös näiden saatavien keskinäisen suhteen. Lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain 23 §:n tuleekin sovellettavaksi vain siltä osin kuin kysymys on elatusvelvolliselta muutoin kuin konkurssissa tai ulosotossa peritystä elatusavusta tai lainkohdassa tarkoitettua etuoikeusajaa edeltävästä elatusapusaatavasta.

Sen jälkeen kun sosiaalilautakunta on päättänyt elatustuen myöntämisestä elatusavun

maksamisen laiminlyönnin perusteella, sillä on oikeus kaikkien maksamatta olevien elatusapujen perimiseen, kunnes suoritettut elatustukierät on saatu perityksi elatusvelvolliselta (laki lapsen elatuksen turvaamisesta 20 § 1 mom.). Koska kunnan takautumissaatavalla ei enää olisi etuoikeutta, tulisi valvonta- tai täytännönpäytäkirjoista käydä ilmi, miltä osin sosiaalilautakunnan perimä saatava on etuoikeutettua. Lapsen elatuksen turvaamisesta annetun lain 20 §:n 1 momenttiin perustuva sosiaalilautakunnan perintävaltuus saattaa säilyä nykyistä kauemmin, kun kunta saa etuoikeuden poistamisen vuoksi entistä harvemmin täyden suorituksen takautumissaatavalle.

Etuoikeusasetuksen 20 §:n 3 momentin mukaan elatusavulla on ulosmittauksessa etuoikeus niiden elatusapuerien osalta, joiden erääntymisestä on ulosmittausta haettaessa kulunut enintään yksi vuosi. Etuoikeutettuja ovat ne elatusapuerät, jotka ovat erääntyneet ulosmittauksen hakemista edeltäneen vuoden aikana sekä ne elatusapuerät, jotka erääntyvät ulosmittauksen hakemisen ja ulosmittauksen toimittamisen välisenä aikana.

Ulosottolain 4 luvun 9 a §:n 1 momentissa säädetään, että milloin ulosmittaus palkasta on toimitettu saman luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun, määräajoin suoritettavan elatusavun perimiseksi, ulosmittaus on voimassa ilman eri toimitusta, kunnes velkoja pyytää ulosmittauksen peruuttamista tai velallinen on suorittanut jo erääntyneet maksuerät sekä lähinnä seuraavan kuukauden elatusapua vastaavan määrän tai muulla tavoin saattanut uskotavaksi, että hän vastaisuudessa tulee täyttämään elatusvelvollisuutensa. Palkan ulosmittaus voi siten olla keskeytyksettä pitkään vireillä, kun palkan ulosmittauksesta ei kerry velkojalle mainitun lainkohdan mukaista suoritusta. Ulosmittauksen voimassaolon katkaisee lähinnä vain se, että velallinen ulosmittauksessa todetaan varattomaksi, esimerkiksi kun velallinen on joutunut työttömäksi, jolloin yhden vuoden etuoikeusaika lasketaan jälleen uuden hakemuksen tekemisestä. Tässä yhteydessä on syytä kuitenkin mainita, että ulosottolain 4 luvun 6 §:n 4 momentin mukaan ulosmittausta palkasta ei saa toimittaa sellaisen elatusavun perimiseksi, jonka erääntymisestä on kulunut enemmän kuin kolme vuotta.

Elatusavun etuoikeusajan laskeminen ulosmittaushakemuksen tekemisestä johtaa siten sattumanvaraisuuteen. Lakiehdotuksen mu-

kaan elatusavun yhden vuoden etuoikeusaika laskettaisiinkin ulosmittauksen toimittamisesta. Käytännössä uudistus lyhentäisi elatusavun etuoikeusaikaa ulosmittauksen hakemista ja ulosmittauksen toimittamisen välistä ajanjaksoa vastaavalla ajalla. Tämän ajanjakson pituus vaihtelee tapauksittain. Palkan ulosmittauksessa yhden vuoden etuoikeusaika laskettaisiin kunkin ulosmitatun palkkaerän osalta erikseen. Aikaisemmin kuin vuosi ennen kunkin palkkaerän ulosmittausta erääntyneellä elatusapuerällä ei siten olisi etuoikeutta.

Myös konkurssissa noudatettaisiin konkursia edeltävältä ajalta mainittua yhden vuoden etuoikeusaikaa. Etuoikeus olisi niillä elatusapuerillä, jotka ovat erääntyneet vuoden aikana ennen konkurssia tai erääntyvät konkurssin aikana ennen konkurssituomion antamista.

Etuoikeus koskisi niin kuin nykyisinkin lapselle määräajoin suoritettavaa elatusapua, johon elatusvelvollinen on tuomiolla velvoitettu tai johon hän on sitoutunut sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella. Kertamaksuna suoritettavaksi vahvistetulla elatusavulla ei olisi 4 §:n mukaista etuoikeutta.

Pykälän 3 momenttiin on otettu etuoikeusasetuksen 4 §:n 2 momentin viimeistä virkettä vastaava säännös. Sama etuoikeus kuin elatusavulla olisi näin ollen vahingonkorvauksella, jota joku on velvoitettu suorittamaan lapselle vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:n perusteella sen vuoksi, että elatusvelvollinen on saanut surmansa ja elatukseen tai elatusapuun oikeutettu on siksi jäänyt vaille tarpeellista elatusta. Jos valtio on rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 6 §:n nojalla suorittanut vahingosta vastuussa olevan asemesta elatukseen tai elatusapuun oikeutetulle korvausta, ei valtion takautumissaatavalla olisi vastaavaa etuoikeutta.

5 §. *Yrityskiinnityksen tuottama etuoikeus.* Yrityskiinnityslain 14 §:n 1 momentin mukaan kiinnityksenhaltijalla on oikeus saada maksu saatavalleen ulosmittauksessa ja konkurssissa siitä omaisuudesta, jota yrityskiinnitys koskee, laissa erikseen säädetyn etuoikeusjärjestyksen mukaan. Yrityskiinnityssaatavan asema yleisessä etuoikeusjärjestyksessä on määritelty etuoikeusasetuksen 4 a §:n 3 momentissa. Yrityskiinnityssaataavaa edellä etuoikeusjärjestyksessä ovat työsuhteesta johtuvat saatavat (4 §) ja samassa asemassa etuoikeusasetuksen 4 a §:n 1 momentissa tarkoitetut enakkoperintälakiin ja

työnantajan sosiaaliturvamaksusta annettuun lakiin perustuvat saatavat sekä saman pykälän 2 momentissa tarkoitetut työeläkevakuutusmaksu- ja vakuutusmaksulainasaatavat.

Lakiehdotuksen mukaan yrityskiinnityssaataville suoritettaisiin konkurssissa ja ulosmittauksessa maksu kiinnitetystä omaisuudesta 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen. Yrityskiinnitys tuottaisi siten nykyistä korkeamman sijan maksunsaantijärjestyksessä, koska samassa etuoikeusasemassa ei ole muita kilpailevia saatavaryhmiä ja paremmassa asemassa olevia saatavaryhmiä on nykyistä vähemmän. Siirtymäaikana työpalkkasaatavalla olisi edelleenkin yrityskiinnityssaatavia parempi asema (9 § 1 mom.).

Yrityskiinnityssaataville jaettaisiin konkurssissa ennen muita saatavia vain 50 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta, sen jälkeen kun siitä on otettu tai varattu tarpeellinen määrä täytäntöönpanokustannuksiin ja parempisijaisten saatavien suorittamiseen. Sitä omaisuutta, jota yrityskiinnitys yrityskiinnityslain mukaan koskee, ei siten kokonaisuudessaan käytettäisi kiinnityksenhaltijoiden saatavien maksamiseen, vaan vain mainittu prosentuaalinen osuus. Osuus olisi aina samansuuruinen riippumatta kiinnitetyn omaisuuden arvosta tai saatavien määrästä.

Yrityskiinnitysvelkojille etuoikeutettuna tuleva osuus kiinnitetyn omaisuuden arvosta jaettaisiin kiinnityksenhaltijoiden kesken pykälän 4 momentissa olevan viittaussäännöksen mukaan yrityskiinnityslain 8 §:n 2 momentissa säädettyä järjestyksessä. Tämän lainkohdan mukaan aikaisemmin haetulla kiinnityksellä on etuoikeus ennen myöhemmin haettua ja samana päivänä haetut kiinnitykset tuottavat yhtäläisen oikeuden, jollei hakemuksen perusteella ole kiinnitystä vahvistettaessa toisin määrätty. Yrityskiinnityssaatavalle etuoikeutettuna tuleva jako-osuus määräytyy siten yhtäältä sen mukaan, kuinka paljon yrityskiinnityssaataville ylipääntänsä tulee edellä sanotun perusteen mukaan jaettavaa, ja toisaalta sen mukaan, kuinka korkealla sijalla yrityskiinnitys on yrityskiinnitysten keskinäisessä etuoikeusjärjestyksessä.

valvottu kolme saatavaa, joiden vakuutena on yrityskiinnitys: A) 200 000 mk, B) 600 000 mk ja C) 400 000 mk. Näistä A:lla on paras keskinäinen etuoikeus sekä B:llä ja C:llä yhtäläinen oikeus. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan yrityskiinnityssaataville tulisi etuoikeutettuna jaettavaksi 50 prosenttia 1 miljoonasta markasta eli 500 000 mk. Tämä määrä jaettaisiin yrityskiinnityssaatavien kesken kiinnitysten keskinäistä etuoikeusjärjestystä noudattaen. A suoritettaisiin siten kokonaisuudessaan. B:lle ja C:lle tulisi loppuosasta eli 300 000 markasta jako- osuutta saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa, joten B:stä suoritettaisiin 180 000 mk ja C:stä 120 000 mk.

Se osa kiinnityksen kohteena olevasta omaisuudesta, jota ei edellä sanotun mukaisesti jaeta etuoikeutettuna yrityskiinnityssaataville, jaetaan etuoikeudettomien saatavien kesken 2 §:stä ilmenevän perusteen mukaisesti saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Näiden varojen jakoon osallistuvat myös yrityskiinnityssaatavat siltä osin kuin niille ei kerry täyttä suoritusta etuoikeutetusta jako-osuudesta. Tältä osin varojen jaossa ei noudateta kiinnitysten keskinäistä etuoikeusjärjestyä, vaan yrityskiinnityssaatavienkin osalta etuoikeudeton osuus jaetaan yhtäläisin oikeuksin.

Sillä osalla kiinnityksen kohteena olevan omaisuuden arvosta, jota etuoikeus ei koske, ei ole kiinnityksenhaltijoille samanlaista vakuusarvoa kuin etuoikeuden kohteena olevalla osalla. Sellaiselle velkojalle etuoikeudettomana tulevan jako-osuuden määrään vaikuttaa mikä tahansa kiinnityksen vahvistamisen jälkeenkin tapahtuva velkaantumisen 6 §:ssä tarkoitettuja saatavia lukuunottamatta. Nykyisen lain mukaan kiinnityksenhaltijan asemaa muihin velkoihin nähden heikentää kiinnityksen vahvistamisen jälkeen vain paremmassa tai samassa etuoikeusasemassa olevien velallisen velkojen lisääntyminen. Toisaalta kun kiinnitetystä omaisuudesta aina puolet siirtyy jaettavaksi yhtäläisin oikeuksin etuoikeudettomille saataville, kertyy tästä aina jako-osuutta myös yrityskiinnityssaataville siltä osin kuin niille ei ole jo tullut täyttä suoritusta.

Esimerkki 1

Yrityksen konkurssipesän rahaksi muutetut varat ovat 1 miljoona markkaa, sen jälkeen kun massavelat on maksettu. Konkurssissa on

Esimerkki 2

Oletetaan, että edellä mainitussa esimerkkitapauksessa muiden etuoikeudettomien velkojen yhteismäärä on 800 000 mk. Tällöin niiden

saatavien määrä, jotka jaetaan 2 §:n perusteen mukaisesti, on 800 000 + 420 000 + 280 000 = 1 500 000 mk. Saatavalle B kertyisi siten etuoikeutettuna jaetun 180 000 mk lisäksi etuoikeudettomana 140 000 mk ja saatavalle C etuoikeutettuna jaetun 120 000 mk lisäksi etuoikeudettomana 93 333 mk.

Esityksessä ehdotetaan, että työpalkkasaatavilla olisi etuoikeus, jos konkurssi on alkanut lain tultua voimaan, mutta ennen 1 päivänä tammikuuta 1995. Tällöin yritysikiinnityssaataville jaettaisiin 50 prosentin asemesta 60 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta. Loppuosaan omaisuuden arvosta kiinnityksen haltijoilla olisi yhtäläinen oikeus muiden velkojen kanssa.

Esimerkki 3

Oletetaan, että esimerkkitapauksessa saatavista on etuoikeutettuja työpalkkasaatavia 100 000 mk. Tällöin kiinnityksen haltijat saisivat etuoikeutettuna 60 % 900 000 mk:sta eli 540 000 mk. A suoritettaisiin kokonaisuudessaan, B:lle tulisi 204 000 mk ja C:lle 136 000 mk. Loppuosasta omaisuutta, eli 360 000 mk:sta B:lle tulisi vielä n. 104 800 mk ja C:lle 69 900 mk.

Ulosmittauksessa kiinnityksenhaltijalla olisi 2 momentin mukaan oikeus saada maksu myös ennen muita saatavia heti 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen. Ulosmittauksessa kiinnityksen haltijoille tulisi jaettavaksi kiinnityksen kohteena oleva ulosmitattu omaisuus sen täydestä arvosta eikä niin kuin konkurssissa vain määräosa omaisuuden arvosta. Etuoikeudeton velkoja voi turvatakseen mahdollisuutensa maksun saantiin hakea velallisen omaisuuden luovuttamista konkurssiin, jolloin sovellettaviksi tulisivat 1 momentin säännökset. Tähän liittyy ulosottolain 6 lukuun lisättäväksi ehdotettu uusi 15 a §. Jos kiinnityksen kohteena olevan omaisuuden rahaksimuutosta saatu määrä on asetuksella säädettyä markkamäärää suurempi, tulisi rahaksimuutosta kuuluttaa virallisessa lehdessä. Varoja ei saa maksaa velkojalle ennen kuin kuukausi on kulunut kuulutuksen julkaisemisesta. Jos omaisuus luovutetaan konkurssiin, luovutetaan ulosmitatut varat konkurssipesälle.

Lakiehdotuksen 5 §:n mukainen oikeus kiinnityksen kohteena olevaan omaisuuteen olisi myös perimiskustannuksilla sekä yritysikiinni-

tyssaatavan korolla enintään kolmelta vuodelta ennen sitä päivää, jona konkurssi alkoi, varojen tilittämiseen asti. Koron etuoikeusajan osalta ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siinä, että tämä aika lasketaan konkurssin hakemisajankohdan asemesta konkurssin alkamisesta. Näin sääntely olisi yhdenmukainen 3 §:n kanssa. Etuoikeusaika lyhenisi siten jonkin verran velkoja-aloitteisissa konkurssissa. Pykälän 3 momentin mukaan yritysikiinnityksen tuottama etuoikeus koskee myös panttivelkakirjan korkoa ja panttivelkakirjassa mainittuja perimiskuluja. Oikeuskäytännössä on katsottu, että yritysikiinnityssaataviin sovelletaan mainitun lainkohdan ohella myös etuoikeusasetuksen 14 §:ää, jonka mukaan korko nauttii samaa etuoikeutta kuin saatavan pääoma "ulosjakamispäivään asti". Tältä osin ehdotus vastaisi siis voimassa olevaa oikeutta. Ehdotettu sanamuoto osoittaa nyt selvästi sen, että etuoikeus koskee panttivelkakirjan osoittamaa määrää. Velkoja ei voi tietenkään periä enempää kuin saatavan todellisen määrän.

Koron ja perimiskustannuksen etuoikeuden osalta ulosmittauksessa noudatetaan samoja periaatteita kuin konkurssissa. Koron etuoikeusaika määräytyy tällöin sen mukaan, milloin ulosmittaus on toimitettu.

Jos velkojalla etuoikeusasetuksen 4 tai 4 a §:n mukaan on etuoikeus velallisen kaikkeen omaisuuteen, ei hän etuoikeusasetuksen 15 §:n mukaan saa etuoikeutta siihen, mihin toisella on erityinen, mutta huonompi etuoikeus, enemmältä osalta kuin mitä muusta omaisuudesta puuttuu. Lainkohdassa säädetään myös siitä, missä järjestyksessä vajuus täytetään. Vastavaa säännöstä ei ole enää pidetty tarpeellisena, koska yleiset etuoikeudet ehdotetaan elatusavun etuoikeutta lukuunottamatta poistettaviksi. Säännöksellä voisi olla merkitystä vain silloin, kun etuoikeutetusta elatusapusaatavasta ja yritysikiinnityssaataavasta vaaditaan maksua samassa menettelyssä. Nämä tapaukset tulevat kuitenkin olemaan harvinaisia. Tällöin voidaan katsoa jo yleisten periaatteiden edellyttävän, että elatusapusaatavalle maksu otetaan ensisijaisesti siitä yksityisen elinkeinonharjoittajan omaisuudesta, jota yritysikiinnitys ei koske.

6 §. *Viimeksi suoritettavat saatavat.* Pykälässä luetellaan saatavat, joista on oikeus saada maksu vasta muiden etuoikeudettomien saatavien jälkeen. Pykälässä määritellään myös tällaisten viimesijaisten saatavien asema muihin

saataviin nähden sekä niiden keskinäinen maksunsaantijärjestys (2 mom.).

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan viimesijaista on sellainen saatavalle konkurssin alkamisen jälkeen juokseva korko tai viivästyksen keston mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus, jota etuoikeus ei koske. Säännös ei koskisi siten 3 tai 5 §:n mukaan etuoikeutettua korkoa. Korkolakia (633/82) ei sovelleta 4 §:ssä tarkoitettuun elatusapuvelkaan (korkolain 1 §:n 2 momentin 3 kohta) eikä ehdotetussa laissa sen vuoksi säädettäisi etuoikeutetun elatusapusaatavan korosta, koska sen maksamiseen velvoittavaa perustetta ei laissa ole.

Viimesijaista on sekä varsinainen korko että viivästyskorko. Viivästyksen keston mukaan määräytyvällä maksuviivästyksen seuraamuksella tarkoitetaan esimerkiksi verolainsäädäntöön perustuvia maksuseuraamuksia, kuten jäämämaksua ja veron lisäystä.

Nykyisen lain mukaan etuoikeudettoman saatavan korosta on mahdollista saada jako-osuutta konkurssissa yhtäläisesti pääoman kanssa jonkin verran pidemmältä ajalta, konkurssin alkamisen jälkeenkin julkisen haasteen antamispäivään asti. Lisäksi on säädetty, että viimeksi mainitun ajankohdan jälkeen korkoa kertyy velkojille vain, jos pesän varat riittävät koron maksamiseen kaikilta hyväksytyiltä saatavilta (etuoikeusasetuksen 18 §). Kun nykyisen etuoikeusjärjestelmän vallitessa etuoikeudettomille saataville kertyy jako-osuutta vain poikkeustapauksissa, ei käytännössä ole ollut merkitystä sillä, miltä ajalta korko on yhdenvertaisessa asemassa pääoman kanssa. Uudessa järjestelmässä aikarajoituksella on suurempi merkitys, kun etuoikeutettuja saatavaryhmiä on olennaisesti vähemmän ja yrityskiinnityksen kohteena olevan omaisuuden arvosta osa siirtyy etuoikeudettomien velkojien kesken jaettavaksi.

Ehdotettu 1 kohta ei koskisi ulosottoa. Korko olisi pääoman kanssa samassa asemassa siihen ajankohtaan, jolle korko ulosmittauksessa lasketaan.

Momentin 2 kohta koskee sakkoa ja muita rangaistusluonteisia maksuja sekä eräitä lainkohdassa mainittuja muita julkisoikeudellisia maksuseuraamuksia. Nämä maksut ovat nykyisin samassa asemassa kuin muut etuoikeudettomat saatavat. Vuonna 1977 annetulla lailla (597/77) kumottiin etuoikeusasetuksen 19 §, jonka mukaan sakoilla oli huonoin oikeus.

Esityksessä palattaisiin siten tässä suhteessa aiemmin voimassa olleen lain kannalle. Sakon ohella säännöksessä mainittaisiin uhkasakko, ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu sekä menetetyksi tuomittu rahamäärä. Kysymykseen tulee tällöin rikoksen johdosta menetetyksi tuomitun esineen arvon tai rikoksesta saadun hyödyn menetetyksi tuomitseminen. Säännöksessä tarkoitetaan sekä rangaistuksena että pakkokeinona tuomittua uhkasakkoa. Viimesijaisia ovat myös muut vastaavat rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomitut tai määrättyt julkisoikeudelliset maksuseuraaukset. Tällaisia ovat muun muassa rikesakko ja pysäköintivirhemaksu. Valmisteilla olevaan lainsäädäntöön perustuva yhteisösakko tulisi myös olemaan viimesijainen saatava. Rikoksen perusteella tuomittu vahingonkorvaus ei kuuluisi tämän säännöksen piiriin, vaan sen osalta maksunsaantijärjestys määräytyisi 2 §:n mukaan.

Vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johtuvalla veron tai maksun korotuksella olisi niin ikään viimesijaisen saatavan asema. Tällainen veron tai maksun korotus on seuraamusluonteinen ja se voidaan määrätä esimerkiksi veroilmoitusvelvollisuuden tai lakisääteisen vakuutusturvan järjestämisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella. Tällaisesta korotuksesta on säädetty esimerkiksi verotuslain 77 §:ssä, ennakkoperintälain 25 b ja 62 §:ssä, liikevaihtoverolain 96 §:ssä, tullilain 36 §:ssä, työntekijäin eläkelain 15 §:ssä, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien eläkelain 10 §:n 4 momentissa sekä tapaturmavakuutuslain 36 §:ssä. Momentin 3 kohdan mukaan viimesijainen on myös obligaatio- ja debentuurilainoista sekä muista joukkovelkakirjalainoista annetun lain (553/69) 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu vastuudebentuurilaina. Vastaava säännös sisältyy nykyisin etuoikeusasetuksen 16 §:n 2 momenttiin.

Momentin 4 kohta koskee pääomalainaa eli sellaista lainaa, jolla lainahtojen mukaan on kaikkia muita velkoja huonompi etuoikeus yrityksen purkautuessa tai yrityksen konkurssissa. Tällaista lainaa, joka voi olla niin sanottua vakautettua lainaa, käytetään erityisesti osakeyhtiölain 13 luvun 2 §:ssä tarkoitettua pakkoselvitystilan estämiseen sekä yhtiön oma-varaisuusasteen parantamiseen. Vireillä olevan osakeyhtiölain uudistustyön yhteydessä osakeyhtiölakiin on tarkoitus ottaa yksityiskohtaiset

säännökset siitä, millä edellytyksin pääomailaina voidaan ottaa yhtiön tilinpäätöksessä huomioon omana pääomana. Nyt ehdotetun säännöksen soveltamisala olisi yleinen ja se koskisi muullekin kuin osakeyhtiömuotoiselle yritykselle vastaavin ehdoin annettua lainaa.

Momentin 5 kohdan mukaan lahjanlupaukseen perustuva saatava olisi niin ikään viimesijainen. Se, että lahjasaatavalla on muita saatavia heikompi asema, ilmenee jo lahjanlupauslain (625/47) 1 §:n 2 momentista. Tämän lainkohdan mukaan lahjanlupaus on pätemättömän antajan velkoja kohtaan, jollei lahjoitusta ole täytetty. Lahjanlupauslain 1 §:n 2 momentin mukaan täyttämättömän lahjanlupauksen perusteella ei voida vaatia suoritusta lahjanantajan varoista ennen kuin kaikki velat on maksettu. Lahjanlupauslupaus mainitaan vielä erikseen tässä yhteydessä siksi, että viimesijaisista saatavista olisi yhtenäinen luettelo ja että näiden saatavien maksunsaantijärjestys olisi siten selkeästi määriteltävissä.

On huomattava, että tässä esityksessä ehdotetaan kumottavaksi avioliittolain (234/29) 57 §, jonka mukaan puoliso saa ulosmittauksessa ja konkurssissa toiselta puolisolta olevasta saatavastaan maksun vasta kaikkien muiden velkojen jälkeen (7 §:n 2 momentin 3 kohta). Puolison saatava toiselta puolisolta ei siten olisi enää viimesijainen.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa mainittujen saatavien keskinäinen järjestys määräytyy kohtien numerorajestyksessä siten, että 1 kohdassa tarkoitetut saatavat maksetaan ensin ja 5 kohdassa tarkoitetut saatavat vasta, kun kaikki 1—4 kohdissa mainitut saatavat on maksettu. Samassa kohdassa mainitut saatavat suoritetaan yhtäläisin oikeuksin saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa, jollei 4 kohdassa tarkoitetun pääomailainan osalta ole toisin sovittu. Korko olisi maksunsaantijärjestyksessä samassa asemassa pääoman kanssa.

7 §. *Voimaantulosäännös.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantulon ajankohdasta.

Pykälän 2 momentissa luetellaan ehdotetulla lailla kumottavat lait ja lainkohdat. Uusi laki korvaisi kokonaisuudessaan etuoikeusasetuksen, joka nyt kumottaisiin (1 kohta). Samoin kumottaisiin kiinteistöstä saadun tulon perusteella maksuunpantujen kunnallis- ja kirkollisverojen etuoikeudesta annettu laki (347/37) (2 kohta). Tämä laki on menettänyt suurimman

osan merkityksestään uuden kiinteistöverolain vuoksi.

Kiinteistöverolaki tuli voimaan 1 päivänä elokuuta 1992. Kiinteistövero on kiinteistön verotusarvon perusteella määrättävä itsenäinen vuotuinen objektiivero. Se korvaa kiinteistöjen harkintaverotuksen, asuntotulon verotuksen ja katumaksun. Verovelvollinen on pääsäännön mukaan se, joka omistaa kiinteistön kalenterivuoden alkaessa. Kiinteistövero määrätään ensimmäisen kerran vuonna 1993. Kiinteistövero menee kunnalle.

Kiinteistöverolain 38 §:n mukaan kiinteistöveron sekä siihen liittyvän veronkorotuksen, viivästyskorkoa vastaavan koron, viivästyskoron ja jäämämaksun etuoikeudesta on voimassa, mitä kiinteistöstä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista säädetään. Kiinteistöveron etuoikeus kiinteistön pakkohuutokaupassa määräytyy mainitun lainkohdan nojalla siten kuin 22 §:n 4 momentin mukaisesti. Tämä merkitsee sitä, että maksamatta oleva kiinteistövero on suoritettava ennen kiinnitettyjä saatavia.

Samosta syistä kuin veroilla ei olisi enää etuoikeutta yleisessä etuoikeusjärjestelmässä, tulisi kuntien fiskaalisia tarpeita varten säädettyn kiinteistöveron erityinen etuoikeus kiinteistön pakkohuutokaupassa poistaa. Siksi lain 38 § ehdotetaan kumottavaksi (7 kohta).

Kiinteistöverolain 36 §:n 2 momentin nojalla kiinteistöverosaamisella on panttioikeus kiinteistöön siinäkin tapauksessa, että kiinteistön omistusoikeus on siirtynyt toiselle. Kysymys siitä, missä tapauksissa kiinteistö vastaa suoraan lain perusteella aikaisemman omistajan velasta, tullaan selvittämään erikseen muidenkin saatavien osalta. Tämän vuoksi mainittuun lainkohtaan ei ole tarkoitus tässä yhteydessä puuttua.

Momentin 3 kohdan mukaan kumottaisiin edellä mainittu puolison toiselta puolisolta olevan saatavan takasija-asemaa koskeva avioliittolain 57 §.

Kumottaviksi tulisivat myös maanvuokralain 20 § (4 kohta) sekä huoneenvuokralain 102 ja 125 § (5 kohta). Näissä lainkohdissa säädetään vuokranantajan pidätysvoikeudesta vuokralaisen vuokrakohteesta sijaitsevaan omaisuuteen. Kumottavaksi tulisi myös asumisoikeusasunnoista annetun lain 43 § (6 kohta), jossa säädetään vastaavasta pidätysvoikeudesta asumisoikeuden haltijan omaisuuteen.

8 §. *Aikaisemman lain soveltaminen.* Pykälän

1 momentissa määritellään pääsääntö siitä, milloin sovelletaan aikaisemman lain säännöksiä. Konkurssissa aikaisempia säännöksiä sovelletaan, jos konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa. Konkurssin alkamisella tarkoitetaan sitä ajankohtaa, jona velallinen on jättänyt konkurssihakemuksensa tai on velkojan hakemuksesta asetettu konkurssiin.

Konkurssissa sen alkamisajankohta olisi ratkaiseva riippumatta siitä, milloin erityinen etuoikeus velallisen omaisuuteen on syntynyt. Jos esimerkiksi velkoja on ennen lain voimaantuloa saanut etuoikeusasetuksen 8 §:n mukaisen etuoikeuden ulosmitattuun omaisuuteen ja velallisen konkurssi alkaa vasta lain tultua voimaan, sovelletaan uutta lakia, jonka mukaan ulosmittaus ei tuota erityistä etuoikeutta. Jos konkurssi on alkanut uuden lain voimaantulon jälkeen, sovelletaan uutta lakia vastaavasti, vaikka yrityskiinnitys velallisen omaisuuteen on vahvistettu ennen lain voimaantuloa.

Ulosmitattujen varojen jakamisessa maksusaantijärjestys määräytyy sinä ajankohtana voimassa olleiden säännösten mukaan, jona ulosmittaus siitä saatavasta on toimitettu. Jos ulosmittaus toimitetaan ennen lain voimaantuloa saatavasta, joka silloin voimassa olleen lain mukaan nauttii etuoikeutta, säilyy tämä oikeus ulosmitattuja varoja lain voimaan tultua jaettaessa. Jos kuitenkin velallisen omaisuus lain voimaantulon jälkeen ennen ulosmitattujen varojen jakamista luovutetaan konkurssiin, ei edellä esitetyn mukaisesti aiemman lain mukainen etuoikeus ole tässä konkurssissa enää voimassa. Niiden saatavien osalta, joista velkojalla on oikeus saada maksu ilman ulosmittausta, aikaisempaa lakia sovelletaan, jos velkojan saatava sekä ulosmittaus muusta velasta on toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Pykälän 2 momentin mukaan 7 §:n 2 momentin 4–6 kohdassa mainittuja kumottavia säännöksiä sovelletaan, jos näihin säännöksiin perustuva velkojan pidätysoikeus vuokralaisen tai asumisoikeuden haltijan omaisuuteen on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

9 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälässä on siirtymäkauden aikana noudatettavat poikkeussäännökset. Siirtymäkausia on kahdenpituisia: 1 ja 2 momentin mukainen siirtymäkausi koskee vuoden 1994 loppuun ja 3 momentin mukainen siirtymäkausi vuoden 1999 loppuun mennessä alkavia konkursseja ja toimitettavia ulosmittauksia.

Etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentissa tar-

koitetulla työntekijän työsuhteesta johtuneella palkka- ja muulla saatavalla viimeiseltä ja kuluvalta vuodelta olisi lakiehdotuksen 4 §:n mukainen etuoikeus niissä tapauksissa, joissa konkurssi alkaa tai ulosmittaus toimitetaan vuoden 1993 tai 1994 aikana (1 mom. 1 kohta).

Jos työnantaja on järjestämänsä huoltotoiminnan puitteissa työntekijän suostumuksella erottanut työsuhteesta johtuneesta palkasta tai eläkkeestä määräosan työntekijän tiettyjen maksujen suorittamiseen, on etuoikeusasetuksen 4 §:n 3 momentin mukaan näin kertyneisiin, työnantajan huostaan jääneisiin varoihin kohdistuvalla työntekijän saatavalla sama etuoikeus kuin työpalkkasaatavalla. Useat työnantajat järjestävät edelleenkin tällaista huoltokonttori-toimintaa, jossa on myös pankkitoimintaa muistuttavia piirteitä. Työntekijöiden talletukset huoltokonttoriin voivat olla huomattavia. Jos työntekijöiden talletusten suojaksi ei ole vakuus- tai muita järjestelyitä, voivat työntekijöiden menetykset olla tuntuvia. Palkkaturvana näitä saatavia ei makseta.

Uuden lain mukaan tällaisten huoltokonttorisaatavien etuoikeus säilyisi siirtymäkauden aikana. Jos työnantajan konkurssi on alkanut tai ulosmittaus toimitettu ennen 1 päivää tammikuuta 1995, olisi saatavalla 4 §:n mukainen etuoikeus (1 mom. 2 kohta). Tämän siirtymäkauden aikana voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin etuoikeuden poistamisesta aiheutuvan riskin kattamiseksi ja muutenkin työntekijöiden talletusten turvaamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan yrityskiinnityksen haltijoille jaetaan edellä tarkoitettuna siirtymäkautena 50 prosentin asemesta 60 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta, kun siitä on vähennetty 3 ja 4 §:ssä tarkoitettuja ja niitä vastaavassa asemassa olevat saatavat.

Jos konkurssi alkaa tai ulosmittaus toimitetaan ennen 1 päivää tammikuuta 2000, olisi huoltoapulain 5 §:ssä tarkoitettun eläkkeen pääomitetulla määrällä 3 momentin 1 kohdan mukaan lakiehdotuksen 4 §:n mukainen etuoikeus. Tämän eläkesaatavan asema säilyisi näin ollen ennallaan siirtymäkautena, koska etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan tällä saatavalla on sama etuoikeus kuin työsuhteesta johtuvilla saatavilla. Oikeutta huoltoapulain 5 §:ssä tarkoitettuun eläkkeeseen ei ole voinut syntyä vuosikymmeniin ja on hyvin epätodennäköistä, että siihen olisi enää tarvetta vedota siirtymäkauden jälkeen työnantajan konkurssissa.

Vastaava etuoikeus ja siirtymäkausi olisi 2 kohdan mukaan eläkesäätiön työnantajalta olevalla saatavalla, joka kattaa eläkesäätiölain 7 a §:n mukaisista vapaaehtoisista lisäeduista aiheutuvaa eläkevastuuta siltä osin kuin tätä saatavaa ei saada sen vakuutena olevasta pantista. Mainitulla lisäeduilla tarkoitetaan eläkesäätiön sääntöjen mukaista muuta kuin työntekijäin eläkelain vähimmäisehdot täyttävää eläketurvaa (eläkesäätiölain 7 a §).

Tämä siirtymäsäännös liittyy 1 päivänä huhtikuuta 1991 voimaan tulleen uudistukseen, jossa eläkesäätiölakiin lisättiin uusi eläkesäätiön vapaaehtoisia lisäetuja ja niiden kattamista koskeva 2 a luku (466/91). Eläkesäätiölain uuden 7 b §:n mukaan eläkesäätiön on vapaaehtoisten lisätujen osalta katettava vähintään 75 prosenttia siitä eläkevastuusta, joka aiheutuu jo eläkkeellä olevien alkaneista ja vastaisista eläkkeistä, heidän edunsaajiensa vastaisista eläkkeistä ja muista eduista. Lain voimaantulosäännöksen mukaan säätiön on täytettävä 7 b §:n mukaiset vaatimukset yhdeksän vuoden kuluessa lain voimaantulosta voimaantulosäännöksessä säädettyä aikataulua noudattaen.

Lisätujen kattamista koskevan uudistuksen tarkoituksena on turvata lisäeläketurvan piiriin kuuluvaa eläkettä nauttivien asema työnantajan maksukyvyttömyyden varalta. Jos työnantaja joutuu konkurssiin ja säätiön eläkevastuu on kattamatta, voivat säätiön toimintapiiriin kuuluvat jäädä vaille eläketurvaa. Tämä on erityisen kohtuutonta niille työntekijöille, jotka ovat jääneet lisäeläkkeen turvin eläkkeelle ennen lakisääteistä eläkeikää tai joille lisäetu on merkittävä osa kokonaiseläketurvasta.

Etuoikeusasetuksen mukaan eläkesäätiön työnantajalta oleva saatava nauttii 4 a §:n mukaista etuoikeutta työnantajan konkurssissa. Tämän etuoikeuden poistaminen vähentäisi eläkesäätiölle tulevaa jako-osuutta työnantajan konkurssissa ja vaikuttaisi siten lisäeläketurvan piiriin kuuluvan henkilön asemaan. Siksi eläkesäätiön lisäeläketurvaa koskevan saatavan etuoikeus säilyisi siirtymä kautena, joka on lähes saman pituinen kuin lisätujen kattamista koskevan uudistuksen asteittaiselle toteutumiselle varattu aika. Siirtymä kautena tällaisen saatavan etuoikeus olisi jopa nykyistä parempi työsuhdesaatavien ja eräiden 4 a §:ssä tarkoitettujen saatavien etuoikeuksien kumoutuessa.

On huomattava, että toisin kuin lisätujen kattamista koskeva uudistus esillä oleva 2 momentin 2 kohdan siirtymäsäännös koskee

myös vastaisia lisäetuja. Esityksessä on lähdetty siitä, että ennen siirtymäkauden päättymistä vastuuvajauksen kattaminen on tältäkin osin selvitetty.

Lakisääteisen eläketurvan osalta ei ole vastavaa siirtymäkauden tarvetta. Työntekijän oikeus eläkkeeseen on turvattu siinäkin tapauksessa, että työnantaja tulee maksukyvyttömäksi.

1.2. Laki kauppakaaren 10 luvun 1 §:n muuttamisesta

10 luku. *Pantista ja takauksesta*

1 §. Velkakirjalain säätämisen yhteydessä annetulla lailla (626/47) etuoikeusasetuksen 3 §:ään lisättiin uusi 2 momentti, jossa säädetään siitä, miten irtaimen omaisuuden panttaaminen on tehtävä siinä tapauksessa, että omaisuus on kolmannen henkilön hallussa. Lainkohdan mukaan panttioikeuden syntymisen edellytyksenä on tällöin, että kolmannelle henkilölle annetaan panttauksesta ilmoitus, joka korvaa hallinnan luovutuksen.

Etuoikeusasetuksen kumoamisen vuoksi edellä mainittu kolmannen henkilön hallussa olevan irtaimen omaisuuden panttausta koskeva säännös ehdotetaan siirrettäväksi kauppakaaren 10 lukuun, jonne se asiasisältönsä puolesta soveltuu. Säännös tulisi luvun 1 §:n uuteen 2 momenttiin.

1.3. Laki kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 22 §:n muuttamisesta

22 §. Niin kuin aiemmin on todettu, kiinteistön pakkohuutokaupassa kilpailevien saamisten ja oikeuksien keskinäinen etuoikeusjärjestys määräytyisi edelleen KiinA 22 §:n mukaisesti. Tähän pykälään tehtäisiin vain tästä uudistuksesta johtuvat välttämättömät muutokset. Momentin kieliasua myös yksinkertaistettaisiin.

Pykälän nykyisen 4 momentin mukaan niiden työntekijöiden palkkasaatavilla, jotka ovat kiinteistön omistajan työsuhteessa kiinteistön hoitoa varten, on oikeus saada maksu kiinteistön pakkohuutokaupassa ennen niitä saatavia, joiden vakuutena kiinteistö on. Etuoikeus koskee viimeisen ja kuluvan vuoden palkkoja. Nyt tämä palkkojen etuoikeus ehdotetaan poistettavaksi. Jos työnantaja (kiinteistön omistaja)

tulee maksukyvyttömäksi, kiinteistötyöntekijän palkkasaatava voidaan maksaa palkkaturvana palkkaturvalain mukaisesti. Uudistuksen käytännön merkitys on lähinnä siinä, että valtion mahdollisuudet saada suoritusta palkkaturvalakiin perustuvan takautumissaatavan perusteella vähenevät pakkohuutokaupassa.

Panttisaatavia parempaa etuoikeutta pakkohuutokaupassa nauttivat momentin 3 virkkeen mukaan myös kansaneläkelain (vuoden 1937 kansaneläkelaki) 102 §:ssä sekä työntekijäin tapaturmavakuutuslain (vuoden 1935 työntekijäin tapaturmavakuutuslaki) 40 §:ssä mainitut, kiinteistön hoidosta johtuneet maksut ja korvaukset kuluvalta ja kolmelta edelliseltä vuodelta. Sulkeissa mainitut lait on sittemmin korvattu, ensin mainittu vuonna 1956 annetulla kansaneläkelaila (347/56) ja viimeksi mainittu vuonna 1948 annetulla tapaturmavakuutuslaila (608/48). Momentin sanamuotoa ei uuden lainsäädännön vuoksi ole kuitenkaan tarkistettu. Kirjallisuudessa onkin esiintynyt erilaisia käsityksiä siitä, tulisiko etuoikeus ulottaa uuden lainsäädännön mukaisiin lähinnä vastaviin maksuihin (kansaneläkelain 78 § ja tapaturmavakuutuslain 38 §). Käytännön merkitystä asialla ei ole. Nämä etuoikeudet ovat yleisen sosiaaliturvan kehittymisen vuoksi muutenkin menettäneet alkuperäisen merkityksensä. Tämän esityksen periaatteiden mukaisesti näitä etuoikeuksia koskeva maininta ehdotetaan laista poistettavaksi.

Pykälän 4 momentin mukainen etuoikeus kiinteistön pakkohuutokaupassa olisi edelleen kiinteistöstä menevillä julkisoikeudellisilla tai julkisoikeudellisessa järjestyksessä maksuun pannuilla suorituksilla. Säännöstekstiä yksinkertaistettaisiin siten, että siinä ei enää erikseen mainittaisi esimerkkejä näistä suorituksista eikä eri maksunsaajatahoja. Tarkoitus on erikseen selvittää, millä kaikilla saatavilla tulisi säilymään kiinnitettyjä saatavia parempisijainen asema kiinteistön pakkohuutokaupassa. Kiinteistöverolle säädetty etuoikeus poistettaisiin kuitenkin jo tämän esityksen yhteydessä.

Voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että ehdotettu laki tulisi voimaan samanaikaisesti muiden tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa. Aikaisempaa lakia sovellettaisiin niihin saataviin, joista kiinteistö on ulosmitattu ennen tämän lain voimaantuloa. Niihin saataviin, joista velkojalle on oikeus saada maksu ilman ulosmittausta, aikaisempaa lakia sovelletaan, jos saatava on syntynyt ja ulosmittaus muusta

velasta toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

1.4. Laki merilain muuttamisesta

8 luku. *Meripanttioikeus ja saatavan vanhentuminen*

Merilain tarkistus tässä yhteydessä on tarpeen siksi, että eräissä merilain 8 luvun säännöksissä viitataan etuoikeuden osalta tässä esityksessä kumottavaksi ehdotettuun etuoikeusasetukseen. Näitä viittauksia sisältävät merilain 213 §:n 3 momentti, 215 §:n 2 momentti sekä 220 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottaviksi ja niiden tilalle merilain 8 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 223 a §.

223 a §. Uudessa pykälässä säänneltäisiin merilain mukaisen meripanttioikeuden ja merilain 215 §:ssä tarkoitetun pidätysoikeuden keskinäinen suhde sekä näiden vakuusoikeuksien suhde aluskiinnityksen tuottamaan oikeuteen. Tarkoitus on tässä yhteydessä myös selkeyttää alukseen kohdistuvien maksunsaantioikeuksien keskinäisen järjestyksen sääntelyä. Vuonna 1975 voimaan tullut meripanttioikeuksien etuoikeusjärjestystä koskeva uudistus ei näet lakiteknisesti ole kaikilta osilta tyydyttävä.

Aluksen pakkohuutokaupassa noudatetaan irtaimen omaisuuden ulosmittausta koskevien etuoikeussäännösten ohella alusta varten annettuja merilakiin ja alusrekisterilakiin perustuvia erityissäännöksiä meripanttioikeudesta ja aluksen kiinnittamisestä. Nämä säännökset sisältävät kolme eri etuoikeusperusteista saatavaryhmää: meripanttisaatavat, pidätysoikeussaatavat ja kiinnityssaatavat.

Merilain 212 §:ssä tarkoitettu meripanttioikeus alukseen syntyy suoraan lain nojalla. Se on vakuutena laivanisäntään kohdistuvasta alukseen liittyvästä saatavasta, joka koskee esimerkiksi aluksessa toimessa olevalle toimensa perusteella tulevaa palkkaa, erilaisia liikennöimismaksuja tai aluksen käytössä sattuneeseen henkilövahinkoon perustuvaa korvausta (merilaki 212 §). Meripanttioikeus on voimassa, vaikka aluksen omistusoikeus siirtyy toiselle (214 §). Meripanttioikeudelle on toisaalta säädetty lyhyt vanhentumisaika (216 §).

Merilain 219 §:n mukaan meripanttioikeus lastattuun tavarahan syntyy niin ikään suoraan lain perusteella vakuudeksi saman pykälän 1—3 kohdassa tarkoitettusta saatavasta.

Merilain 215 §:n mukaan se, jolla on hallus-

saan toisen alus tai rakenteilla oleva alus korjausta tai rakentamista varten, saa pitää sen vakuutena tehtävän suorittamiseen perustuvasta saatavasta.

Merilain 213 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään aluksen osalta ja 220 §:n 1 momentissa lastin osalta meripanttisaatavien keskinäisestä maksunsaantioikeudesta. Merilain 213 §:n 3 momentti sekä 220 §:n 2 momentti koskevat meripanttioikeuden tuottamaa etuoikeutta muihin saataviin nähden. Näiden lainkohtien mukaan meripanttioikeuden tuottamasta etuoikeudesta säädetään etuoikeusasetuksessa. Pidätysioikeuden tuottamasta etuoikeudesta on vastaava viittaussäännös 215 §:n 2 momentissa.

Tulkintaongelmia on aiheutunut siitä, että etuoikeusasetuksessa ei säädetä meripanttioikeuden tai pidätysioikeuden tuottamasta erityisestä etuoikeudesta. Etuoikeusasetuksen 1 §:n 2 momentissa on tosin säännös siitä, että saatava, jonka vakuutena on pantti- tai etuoikeus laivaan, haetaan ja otetaan ulos konkurssista huolimatta, niin kuin siitä on erikseen säädetty. Tämä säännös määrittelee puheena olevien velkojen separatistiaseman, mutta ei niiden etuoikeutta. Etuoikeusasetuksen 20 §:n 1 momentissa puolestaan säädetään, että kun ulosmitattu alus tai laivassa oleva tavara myydään, on panttisaaminen ensin maksettava, siinä järjestyksessä ja sillä tavalla kuin siitä on erikseen säädetty. Tämäkään lainkohta ei sääntele puheena olevien vakuusioikeuksien etuoikeutta. Se ilmaisee vain sen, että muuhun lainsäädäntöön (esim. KiinA) perustuva erityinen etuoikeusjärjestelmä syrjäyttää etuoikeusasetukseen perustuvan yleisen etuoikeusjärjestelmän. Meripanttioikeuden ja merilain mukaisen pidätysioikeuden osalta tällaista erityistä etuoikeussäännöstä ei ole. Näin ollen merilain ja etuoikeusasetuksen perusteella jää epäselväksi se, minkä etuoikeuden meripanttioikeus ja pidätysioikeus tuottavat sekä minkälainen on alukseen kohdistuvien maksunsaantioikeuksien keskinäinen järjestys.

Vuoden 1975 uudistuksen esitöiden perusteella lainsäätäjän tarkoituksena on selvästi ollut, että meripanttioikeus tuottaa etuoikeuden ennen kaikkia muita saatavia, siis myös ennen pidätysioikeutta ja aluskiinnitystä ja että pidätysioikeus tuottaa seuraavaksi parhaan etuoikeuden (hall.es. n:o 116/1974 vp. s. 23 ja 24). Tätä järjestystä on myös käytännössä noudatettu. Siitä otettaisiin nyt nimenomainen säännös uuteen 223 a §:ään. Tämä säännös koskisi

meripanttioikeutta alukseen ja lastiin sekä 215 §:ssä tarkoitettua pidätysioikeutta. Uudessa säännöksessä ei säänneltäisi sitä, mikä on muun kuin 215 §:ssä tarkoitettun alukseen kohdistuvan pidätysioikeuden etuoikeusasema. Velkojen maksunsaantijärjestystä koskevan lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentista ilmenee, että aluskiinnitys tuottaa tätä pidätysioikeutta paremman oikeuden.

Työpalkkasaataviin liittyviin meripanttioikeuksiin ei ole katsottu aiheelliseksi tässä yhteydessä puuttua niiden erityisluonteen vuoksi, vaikka palkkasaatavien etuoikeus konkurssissa ja muussa täytäntöönpanossa ehdotetaan kumottavaksi.

Voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että ehdotettu laki tulisi voimaan samanaikaisesti muiden tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa. Koska ehdotettu sääntely lähinnä vain vahvistaisi vallitsevan erityisesti lain esitöihin perustuvan tulkintakäytännön, ei erityistä siirtymäsäännöstä voida pitää tarpeellisena.

1.5. Laki kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain 4 §:n muuttamisesta

4 §. Pykälän 2 momentissa säädetään ilma-alukseen kohdistuvien maksunsaantioikeuksien keskinäisestä järjestyksestä. Paras etuoikeus on miehistön maksamatta olevalla palkalla enintään kuudelta viimeiseltä kuukaudelta, sen jälkeen vahingonkorvauksella, jonka aluksen omistaja on velvollinen ilmailulain nojalla suorittamaan, sekä vasta näiden jälkeen kiinnityillä saatavilla.

Ilma-aluksen omistajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään vuoden 1923 ilmailulain (139/23) edelleen voimassa olevassa 6—13 §:ssä. Ne koskevat ilma-aluksen käyttämisestä kolmannelle aiheutuneen vahingon korvaamista. Lain 6 §:n mukaan vahingosta, joka ilma-aluksen käyttämisestä ilmailuun sattuu henkilölle tai omaisuudelle, jota ei samassa ilma-aluksessa kuljeteta, on ilma-aluksen omistaja vastuussa, vaikka hän ei ole vahinkoa tuottanut.

Vuoden 1964 ilmailulain (595/64) 55 §:n 2 momentin mukaan Suomessa suoritettua työstä pelastuspalkkioon oikeutetulla on saamisestaan panttioikeus pelastettuun ilma-alukseen tai aluksessa olevaan tavarahan etuoikeuksin ennen siihen kohdistuvia muita oikeuksia. Tämä panttioikeus syrjäyttäne myös esillä ole-

vassa 2 momentissa mainitut etuoikeudet, vaikka laissa ei ole nimenomaisesti säännelty näiden eri etuoikeussäännösten keskinäistä suhdetta.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että miehistön palkkasaatavilla ei olisi enää etuoikeutta ilma-alukseen kohdistuvassa täytäntöönpanossa. Miehistön asemaa turvaa palkkaturvalaki. Uudistuksen merkitys olisikin lähinnä siinä, että valtion mahdollisuudet saada suoritus maksamaansa palkkaturvaan perustuvasta takautumissaatavasta vähenisivät.

Momenttiin tulisi myös viittaus ilmapanttioikeutta koskeviin ilmailulain säännöksiin. Siitä ilmenisi, että tällä panttioikeudella on etusija ennen kiinnitystä. Lisäksi säännöksessä säädettäisiin nimenomaisesti oikeuskäytännön mukaisesti siitä, että velkojalla on ennen kiinnitettyä saatavaa oikeus saada maksu esimerkiksi ilma-alukseen kohdistuneesta korjaustyöstä perustuvasta saatavastaan, jonka vakuutena velkojalla on pidätysoikeus ilma-alukseen. Tämän jälkeen ilma-aluksesta otetaan edellä tarkoitettu vahingonkorvaus.

Voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että ehdotettu laki tulisi voimaan samanaikaisesti muiden tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa. Aikaisempaa lakia sovellettaisiin edellä 1.3 kohdassa selostetulla tavalla.

1.6. Laki autokiinnityslain 5 §:n muuttamisesta

5 §. Kuorma-autoon ja linja-autoon ja muuhun 1 §:ssä tarkoitettuun kiinnityksen kohteeseen (auto) vahvistetun kiinnityksen tuottamalla panttioikeudella on 5 §:n 2 momentin mukaan sama etuoikeus kuin käteispanilla. Kuitenkin sillä, jolla on saamisensa vakuudeksi pidätysoikeus autoon, on oikeus saada ensin suoritus saamisestaan. Myös kiinnitetyn auton kuljettajan ja apumiehen palkka kuudelta viimeiseltä kuukaudelta on suoritettava ennen kiinnitettyä saatavaa.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi yleisen linjan mukaisesti siten, että kuljettajan ja apumiehen palkkasaatavan erityinen etuoikeus poistettaisiin. Uudistus on aiheellinen myös siksi, että tämän palkkasaatavan etuoikeutta koskevan säännöksen soveltaminen on osoittautunut vaikeaksi erityisesti palkkaturvakäytännössä. Tässäkin tapauksessa uudistus

vaikuttaa lähinnä palkkaturvaan perustuvaan takautumissaatavaan.

Voimaantulosäännös. Voimaantulo ja siirtymävaihe määräytyisivät samalla tavoin kuin edellä mainitussa lakiehdotuksessa.

1.7. Laki eläkesäätiölain 23 §:n muuttamisesta

23 §. Etuoikeusasefuksen 4 §:n 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan eläkesäätiön ollessa konkurssi- tai suorituslissa on eläkkeen ja muiden etujen saajilla sekä säätiön toimintapiiriin kuuluvilla työntekijöillä eläkesäätiön 22 §:ssä säädetyistä eläkkeistä ja muista eduista säätiön varoihin yhteisesti samanlainen etuoikeus kuin työntekijän palkkasaatavalla. Tämä säännös sijaitsi aikaisemmin eläkesäätiölain 23 §:ssä, josta se siirrettiin etuoikeusasetuksen 4 §:ään vuonna 1966 annetulla lailla (536/66), kun työntekijän palkkasaatavan etuoikeutta koskevat säännökset koottiin yhteen. Eläkesäätiölain 22 §:ssä säädetään edelleen siitä, miten suoritus- tai konkurssitilassa olevan säätiön varat käytetään alkaneiden tai vastaisten eläkkeiden ja muiden etujen turvaamiseen.

Eläkesäätiötoiminnan ohella työntekijän eläketurva voidaan järjestää myös käyttämällä eläkevakuutusyhtiötä tai avustuskassalain mukaista eläkekassaa. Vakuutusyhtiölaissa (15 luvun 10 §) ja avustuskassalaissa (83 §) on nimenomaiset säännökset siitä, mikä on vakuutetun ja muun edunsaajan oikeus yhtiön tai kassan suoritus- tai konkurssitilassa sen varoihin. Sääntönä on, että edunsaajalla on näihin varoihin samanlainen oikeus kuin irtaimen pantin haltijalla. Hallituksen esityksessä vakuutuskassalaiksi ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta avustuskassalaki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella vakuutuskassalalla (hall.es. n:o 93/1992 vp.). Ehdotetun vakuutuskassalain 121 §:n mukaan edunsaajien etuoikeusasema säilyisi asiallisesti ennallaan.

Tämän uudistuksen yhteydessä ei ole mahdollista arvioida vakuutusyhtiö- tai avustuskassatoimintaan liittyvien etuoikeuksien uudistamistarvetta. Eläkesäätiön sekä vakuutusyhtiöiden ja avustuskassojen osalta etuoikeussääntelyn tulisi kuitenkin olennaisilta osin olla yhdenmukaista. Yksittäiselle edunsaajalle hänen saatavansa etuoikeudella on merkitystä erityisesti, mikäli hän on oikeutettu vapaaehtoiseen lisäeläkkeeseen.

Edellä esitetyn nojalla ehdotetaan, että elä-

kesäätion toimintapiiriin kuuluvilla henkilöillä sekä eläkkeen ja muiden etujen saajilla olisi osuudestaan eläkesäätiön eläkevastuuseen samanlainen etuoikeus säätiön omaisuuteen kuin irtaimen pantin haltijalla. Tämä oikeus ei kuitenkaan huonontaisi käteispantti eikä omaisuuden myönnetyn kiinnityksen haltijan oikeutta. Tämä säännös sijoitettaisiin eläkesäätiölain mainitun vuoden 1966 uudistuksen yhteydessä kumottuun 23 §:ään.

Voimaantulosäännös. Tarkoitetaan, että laki tulisi voimaan samanaikaisesti muiden tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa. Aikaisempaa lakia sovellettaisiin, jos eläkesäätiön suoritustila tai konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa.

1.8. Laki konkurssisäännön muuttamisesta

6 §. Velallinen voi omasta aloitteestaan luovuttaa omaisuutensa konkurssiin. Laissa ei ole säädetty mitään yleisiä aineellisia edellytyksiä velallisen tekemän hakemuksen hyväksymiselle.

Konkurssisäännön 5 ja 6 §:ssä on tyhjentävästi luettelut ne perusteet, joilla velkoja voi vaatia velallisen omaisuuden luovuttamista konkurssiin. Konkurssisäännön 5 § koskee sitä tapausta, että ylivelkainen velallinen on karannut tai piileskelee. Konkurssisäännön 6 §:n 1 momentti sisältää lisäksi kuusikohtaisen (a-f kohta) konkurssiperusteiden luettelon.

Yleisimmin käytettyjä ovat 6 §:n 1 momentin c ja d kohdan perusteet. Velallinen voidaan asettaa konkurssiin esimerkiksi, jos ulosmittauksessa on käynyt ilmi, ettei velallisella ole ollut riittävästi varoja ulosmittauksen perusteena olevan saatavan suorittamiseen (c kohta). Konkurssisäännön 109 §:ssä tarkoitettu kauppias voidaan asettaa konkurssiin sillä perusteella, että hän ei suorita riidatonta ja erääntynyttä velkaansa kahdeksan päivän kuluessa siitä, kun häneltä on sitä todisteellisesti velottu (d kohta).

Konkurssisäännön katsotaan perustuvan sille, että velallisen maksukyvyttömyys on yleinen konkurssin edellytys. Konkurssisäännön 5 ja 6 §:n tehtävänä osoittaa ne ulkonaisesti havaittavissa olevat ja tyypilliset tunnusmerkit, joiden perusteella velallisen oletetaan olevan maksukyvytön. Konkurssisäännölle on ominaista, että nämä tunnusmerkit on luettelut tyhjentävästi; ellei jotakin 5 tai 6 §:ssä nimenomaisesti mainittua perustetta ole olemassa, velkojan konkurssihakemusta ei voida hyväksyä, vaikka

velallinen todellisuudessa olisi maksukyvytön. Toisaalta velallinen ei voi esittää olevansa maksukykyinen ja välttyä konkurssilta, jos laissa mainittu seikka on olemassa.

Norjan, Ruotsin ja Tanskan 1970- ja 1980-luvulla voimaan tulleissa yhteispohjoismaiseen valmisteluun perustuvissa konkurssilaeissa on maksukyvyttömyys nimenomaisesti säädetty yleiseksi konkurssin edellytykseksi. Laissa on lisäksi esimerkinomaisesti luettelut eräitä sellaisia seikkoja, jotka luovat vastanäyttöllä kumottavissa olevan maksukyvyttömyysolettaman. Konkurssioikeuden kehittämiskomitea ehdotti, että myös Suomen uudessa konkurssilainsäädännössä konkurssin edellytykset tulisi säännellä vastaavasti.

Konkurssiin asettamisen edellytysten uudistaminen ei kuulu vielä tämän esityksen alaan, vaan se tulee esille kokonaisuudistuksen jatkovalmistelussa. Tässä yhteydessä ehdotetaan kuitenkin 6 §:n 1 momentissa olevan luettelon täydentämistä siten, että velallisen maksukyvyttömyys mainittaisiin nimenomaisesti yhtenä konkurssin edellytyksenä. Ehdotus liittyy läheisesti yrityksen saneerausta koskevaan uudistukseen, josta esitys annetaan samanaikaisesti tämän esityksen kanssa.

Yrityksen saneerausta koskevan lakiehdotuksen mukaan yrityksen maksukyvyttömyys tai sen uhka on saneerausmenettelyn aloittamisen keskeinen edellytys ja maksukyvyttömyyden oletettu jatkuminen tai uusiutuminen puolestaan yksi aloittamisen esteistä ja keskeytymisperusteista (6 ja 7 §). Velallisen asettaminen velkojan hakemuksesta konkurssiin saneerausmenettelyn vireillä ollessa olisi niin ikään sidoksissa maksukyvyttömyyteen ja sen oletettuun jatkumiseen tai uusiutumiseen. Edellä esitettyyn nähden ei olisi asianmukaista, jos konkurssisäännön mukaan maksukyvyttömyys ei jo pelkästään voisi olla konkurssin edellytys. Kun maksu- ja perintäkielto tulevat voimaan saneerausmenettelyn alkaessa, ei konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin luettelossa ole sellaista perustetta, jota voitaisiin soveltaa yrityksen tilan ollessa sellainen, ettei saneerausmenettelyn jatkaminen tule kysymykseen.

Maksukyvyttömyyttä koskeva edellytys sijoitettaisiin 6 §:n 1 momentin f kohtaan. Siinä nyt oleva, niin sanottujen vanhojen (ennen vuotta 1930 solmittujen) avioliittojen mukaisiin pesäeroihin sovellettava peruste on menettänyt jo aikoja sitten merkityksensä. Velallinen olisi uuden f kohdan mukaan asetettava velkojan

hakemuksesta konkurssiin, jos velallista on pidettävänä maksukyvyttömänä, vaikka mikään a — e kohdassa mainittu tilanne ei olisi käsillä. Maksukyvyttömyydellä tarkoitettaisiin sitä, että velallinen muuten kuin tilapäisesti on kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Samanlainen määritelmä sisältyy takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 4 §:ään. Mainitun lain esitöissä on maksukyvyttömyyden käsitettä tarkasteltu lähemmin (hall.es. n:o 102/1990 vp. s.19 ja 47).

10 §. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään konkurssin alkamisen vaikutuksesta ulosmittaukseen. Pääsääntö on, että konkurssin alettua pesään kuuluvaa omaisuutta ei saa ulosmitata tai, jos ulosmittaus on jo alkanut, se keskeytyy. Tästä pääsäännöstä on 2 ja 3 momentin mukaan eräitä poikkeuksia, jotka koskevat separatistin asemassa olevia velkoja sekä jo kuulutettua kiinteistö-, alus- tai ilma-aluspakko- huutokauppaa.

Pykälään lisättäväksi ehdotettu uusi 4 momentti sisältäisi myös poikkeuksen edellä kerrotusta pääsäännöstä. Konkurssin estämättä voitaisiin lapselle tulevan etuoikeutetun elatusavun perimiseksi toimittaa ulosmittaus palkasta, eläkkeestä ja elinkeinotulosta. Etuoikeutettua olisi vuoden aikana ennen ulosmittauksen toimittamista erääntynyt elatusapu.

Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa, että elatusapu kertyisi lapselle keskeytykseltä konkurssista huolimatta. Konkurssi ei keskeyttäisi konkurssin alkaessa lapsen elatusavun perimiseksi vireillä olevaa palkan ulosmittausta eikä estäisi sellaisen ulosmittauksen vireille panemista konkurssin alettua. Elatusapusaatavalla olisi palkasta ulosmitattuihin varoihin paras oikeus.

45 §. Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan konkurssipesälle tulee niin suuri osa velallisen palkasta tai eläkkeestä kuin siitä jokaisena konkurssin kestäessä sattuvana maksuaikana lain mukaan saadaan ulosmitata. Tähän lainkohtaan ehdotetaan 10 §:n uudesta 4 momentista johtuvaa tarkistusta. Milloin velallisen palkasta, eläkkeestä tai elinkeinotulosta on konkurssin aikana ulosmitattu lapselle tulevaa elatusapusaatavaa, vähennettäisiin tämä määrä konkurssipesälle tulevasta osuudesta.

71 §. Yrityskiinnityslain säätämisen yhteydessä tarkistettiin konkurssisäännön väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 71 §:n 7 momentin säännöksiä irtaimen omaisuuden myymisestä. Muutoksen sisältönä on se, että elinkeinotoi-

minnassa käytettävä irtain omaisuus voidaan myydä julkista huutokauppaa pitämättäkin, jos ne velkojat, joiden saamisista on yhteensä enemmän kuin puolet, katsovat sen voivan näin edullisimmin tapahtua. Velallisen suostumus ei ole tarpeen. Konkurssisäännön väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain tämänkertainen voimassaolokausi päättyy vuoden 1992 lopussa eikä lain voimassaoloa ole tarkoitus enää jatkaa. Siksi konkurssisäännön irtaimen omaisuuden myymistä koskeva 71 §:n 3 momentti, joka tulee noudatettavaksi vuoden 1993 alusta, tulee saattaa samansisältöiseksi kuin mainitun väliaikaislain 71 §:n 7 momentti.

71 a §. Uuteen 71 a §:ään tulisivat säännökset siitä, miten päätetään yrityksen varallisuuden tai sen osan luovuttamisesta toiminnallisena kokonaisuutena silloin, kun luovutuksensaajana luovutuksensaajayrityksen omistajana on velallisen tai velallisen omistajan tai velkojan läheinen. Säännös täydentäisi muutettavaksi ehdotettua 71 §:n 3 momenttia. Pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa noudatettaisiin yrityksen varallisuuden luovutuksesta päätettäessä vaikeutettua päätöksentekomenettelyä. Tarkoituksena on näin pyrkiä estämään se, että konkurssipesän varallisuutta luovutettaisiin konkurssivelkojen kannalta epäedullisin ehdoin. Riski tähän on suurin silloin, kun velallisyriityksen ja luovutuksensaajan tai niiden läheisten sidosryhmien (omistajat tai velkojat) kesken vallitsee merkittävä taloudellinen etuhyteys. Ehdotuksen tarpeellisuutta ja suhdetta yrityssaneeraukseen on käsitelty esityksessä yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi (4.4.3.).

Ehdotettua vaikeutettua päätöksentekomenettelyä noudatettaisiin silloin, kun

— luovutuksensaaja tai

— jos luovutuksensaaja on yhteisömuotoinen yritys, siitä vähintään viidenneksen omistava henkilö tai yritys on takaisinsaannista annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu *läheisyysuh-teessa*

— velalliseen

— velallisyhteisöstä vähintään viidenneksen omistavaan taikka viimeisen vuoden aikana ennen konkurssin alkamista omistaneeseen yritykseen tai henkilöön tai

— velallisen velkojaan, jonka saatava edustaa vähintään viidenneistä velallisen kaikista veloista.

Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §:ssä määritellään se, keitä sanottua lakia

sovellettaessa on pidettävä velallisen läheisinä. Läheisyydellä on merkitystä erityisesti takaisin-saantiaikojen kannalta. Läheisyys voi perustua paitsi avio- tai sukulaissiteeseen ja muuhun henkilökohtaiseen seikkaan myös omistukseen tai muuhun taloudelliseen seikkaan tai määrää-vään asemaan yrityksessä. Toisilleen läheisiä lain tarkoittamassa merkityksessä voivat olla yrityksetkin, esimerkiksi samaan konserniin kuuluvat yritykset. Ehdotetun säännöksen mu-kaista päätöksentekomenettelyä noudatettaisiin esimerkiksi silloin, kun sama henkilö omistaa vähintään viidenneksen velallisytyksestä ja luovutuksensaajayrityksestä tai luovuttajayritys ja luovutuksensaaja kuuluvat samaan konserniin.

Edellä kerrotuissa tapauksissa luovutus edel-lyttää, että sitä kannattaa erikseen ne velkojat, joiden saamisia on enemmän kuin puolet velkojen maksunsaantijärjestystä koskevan lain mukaan etuoikeutetuista saatavista että ne velkojat, joiden saamisia on enemmän kuin puolet muista saatavista. Menettely edellyttää siis velkojen jakamista kahteen eri ryhmään, etuoikeutettuihin ja etuoikeudettomiin. Jos luovu-tuksesta päätetään valvonnan jälkeen, velkojat jaetaan ryhmiin valvonnassa mahdollisesti esi-tettyjen etuoikeusvaatimusten perusteella. Muussa tapauksessa velkojen tulee velkojain-kokouksessa ilmoittaa, tulevatko ne vaatimaan saatavalleen etuoikeutta. Ne velkojat, jotka ovat vaatineet etuoikeutta yritysikiinnityksen perusteella, luuttaisiin koko saatavan määrältä etuoikeudettomiin velkojiin. Äänestyksessä ei otettaisi huomioon viimesijaisia saatavia, jos niille ei ilmeisesti tulisi kertymään jako-osuutta.

Velkojen jakaminen ryhmiin ei ole tarpeen silloin, kun velkojat yksimielisesti velkojainko-kouksessa päättävät, että konkurssipesän omaisuus saadaan myydä pesänhoitajien parhaiksi katsomilla ehdoilla.

71 b §. On varsin yleistä, että konkurssissa velkoja myötävaikuttaa velallisytyksen omaisuusluovutukseen antamalla ostajalle kaup-pahinnan maksamista varten luottoa. Milloin tällaisen velkojan konkurssisaaminen nauttii esimerkiksi yritysikiinnityksen perusteella kor-kea-asteista etuoikeutta, voi velkoja saada kauppahinnasta merkittävän jako-osan. Tämä voi osaltaan vaikuttaa omaisuuden luovutuseh-toihin. Muiden velkojen kannalta ei ole asian-mukaista, että ostajapuolta lähellä oleva taho voisi osallistua luovutusta koskevaan päätök-

sentekoon. Sen vuoksi tällainen ostajaa luotot-tava velkoja olisi ehdotuksen mukaan asiassa esteellinen.

75 §. Esillä olevan pykälän mukaan saata-vansa 24 §:n mukaisesti valvoneilla velkojilla on ennen paikalletulopäivää oikeus nostaa jako-osuuden ennakkoa saatavasta, johon velkojalla on etuoikeus, mikäli pesän varat siihen riittä-vät. Velkojan on annettava nostettavasta mää-rästä vakuus, jolleivät velkojat suostu maksun suorittamiseen ilman vakuutta. Vakuutta ei kuitenkaan vaadita työntekijältä työsuhteesta johtuvan saatavan osalta eikä myöskään, jos velkojana on valtio tai sen laitos, kansaneläke-laitos, postipankki, Suomen Pankki, Helsingin yliopisto, kunta, kuntainliitto, Ahvenanmaan maakunta taikka evankelisluterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta tai niihin kuuluva seurakunta.

Etuoikeutetuilla velkojilla on 77 §:n mukaan oikeus vastaavin edellytyksin nostaa ennakkoa paikalletulopäivän ja konkurssituomion anta-misen välisenä aikana.

Jako-osuuden ennakon nostamista koskevia säännöksiä on tarkistettava etuoikeusjärjestel-män uudistamisen vuoksi. Etuoikeutettujen velkojen määrä vähenisi, ja jako-osuutta tulisi kertymään muillekin velkojille. Siten ei ole enää perusteita sille, että ennakkoa tulisi mak-saa vain etuoikeutetuille velkojille.

Ennakon nostamisesta tulisi yhtenäiset sään-nökset 75 §:ään ja ne koskisivat koko konkurssituomion antamista edeltävää aikaa. Näin ollen 77 § tulisi kumota. Jako-osuutta voitaisiin maksaa edelleenkin vain konkurssissa valvo-tuille saataville ja vain sillä edellytyksellä, että pesän varat siihen riittävät. Jos saatava on riittävä tai ehdollinen, ei ennakkoa sille saisi kuitenkaan maksaa.

Uusi säännös antaisi mahdollisuuden enna-kon maksamiseen, mutta ei velvoittaisi siihen. Pesän hallinnolle jäisi tässä harkintavaltaa. Ennakon maksamisesta voitaisiin siten kieltäy-tyä, vaikka ennakon maksuun olisi käytettäväs-sä varoja, jos voidaan olettaa, että parempi lopputulos voidaan saavuttaa esimerkiksi sijoit-tamalla näitä varoja liiketoiminnan jatkami-seen. Selvää tietenkin on, ettei ennakon mak-samisella saa vaarantaa massavelvoitteiden täyttämistä. Jos näiden suuruus ei ole tiedossa, ei ennakkoakaan tulisi maksaa.

Pykälän 1 momentin mukaan ennakon mak-samisesta tulisi noudattaa velkojen maksun-saantijärjestystä koskevassa laissa säädettyä

järjestystä. Käytännössä ennakkoa maksettaisiin ensisijaisesti yritysikiinnitysvelkojille ja siirtymäkautena myös etuoikeutetuille työpalkkasaataville. Tällöin olisi arvioitava, kuinka paljon kiinnitetystä omaisuudesta tulisi mainitun lain 5 §:n mukaisesti jaettavaksi yritysikiinnitysvelkojille etuoikeutettuna.

Pykälän 2 momentin säännökset vakuuden vaatimisesta olisivat nykyistä väljemmät. Pesän hallinto voisi vaatia ennakosta vakuuden, mutta velvollisuutta siihen ei olisi. Vakuus voitaisiin jättää vaatimatta esimerkiksi, jos valvotusta saatavasta on lainvoimainen tuomio tai se on muuten täysin riidaton ja varojen riittävyys on täysin ilmeistä. Merkitystä voidaan antaa myös velkojan vakavaraisuudelle. Kaikkia niitä velkoja, joilta vakuus voidaan vaatia, tulisi tässä suhteessa arvioida kuitenkin yhtäläisin perustein. Momentin toisen virkkeen mukaan vakuutta ei saisi vaatia julkisyhteisöltä eikä julkisoikeudelliselta laitokselta tai yhdistykseltä.

Jos velkoja katsoo, että jako-osuuden ennakko on häneltä aiheutta evätty, hän on 78 §:n nojalla voinut saattaa asian tuomioistuimen tutkittavaksi. Tätä lainkohtaa ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettavaksi. Kun ennakon maksaminen on harkinnanvaraista, tuomioistuin ei siihen voisi pesää velvoittaa. Velkoja voi sitä vastoin saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi sen, onko velkoja asetettu ennakon maksamisessa eriarvoiseen asemaan muihin velkoihin nähden.

Palkkasaatavan etuoikeuden poistaminen merkitsisi sitä, että työntekijöillä ei olisi enää käytännössä mahdollisuutta saada suoritusta pesän varoista pian konkurssin alettua. Työntekijöiden asemaa on sen vuoksi tarkoitus parantaa nopeuttamalla palkkaturvamenettelyä tältä osin.

80 §. Konkurssipesän toiminnasta tai muuten pesän hyväksi tulleista toimenpiteistä aiheutuneet massavelat suoritetaan konkurssipesän varoista päältäpäin ennen varsinaisia konkurssisaamisia. Tämä ei kuitenkaan koske velkojaa, jolla on saatavansa vakuutena konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta panttioikeuden nojalla. Pantin myyntihinnasta ei voida 80 §:ssä ilmenevän periaatteen mukaan vähentää niitä kuluja, jotka omaisuuden hoidosta tai myymisestä on pesälle aiheutunut. Omaisuudesta voi aiheutua konkurssipesälle kuluja erityisesti silloin, kun velkojalla on siihen niin sanottu hypotekaari-

nen panttioikeus, jolloin kiinnitetty omaisuus, esimerkiksi kiinteistö tai alus on konkurssipesän hallinnassa.

Esimerkiksi jos kiinteistön pakkohuutokaupahinnasta ei tule ylijäämää, jäävät konkurssipesälle kiinteistön hoidosta aiheutuneet välttämättömät kulut lopullisesti konkurssivelkojen maksettavaksi. Toisinaan kaikki pesän omaisuuden rahaksi muuttamisesta saadut varat joudutaan käyttämään tällaisen vakuusesineen hoitamiseen konkurssipesän saamatta mitään hyötyä kiinteistöstä. Myös käteispanntauksen kohteena olevasta omaisuudesta voi aiheutua konkurssipesälle erityisiä kuluja.

Mainittua asiantilaa ei voida pitää tyydyttävänä. Siihen ovat puuttuneet mietinnöissään muun muassa etuoikeuslakikomitea (s. 104 ja 105) ja konkurssioikeuden kehittämiskomitea (s.303). Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että panttiomaisuuden myyntihinnasta on suoritettava konkurssipesälle sille omaisuuden hoidosta ja myynnistä aiheutuneet välttämättömät kulut ja menot. Säännöksessä tarkoitettaisiin nimenomaan panttiomaisuuteen kohdistuvia toimenpiteitä. Pesän yleishallintokuluja ei voi myyntihinnasta ottaa. Kiinteistön, aluksen tai ilma-aluksen pakkohuutokaupassa mainitut kulut suoritettaisiin omaisuuden kauppahinnasta heti ulosmittaus- ja myyntikulujen jälkeen. Edellytyksenä kuitenkin on, että niitä on ulosottomieheltä vaadittu ennen huutokauppaa. Jos muissa tapauksissa panttivelkoja on huolehtinut pantin rahaksimuutosta, hän on velvollinen tilittämään konkurssipesälle mainitut kulut pantista saamastaan myyntihinnasta.

Edellä sanottu säännös ei koske yritysikiinnityksen kohteena olevaa panttiomaisuutta. Tämä omaisuus muutetaan rahaksi konkurssinnettelyn yhteydessä eikä velkojalla ole siihen separatistin oikeutta. Velkojalla on oikeus saada maksu näistä varoista etuoikeusjärjestyksen mukaisesti. Omaisuuden myynnistä saadut varat käytetään niitä muista varoista erottelematta massavelkojen suorittamiseen. Käytännössä yritysikiinnitys käsittää kaiken velallisen rahaksi muutettavissa olevan omaisuuden.

Voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että ehdotettu laki tulisi voimaan samanaikaisesti muiden tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa. Aikaisempaa lakia sovellettaisiin, jos konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

1.9. Laki ulosottolain muuttamisesta

4 luku. Ulosmittauksesta

30 §. Pykälän 1 momentin mukaan saman luvun 14 sekä 16—18, 18 a, 19 tai 20 §:n mukaisesti toimitettu irtaimen omaisuuden ulosmittaus tuottaa velkojalle ulosmitattuun omaisuuteen panttioikeuden sekä etuoikeusasetuksesta ilmenevän etuoikeuden. Niin kuin yleisperusteluissa on selostettu, ulosmittaus ei enää tuottaisi etuoikeutta. Siksi viittaus etuoikeuteen tulisi poistaa.

Ulosmittauksen tuottamaa panttioikeutta (ulosmittauspanttioikeus) ei pidetä varsinaisena panttioikeutena. Ulosmittausvelkoja ei saa itselleen ulosmitatun omaisuuden hallintaa eikä hän voi omatoimisesti muun pantinhaltijan tavoin realisoida omaisuutta. Ulosmittauspanttioikeuden merkitys onkin lähinnä siinä, että siitä johdetaan eräitä ulosmittauksen keskeisiä oikeusvaikutuksia. Tällainen on erityisesti se, että ulosmittaus rajoittaa velallisen oikeutta määrätä ulosmitatusta esineestä.

Ulosmittauspanttioikeuden käsitteestä tulisi luopua. Sen sijaan laissa tulisi selkeästi säätää, että ulosmittaus rajoittaa velallisen oikeutta määrätä ulosmitatusta omaisuudesta velkojan vahingoksi. Velallinen ei muutettavaksi ehdotetun 1 momentin mukaan saisi velkojan vahingoksi luovuttaa tai pantata omaisuutta taikka siitä muutoin määrätä, esimerkiksi tehdä siitä vuokrasopimusta. Kiellon vastainen toimi olisi velkojaan nähden tehoton. Luovutuksen saaja voisi kuitenkin saada vilpittömän mielen suojan sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään. Tällä viittauksella tarkoitetaan esimerkiksi kauppakaaren 11 luvun 4 §:ssä ja 12 luvun 4 §:ssä ilmaistuja vilpittömän mielen suojan yleisiä periaatteita.

31 §. Pykälän 2 momentin säännös konkurssin vaikutuksesta ulosmittaukseen ei täysin vastaa konkurssisäännön 10 §:ää ja se ehdotetaan kumottavaksi.

6 luku. Ulosmittauksesta kertyneitten varain tilityksestä ja jakamisesta

3 §. Pykälässä säädetään velvollisuudesta laatia irtaimen omaisuuden ulosmittauksessa jakoluettelo, jonka perusteella varat jaetaan. Momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että jakoluetteloa ei enää tarvitse laatia sillä perus-

teella, että joku velkojista vaatii saatavalleen etuoikeutta.

15 a §. Milloin yritys kiinnityksen kohteena oleva omaisuus on ulosmitattu kiinnityksen haltijan tai muun velkojan velasta ja muutettu rahaksi, tästä rahaksimuutosta olisi kuulutettava virallisessa lehdessä, jos rahaksimuutoksen tulos ylittää asetuksella säädettävän markkamäärän. Näin muutkin kuin ulosmittausvelkojat ja yritys kiinnityksen haltijat saisivat tiedon velallisyriyteen kohdistuvista pakkoperintätoimista ja voisivat harkita, mihin toimiin niiden olisi ryhdyttävä oman saatavansa turvaamiseksi. Kuulutuksessa olisi mainittava velallisen nimi, rahaksimuutosta saatu kertymä sekä se, että omaisuuteen on vahvistettu yritys kiinnitys. Rahaksimuutosta ei kuulutettaisi, jos kertymä ei voida pitää merkittävänä. Alustavasti on harkittu, että markkarajaksi säädettäisiin asetuksessa 100 000 markkaa. Jos rahaksimuutosta on edellä kerrotulla tavalla kuulutettu, ei varoja saisi jakaa velkojille ennen kuin kuukausi on kulunut kuulutuksen julkaisemisesta.

23 §. Vuonna 1984 annetulla lailla kumotun 23 §:n tilalle ehdotetaan säädettäväksi uusi 23 §. Pykälässä on erityiset säännökset varojen jakamisesta niitä tapauksia varten, joissa velkojia on useita ja jako-osat jäävät pieniksi. Säännökset ovat tarpeen erityisesti siksi, kun etuoikeutettuja saatavia olisi ehdotuksen mukaan nykyistä olennaisesti vähemmän eikä ulosmittauksella tuottaisi enää etuoikeutta. Ulosmitattujen varojen jakoon voi siten osallistua entistä useampia velkojia ja jako-osat voivat muodostua hyvinkin pieniksi. Tämä aiheuttaa ulosottohenkilöstölle lisätyötä, mikä korostuu erityisesti palkan ja muun toistuvaistulon ulosmittauksissa.

Pykälän 1 momentin mukaan sellaisen velkojan saatava voidaan jättää jaossa huomiotta, jolle ei kertyisi ulosmitatuista varoista asetuksessa säädettyä suurempaa jako-osaa. Säännöksen perusteella olisi siten mahdollista olla tilittämättä vähäisiä markkamääriä. Esitystä valmisteltaessa on lähtökohtana pidetty 100 markan jako-osaa.

Säännöstä sovellettaisiin vain silloin, kun usea velkoja on vaatinut maksua velallisen omaisuudesta. Ratkaisevaa on se määrä, mikä velkojalle tulisi jaossa tilitettäväksi, riippumatta siitä, koostuuko se yhdestä vai useammasta saatavasta. Saatavaa, jolle ei ehdotetun säännöksen perusteella tulisi tilitettävää jako-osaa, ei tarvitse merkitä jakoluetteloon. Velkojan

saatavan huomiotta jättäminen merkitsee sitä, että muille velkojille tuleva osuus on vastaavasti suurempi. Edellä tarkoitettu menettely on tarkoitettu harkinnanvaraiseksi ja käytettäväksi erityisesti silloin, kun velkojia on lukuisia ja jako-osat jäisivät velkojen kannalta merkityksellömmiksi. Säännöksen soveltaminen ei ole perusteltua esimerkiksi silloin, kun muut velkojat saisivat täyden suorituksen ja varoja riittäisi vielä pientenkin saatavien maksuun.

Pykälän 2 momentti koskee palkan, eläkkeen, elinkeinotulon tai muun toistuvaistulon ulosmittausta. Sitä voidaan soveltaa myös velallisen esimerkiksi maksusuunnitelmaan perustuviin toistuvaissuorituksiin. Näihin tapauksiin 1 momentin mukainen menettely ei sovellu, sillä vaikka yksittäisen erän tilitys jäisi edellä tarkoitettua markkamäärää pienemmäksi, voi pidemmältä ajalta velkojalle tulla suurempikin kertymä, jonka tilittämättä jättäminen olisi kohtuutonta. Sen asemesta, että saatu kertymä tilitetään ehkä hyvinkin pieninä jako-osina kaikille ulosmittausta hakeneille velkojille, voitaisiin säännöksen mukaan velalliselta kertyneet varat jakaa vuorotellen velkojen kesken niin, että määrättyä ajanjaksolta suoritukset kertyvät vain tietyn velkojan hyväksi. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin tästä menettelystä. Pykälän 3 momentissa turvattaisiin tällaiseen vuorotteluun osallistuvia velkojia siten, että ulosmittausta myöhemmin hakeneet velkojat eivät asetuksella määrätyn ajanjakson kuluessa voisi vaatia maksua sinä aikana kertyvistä varoista.

Pykälän 4 momentin mukaan 1—3 momentin säännökset eivät koske etuoikeutettuja saatavia.

8 luku. Ulosottoasiain kuluista

Luvun uuteen 3 a §:ään ehdotetaan siirrettäväksi etuoikeusasetuksen 20 §:n 4 momentin säännös ulosmittaus- ja muiden kulujen asemasta etuoikeusjärjestyksessä.

Voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että ehdotettu laki tulisi voimaan samanaikaisesti muiden tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa. Aikaisempaa lakia sovellettaisiin, jos ulosmittaus on toimitettu ennen lain voimaantuloa.

1.10. Laki palkkaturvalain muuttamisesta

2 §. Pykälän 1 momentin mukaan saatava

maksetaan palkkaturvana, jos se on työsuhteesta johtuva, se on erääntynyt kolmen kuukauden kuluessa ennen palkkaturvahakemuksen jättämistä ja sillä olisi etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentin mukainen etuoikeus työnantajan konkurssissa. Kun työsuhteesta johtuvien saatavien etuoikeus ehdotetaan poistettavaksi, ei saatavan etuoikeus voi enää olla palkkaturvan maksamisen edellytys. Momenttia ehdotetaan tältä osin tarkistettavaksi. Palkkaturvan maksamisen kannalta muutoksen merkitys on vähäinen. Selvää on, että palkkaturvaviranomainen voi kieltäytyä maksamasta palkkaturvaa siltä osin kuin palkkaturvana haettu saatava on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä tehtyyn työhön ja muihin olosuhteisiin nähden voidaan pitää kohtuullisena. Konkurssisäännön vuoden 1992 alusta voimaan tulleen 26 §:n (759/91) mukaan tällaista palkkasaatavaa ei voida vahvistaa maksettavaksi konkurssiin luovutetuista varoista.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi eräiden korvaussaatavien hakuaikaa koskeva erityissäännös. Siinä tarkoitettuihin korvauksilla ja hyvikkeillä ei ole laissa säädettyä erääntymisaikaa. Saatavien määrä ei ole lopullisesti selvillä ennen kuin asiasta on lainvoimainen tuomio taikka sovinto. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että milloin tällainen korvaussaatava halutaan maksettavaksi palkkaturvana, palkkaturvan hakemiselle varattu kolmen kuukauden aika laskettaisiin siitä, kun korvaussaatavaa koskeva riita on lainvoimaisella tuomiolla ratkaistu taikka, jos asiasta on käyty neuvotteluja, siitä kun saatavan määrästä on sovittu vakiintunutta työmarkkinakäytäntöä noudattaen. Edellä tarkoitettu riita voi koskea esimerkiksi työsopimuslain 47 f §:ssä tarkoitettua perusteettomasta työsopimuksen päättämisestä vaadittavaa korvausta, työsopimuslain 51 §:ssä tarkoitettua vahingonkorvausta ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 15 a §:ssä tarkoitettua hyvitystä. On huomattava, että puheena oleva säännös ei koske kaikkia työsuhteesta johtuvia, esimerkiksi maksamattomasta irtisanomisajan palkkaa koskevia riitoja, vaan ainoastaan työnantajan lain tai sopimuksen vastaiseen menettelyyn perustuvaa korvausvaatimusta.

3 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a §, jonka tarkoituksena on toisaalta nopeuttaa ja tehostaa palkkaturvan maksamista konkurssissa ja toisaalta estää konkurssipesien velka-
taakkaa lisäävien työsopimuslain 22 §:n 5 mo-

mentissa tarkoitettujen työoikeudellisten viivästyseuraamusten syntyminen. Pykälässä asetettiin konkurssipesän hallintoa hoitamaan määrätulle (pesänhoitaja), lähinnä väliaikaiselle pesänhoitajalle ja uskotulle miehelle, palkkasaatavien selvittämiseen liittyviä velvoitteita, joiden laiminlyönti saattaisi johtaa korvausvelvollisuuteen.

Pesänhoitajan olisi 1 momentin mukaan viivymättä laadittava luettelo maksamatta olevista työsuhteesta johtuvista saatavista. Tämä velvoite ei sinänsä ole uusi, koska pesäluetteloonkin tulee merkitä konkurssin alkaessa maksamatta olevat palkat. Tarkoitus on, että tätä luetteloa hyväksi käyttäen pesänhoitaja selvittäisi yhteistyössä palkkaturvaviranomaisen kanssa, mitkä saatavista voidaan maksaa palkkaturvana. Erityisesti tulee selvittää, että saatavan maksamiselle palkkaturvana on 2 §:n 1 momentin mukaan edellytykset. Työntekijöille tulisi nimenomaisen säännöksen mukaan varata tilaisuus lausua käsityksensä luetteloon merkityistä saatavista. Jos työntekijän käsitys saataviensa perusteesta tai määrästä poikkeaa luettelossa esitetystä, hän voi saattaa käsityksensä pesänhoitajan tietoon. Työntekijän lausuma ja pesänhoitajan siitä mahdollisesti esittämä kannanotto voidaan myös liittää luetteloon, ja kysymys työntekijän oikeuden laajuudesta palkkaturvaan voidaan ratkaista siitä saatavan selvityksen pohjalta. Järjestely voi myös nopeuttaa riidanalaista saatavaa koskevan palkkaturva-asian myöhempiä käsittelyä.

Tarkoitus on, että palkkaturvaa voitaisiin riidattomien palkkaturvasaatavien osalta hakea keskitetysti edellä tarkoitettua luetteloa hyväksi käyttäen joko työntekijöiden yhteisen hakemuksen tai työntekijöiden lukuun 2 momentin mukaisesti tehdyn hakemuksen perusteella. Tämä menettely mahdollistaisi hakemusten nopean käsittelyn. Kun luettelo on pesähoitajan laatima, ei pesän kuuleminen ole yleensä enää tarpeen luetteloon merkityistä palkkaturvana haetuista saatavista.

Pykälän 2 momentin mukaan konkurssipesä voisi asetuksella säädettävien edellytyksin hakea palkkaturvaa työntekijöiden lukuun. Tämänkin säännöksen tarkoituksena on nopeuttaa palkkaturvan hakemista ja asian käsittelyä. Pesänhoitaja voisi tämän lainkohdan perusteella toimittaa luettelon palkkaturvahakemuksena palkkaturvaviranomaiselle työntekijän valtakirjaa siihen liittämättä. Työntekijöillä olisi 2 momentin mukaan kuitenkin aina itsenäinen

oikeus hakea palkkaturvaa konkurssipesän tekemän hakemuksen estämättä. Palkkaturva-asian käsittelyn edetessä joutuisasti olisi mahdollista jopa se, että palkkaturva voidaan maksaa työntekijöiden palkkatilille normaalina palkanmaksupäivänä. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin niistä edellytyksistä, joilla pesä voisi hakea palkkaturvaa. Tarkoitus on asetuksella asettaa lähinnä palkkakirjanpitoa koskevia vaatimuksia. Pesänhoitajan hakemisvaltuus soveltuu lähinnä niihin tapauksiin, joissa yrityksen palkkakirjanpito on luotettava ja ajan tasalla ja voi siten muodostaa pohjan palkkaturvan hakemiselle.

4 §. Pykälän 3 momentin mukaan palkan tai sen etuoikeuden valvomatta jättäminen työntekijän konkurssissa voi johtaa palkkaturvan epäämiseen. Lainkohtaa tarkistettaisiin siten, että siitä poistettaisiin maininta etuoikeuden valvomisesta.

7 §. Jos palkkaturvaviranomainen hylkää palkkaturvahakemuksen sillä perusteella, että se ei katso saatavalla olevan etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentissa säädettyä etuoikeutta, on palkkaturvaviranomaisen 1 momentin 2 kohdan mukaan osoitettava työntekijä nostamaan kanne valtiota vastaan. Pykälän 4 momentissa säädetään siitä, minkä ajan kuluessa uusi hakemus on tehtävä tuomioistuimen ratkaisun saatua lainvoiman. Kummastakin lainkohdasta ehdotetaan poistettavaksi maininnat saatavan etuoikeudesta ja sen ratkaisemisesta. Samalla ehdotetaan poistettavaksi palkkaturvakäytännössä tarpeettomaksi havaittu 4 momentin viimeinen virke.

Voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että ehdotettu laki tulisi voimaan samanaikaisesti muiden tässä esityksessä ehdotettujen lakien kanssa. Työsuhteesta johtuville palkkasaatavilla olisi esityksen mukaan etuoikeus, jos työntekijän konkurssi on alkanut ennen vuoden 1995 alkua. Vastaavasti palkkaturvan maksamisen edellytyksenä näissä tapauksissa olisi, että palkkaturvana haetulla saatavalla on etuoikeus etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentin tai ehdotetun velkojen maksunsaantijärjestyksestä koskevan lain 9 §:n 1 momentin siirtymäsäännöksen perusteella. Tällöin sovellettaisiin myös aikaisemman lain säännöksiä etuoikeuden valvomisesta ja uuden palkkaturvahakemuksen tekemisestä. Muutoin sovelletaan uutta lakia, vaikka palkkaturvaa olisi haettu ennen lain voimaantuloa.

1.11. Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

2 §. Pykälän 1 momentin mukaan palkkaturvana maksetaan ne merimieslaissa (423/78) tarkoitetun työntekijän työsuhteesta johtuvat palkka- ja muut saatavat, joilla olisi merilain 212 §:n 1 momentin mukainen meripanttioikeus aluksen ja etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentin mukainen etuoikeus työnantajan konkurssissa. Säännös poikkeaa yleisestä palkkaturvalaista siinä, että kolmen kuukauden asemesta palkkaturvaa on haettava vuoden kuluessa saatavan erääntymisestä. Tämä ilmenee merilain 212 ja 216 §:n säännöksistä. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siitä poistettaisiin etuoikeutta koskeva edellytys. Palkkaturvan hakuaika säilyisi edelleen vuoden pituisena. Muutoksen käytännön merkitys jääkin vähäiseksi.

3 a §. Lakiin lisättäisiin uusi 3 a §, joka olisi samansisältöinen kuin palkkaturvalakiin lisättäväksi ehdotettu 3 a §.

4 §. Pykälän 2 momentista, jossa säädetään saatavan ja sen etuoikeuden valvonnan laiminlyönnin vaikutuksesta palkkaturvan myöntämiseen, poistettaisiin maininta etuoikeuden valvomatta jättämisestä.

Voimaantulosäännös. Lain voimaantulo- ja siirtymäsäännös vastaisi palkkaturvalain muuttamista koskevaa lakiehdotusta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain ehdotetun uuden 3 a §:n mukaan asetuksella säädetään siitä, millä edellytyksin konkurssipesä voi hakea palkkaturvaa työntekijöiden lukuun. Ulosottolain 6 luvun uuden 15 a ja 23 §:n perusteella annettaisiin asetus, jonka sisältöä on edellä selostettu. Asetusluonnoksia ei ole liitetty tähän esitykseen.

3. Voimaantulo

Tarkoitus on, että esityksessä ehdotetut lait tulisivat voimaan vuoden 1993 alusta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**velkojen maksunsaantijärjestyksestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §*Lain soveltamisala*

Tämän lain mukaan määräytyy se järjestys, jossa velkojille suoritetaan maksu konkurssissa tai ulosotossa, kun velallisen varat eivät riitä kaikkien saatavien maksamiseen.

Panttisaatava tai sitä paremmalla sijalla oleva saatava on maksettava kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetussa asetuksessa tarkoitetusta omaisuudesta, rekisteröidystä aluksesta, rekisteröidystä ilma-aluksesta taikka autosta tai muusta autokiinnityslain (810/72) mukaisesta kiinnityksen kohteesta ennen muita saatavia siinä järjestyksessä ja sillä tavalla kuin siitä erikseen säädetään.

Pakkotäytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista ja niiden ottamisesta pakkotäytäntöönpanon kohteena olevasta omaisuudesta tai sen myyntihinnasta säädetään erikseen.

2 §*Velkojen yhtäläinen oikeus saada maksu*

Jos pakkotäytäntöönpanossa jaettavat varat eivät riitä kaikkien saatavien maksamiseen, on velkojilla yhtäläinen oikeus saada maksu näistä varoista saataviensa suuruuden mukaisessa suhteessa, jollei jäljempänä tai erikseen toisin säädetä.

3 §*Pantti- ja pidätysoikeuden tuottama etuoikeus*

Sillä, jolla on muu kuin 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu panttioikeus irtaimen omaisuuteen taikka pidätysoikeus hallinnassaan olevaan omaisuuteen, on oikeus saada maksu pantti- tai pidätysoikeuden kohteesta ennen muita saatavia. Sama koskee myös sellaisen saatavan korkoa enintään kolmelta vuodelta ennen sitä päivää, jona konkurssi alkoi tai ulosmittaus toimitettiin, varojen tilittämiseen asti.

Yrityskiinnityksen tuottamasta etuoikeudesta säädetään 5 §:ssä.

4 §*Elatusavun etuoikeus*

Jos velallinen on tuomiolla velvoitettu tai

sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella sitoutunut määrääjain suorittamaan lapselleen elatusapua, suoritetaan tällainen, viimeisen vuoden aikana ennen konkurssin alkamista erääntynyt sekä konkurssin alkamisen ja konkurssituomion välisenä aikana erääntynyt elatusapusaatava 3 §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen. Ulosmittauksessa vastaava etuoikeus on viimeisen vuoden aikana ennen ulosmittauksen toimittamista erääntyneellä elatusapusaatavalla. Tässä pykälässä säädetty etuoikeus ei koske kunnan suorittamaan elatustukseen perustuvaa kunnan takautumissaatavaa.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös vahingonkorvausta, jota joku on tuomiolla velvoitettu suorittamaan lapselle vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:n (412/74) perusteella.

5 §*Yrityskiinnityksen tuottama etuoikeus*

Saatavalle, jonka vakuutena on yrityskiinnityksissä (634/84) tarkoitettu yrityskiinnitys, jaetaan konkurssissa ennen muita saatavia 50 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta sen jälkeen, kun 3 ja 4 §:ssä tarkoitettut saatavat on suoritettu. Loppuosalle saatavaa maksu suoritetaan 2 §:stä ilmenevän perusteen mukaisesti, jollei 6 §:n 1 momentin 1 kohdasta muuta johdu.

Ulosmittauksessa 1 momentissa mainitulla saatavalla on tämän pykälän mukainen etuoikeus kiinnitettyyn omaisuuteen tämän täydestä arvosta.

Panttivelkakirjan pääoman lisäksi yrityskiinnityksen tuottama etuoikeus on myös pantti-velkakirjan korolla enintään kolmelta vuodelta ennen sitä päivää, jona konkurssi alkoi tai ulosmittaus toimitettiin, varojen tilittämiseen asti sekä pantti-velkakirjassa mainituilla perimiskustannuksilla.

Yrityskiinnitysten keskinäisestä etuoikeudesta säädetään yrityskiinnityslain 8 §:n 2 momentissa.

6 §

Viimeksi suoritettavat saatavat

Viimeksi suoritetaan:

1) konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta sellainen korko ja viivästyksen keston mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus, jota etuoikeus ei koske;

2) sakko, uhkasakko, ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu, menetetyksi tuomittu rahamäärä sekä muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julkisoikeudellinen maksuseuraamus sekä vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johtuva veron tai maksun korotus;

3) saatava, joka perustuu velallisen liikkeelle laskemaan joukkovelkakirjalainaan, jos lainan ehdoissa saatavalle on määrätty huonompi etuoikeus kuin liikkeelle laskijan muille sitoumuksille;

4) sellaiseen lainaan perustuva saatava, jonka pääoma sekä korko ja muu hyvitys saadaan lainaehdojen mukaan maksaa yrityksen purkauksessa ja konkurssissa vain kaikkia muita velkojia huonommalla etuoikeudella; sekä

5) lahjanlupauslakiin (625/47) perustuva saatava.

Saatavien keskinäinen oikeus määräytyy kohtien numerojärjestyksessä. Samassa kohdassa tarkoitetuilla saatavilla on yhtäläinen oikeus, jollei 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen saatavien osalta ole toisin sovittu.

7 §

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tällä lailla kumotaan:

1) 9 päivänä marraskuuta 1868 annettu etuoikeusasetus siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen;

2) kiinteistöstä saadun tulon perusteella maksuunpantujen kunnallis- ja kirkollisverojen etuoikeudesta 15 päivänä lokakuuta 1937 annettu laki (347/37);

3) 13 päivänä kesäkuuta 1929 annettun avioliittolain (234/29) 57 §;

4) 29 päivänä huhtikuuta 1966 annettun maanvuokralain (258/66) 20 §;

5) 10 päivänä heinäkuuta 1987 annettun huoneenvuokralain (653/87) 102 ja 125 §;

6) asumisoikeusasunnoista 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetun lain (650/90) 43 §; sekä

7) 20 päivänä heinäkuuta 1992 annetun kiinteistöverolain (654/92) 38 §.

8 §

Aikaisemman lain soveltaminen

Konkurssissa sovelletaan edelleen aikaisempia säännöksiä, mikäli jäljempänä ei toisin säädetä, jos konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Ulosotossa sovelletaan vastaavasti aikaisempia säännöksiä niihin saataviin, joista omaisuus on ulosmitattu ennen tämän lain voimaantuloa, sekä saataviin, joista velkojalla on oikeus vaatia muuten maksu ulosmitatusta omaisuudesta, jos saatava on syntynyt ja omaisuus ulosmitattu muusta velasta ennen tämän lain voimaantuloa.

Edellä 7 §:n 2 momentin 4 — 6 kohdassa mainittuja säännöksiä sovelletaan, jos niissä säädetty pidätysoikeus velallisen omaisuuteen on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

9 §

Siirtymäsäännökset

Jos konkurssi alkaa tai ulosmittaus toimitetaan ennen 1 päivää tammikuuta 1995, 4 §:ää vastaava etuoikeus on:

1) työntekijän työsuhteesta johtuneella palkka- ja muulla saatavalla viimeiseltä ja kuluvalta vuodelta; sekä

2) niihin työnantajan huostaan jääneisiin varoihin kohdistuvalla työntekijän saatavalla, jotka työnantaja on järjestämänsä huoltotoiminnan puitteissa työntekijän suostumuksella erottanut työsuhteesta johtuneesta palkasta tai eläkkeestä työntekijän tiettyjen maksujen suorittamiseen.

Jos konkurssi alkaa ennen 1 päivää tammikuuta 1995, jaetaan saatavalle, jonka vakuutena on yritys kiinnitys, 5 §:n 1 momentista poiketen 60 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta sen jälkeen, kun 3 ja 4 §:ssä tarkoitettujen ja niitä vastaavassa etuoikeusasemassa olevat saatavat on suoritettu.

Jos konkurssi alkaa ennen 1 päivää tammikuuta 2000, 4 §:ää vastaava etuoikeus konkurssissa on:

1) huoltoapulain 5 §:ssä tarkoitettun eläkkeen pääomitetulla määrällä; sekä

2) eläkesäätiön työnantajalta olevalla saata-

valla, joka kattaa eläkesäätiölain 7 a §:n mukaisista vapaaehtoisista lisäeduista aiheutuvaa

eläkevastuuta siltä osin kuin tätä saatavaa ei saada sen vakuutena olevasta pantista.

2.

Laki

kauppakaaren 10 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kauppakaaren 10 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

10 luku

Pantista ja takauksesta

1 §

Mitä tässä luvussa ja muualla laissa on säädetty irtaimesta pantista, joka pantinsaajalla on hallussaan, on noudatettava myös silloin, kun irtain omaisuus, johon omistaja on jolle-

kulle myöntänyt panttioikeuden, on kolmannella henkilöllä ja tämä on saanut panttauksesta tiedon omistajalta taikka pantinsaaja on hänelle esittänyt omistajan kirjallisen todistuksen panttauksesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

3.

Laki

kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun asetuksen 22 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 17 päivänä maaliskuuta 1939 annetussa laissa (77/39), seuraavasti:

22 §

Kiinnitetystä tai muutoin saamisen panttina olevasta kiinteistöstä ei tämän saamisen edellä oteta ulos muuta kuin kiinteistöstä menevät julkisoikeudelliset tai julkisoikeudellisessa järjestyksessä maksettaviksi pannut tai niihin verrattavat suoritukset, jotka eivät ole olleet maksamatta 3 momentissa mainittua aikaa kauemmin. Sama oikeus kuin pääomasta on pantinhaltijalla korosta ja muusta säädetystä maksusta, joka ei ole ollut maksamatta pitempää aikaa kuin 3 momentissa on sanottu, niin myös

saamisen ulosmittaus- ja muista kuluista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Aikaisempaa lakia sovelletaan edelleen niihin saataviin, joista omaisuus on ulosmitattu ennen tämän lain voimaantuloa, sekä saataviin, joista velkojalla on oikeus vaatia muuten maksu ulosmitatusta omaisuudesta, jos saatava on syntynyt ja omaisuus on ulosmitattu muusta velasta ennen tämän lain voimaantuloa.

4.

Laki**merilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetun merilain (167/39) 213 §:n 3 momentti, 215 §:n 2 momentti sekä 220 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 7 päivänä elokuuta 1975 annetussa laissa (646/75), sekä

lisätään lakiin uusi 223 a § seuraavasti:

Yhteiset säännökset

223 a §

Saatavasta, jonka vakuutena on meripantti-oikeus alukseen tai lastiin, on velkojalla oikeus saada maksu panttioikeuden kohteesta ennen muita saatavia. Saatavasta, jonka vakuutena on tämän lain 215 §:ssä tarkoitettu pidätysoi-

keus, on velkojalla oikeus saada maksu pidätys-
oikeuden kohteesta heti edellä mainitun saa-
tavan jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

5.

Laki**kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kiinnityksestä ilma-aluksiin 15 päivänä kesäkuuta 1928 annetun lain (211/28) 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

4 §

Ennen kiinnitettyä saamista ilma-aluksesta otetaan jäljempänä ilmenevässä järjestyksessä

1) saatava, josta velkojalla on ilma-alukseen ilmailulain (595/64) 55 §:ssä tarkoitettu pantti-oikeus;

2) saatava, jonka vakuudeksi velkojalla on hallussaan olevaan ilma-alukseen pidätys-oikeus; sekä

3) vahingonkorvaus, jonka aluksen omistaja ilmailulain nojalla on velvollinen suorittamaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Aikaisempaa lakia sovelletaan edelleen niihin saataviin, joista omaisuus on ulosmitattu ennen tämän lain voimaantuloa, sekä saataviin, joista velkojalla on oikeus vaatia muuten maksu ulosmitatusta omaisuudesta, jos saatava on syntynyt ja omaisuus on ulosmitattu muusta velasta ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki**autokiinnityslain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä joulukuuta 1972 annetun autokiinnityslain (810/72) 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

5 §

— — — — —
 Tällä panttioikeudella on sama etuoikeus kuin käteispanilla. Sillä, jolla on auto hallussaan oikeuksin pidättää se saatavansa vakuudeksi, on kuitenkin oikeus ensiksi saada suoritukset saatavastaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .

Aikaisempaa lakia sovelletaan edelleen niihin saataviin, joista omaisuus on ulosmitattu ennen tämän lain voimaantuloa sekä saataviin, joista velkojalla on oikeus vaatia muuten maksu ulosmitatusta omaisuudesta, jos saatava on syntynyt ja omaisuus on ulosmitattu muusta velasta ennen tämän lain voimaantuloa.

7.

Laki**eläkesäätiölain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 2 päivänä joulukuuta 1955 annettuun eläkesäätiölakiin (469/55) siitä 4 päivänä marraskuuta 1966 annetulla lailla (540/66) kumotun 23 §:n tilalle uusi 23 § seuraavasti:

23 §

Kun eläkesäätiö on suoritustilassa tai konkurssissa, eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvilla henkilöillä sekä eläkkeen ja muiden etujen saajilla on osuudestaan eläkesäätiön eläkevastuuseen samanlainen etuoikeus säätiön omaisuuteen kuin irtaimen pantin haltijalla. Edellä säädetty etuoikeus ei kuitenkaan huononna

käteispanttin eikä omaisuuteen myönnetyn kiinnityksen haltijan etuoikeutta.

— — — — —
 Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .

Jos suoritustila tai konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan aikaisempia säännöksiä.

8.

Laki

konkurssisäännön muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun konkurssisäännön 45 §:n 3 momentti ja 77 §, näistä 45 §:n 3 momentti sellaisena kuin se on 3 päivänä joulukuuta 1895 annetussa laissa, muutetaan 6 §:n 1 momentin f kohta, 45 §:n 2 momentti, 71 §:n 3 momentti sekä 75 ja 80 §, sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 1 momentin f kohta 17 päivänä helmikuuta 1923 annetussa laissa (57/23), 45 §:n 2 momentti ja 80 § mainitussa 3 päivänä joulukuuta 1895 annetussa laissa, 71 §:n 3 momentti 30 päivänä maaliskuuta 1922 annetussa laissa (75/22) ja 75 § 7 päivänä toukokuuta 1965 annetussa laissa (246/65), sekä

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 31 päivänä tammikuuta 1935 ja 26 päivänä huhtikuuta 1991 annetuilla laeilla (62/35 ja 759/91), uusi 4 momentti ja lakiin uusi 71 a ja 71 b § seuraavasti:

6 §

Paitsi mitä 5 §:ssä on myönnetty, olkoon myöskin velkojalla, joka selvän ja riidattoman saamisen näyttää, valta oikeudessa hakea velallisen omaisuuden luovuttamista konkurssiin seuraavissa tapauksissa:

f) jos velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä (*velallisen maksukyvyttömyys*).

10 §

Konkurssin estämättä voidaan kuitenkin lapselle tulevan, velkojen maksusaantijärjestyksestä annetun lain (/) mukaan etuoikeutetun elatusavun perimiseksi toimittaa ulosmitaus palkasta, eläkkeestä ja elinkeinotulosta.

45 §

Velalliselle maksettavasta palkasta, eläkkeestä ja elinkeinotulosta tulee konkurssipesälle niin suuri osa kuin siitä voidaan ulosmitata sen jälkeen kun tästä määrästä on erotettu lapselle ulosmitattu elatusapu.

71 §

Irtain omaisuus on myytävä julkisella huutokaupalla, jolleivät kaikki kokouksessa läsnä olevat velkojat velallisen suostumuksella toisin päättää. Kuitenkin saadaan elinkeinotoiminnassa käytettävä irtain omaisuus myydä muulla tavoin, jollei 71 a §:stä muuta johdu, jos ne velkojat, joiden saamisista on yhteensä enemmän

kuin puolet, katsovat sen voivan tällä tavoin edullisimmin tapahtua.

71 a §

Jos velallisyriityksen liiketoiminta tai varallisuus tai osa niistä on tarkoitus luovuttaa toiminnallisena kokonaisuutena sellaiselle luovutuksensaajalle, joka on 2 momentissa tarkoitettussa läheisyysuhteessa velalliseen, velallisyriityksen omistajaan tai velkojaan, päätös luovutuksesta edellyttää, jollei 71 §:n 2 momentista johdu muuta, että sitä kannattavat sekä ne velkojat, joiden saamisista on enemmän kuin puolet velkojen maksusaantijärjestyksestä annetun lain mukaan etuoikeutetuista saatavista, että ne velkojat, joiden saamisista on enemmän kuin puolet muista saatavista. Huomioon ei oteta kuitenkaan niitä viimesijaisia saatavia, joille ei ilmeisesti tule kertymään jako-osuutta.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan, kun luovutuksensaaja tai, jos luovutuksensaaja on yhteisö, siitä vähintään viidenneksen omistava on takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §:ssä tarkoitettussa läheisyysuhteessa:

1) velalliseen tai velallisyhteisöstä vähintään viidenneksen omistavaan tai vuoden aikana ennen konkurssin alkamista omistaneeseen henkilöön tai yritykseen; tai

2) velkojaan, jonka saatava edustaa vähintään viidenneistä velallisen kaikista veloista.

71 b §

Velkoja, joka on lupautunut luotottamaan 71 §:n 3 momentissa tai 71 a §:ssä tarkoitettun omaisuuden hankintaa, ei saa osallistua luovu-

tusta koskevaan päätöksentekoon, jos hän vaatii saatavalleen velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaan etuoikeutta.

75 §

Ennen kuin konkurssituomio on annettu, voidaan valvotuille saataville maksaa jako-osuuden ennakkoa, mikäli pesän varat siihen riittävät. Ennakon maksamisessa tulee noudattaa velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaista järjestystä. Saatavasta, joka on riittävä tai ehdollinen, ei ennakkoa voida maksaa.

Ennakon maksamisesta voidaan vaatia vakuus. Vakuutta ei kuitenkaan vaadita julkisyhteisöltä eikä julkisoikeudelliselta laitokselta tai yhdistykseltä.

80 §

Sellaisen omaisuuden myyntihinnasta, johon velkojalla on muu kuin yritysikiinnitykseen perustuva panttioikeus, on heti ulosmittaus- ja myyntikulujen jälkeen konkurssipesälle suoritettava ne välttämättömät kulut ja menot, jotka esineen hoidosta ja myymisestä ovat pesälle aiheutuneet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Jos konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan edelleen aikaisempia säännöksiä.

9.

Laki

ulosottolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain 4 luvun 31 §:n 2 momentti, *muutetaan* 4 luvun 30 §:n 1 momentti sekä 6 luvun 3 §:n 1 momentti, näistä 4 luvun 30 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 17 päivänä toukokuuta 1991 annetussa laissa (829/91), sekä *lisätään* 6 lukuun uusi 15 a § ja siitä 14 päivänä joulukuuta 1984 annetulla lailla (867/84) kumotun 23 §:n tilalle uusi 23 § sekä 8 lukuun uusi 3 a § seuraavasti:

4 luku

Ulosmittauksesta

30 §

Kun irtaimen omaisuuden ulosmittaus on toimitettu niin kuin 14 §:ssä ja 16—18, 18 a, 19 tai 20 §:ssä säädetään, velallinen ei saa velkojan vahingoksi luovuttaa eikä pantata ulosmitattua omaisuutta tai muutoin määrätä siitä. Kiellon vastainen toimi on tehoton. Luovutuksensaaja tai pantinsaaja taikka se, johon määräämistömi kohdistuu, voi kuitenkin saada vilpittömän mielen suojan sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään.

omaisuudesta maksua 4 luvun 12 §:n mukaan eivätkä varat riitä kaikkien saatavien suorittamiseen tai velkojat sovi niiden jakamisesta, ulosottomiehen tulee laatia jaosta eri luettelo. Hänen tulee myös ilmoittaa velkojille, että luettelo on hänen ilmoittamastaan määräpäivästä alkaen 9 luvun mukaisen valitusajan ulosottomiehen luona nähtävänä. Jakaminen on tästä huolimatta toimitettava luettelon mukaan panttia tai takausta vastaan, milloin pantti tai takaus tämän luvun mukaan on asettava.

15 a §

Milloin yritysikiinnityksen kohteena olevasta ulosmitatusta omaisuudesta on saatu sitä rahaksimuutettaessa asetuksella säädettyä suurempi markkamäärä, rahaksimuutosta on kuulutettava virallisessa lehdessä. Velkojalle ei saa tällöin suorittaa maksua ennen kuin kuukausi

6 luku

Ulosmittauksessa kertyneitten varain tilityksestä ja jakamisesta

3 §

Milloin velkoja on pyytänyt ulosmitatusta

on kulunut kuulutuksen julkaisemisesta. Kuulutuksessa tulee mainita velallisen nimi, rahaksimuuton kertymä ja se, että omaisuuteen on vahvistettu yrittäjäkiinnitys.

23 §

Kun useampi kuin yksi velkoja vaatii maksua velallisen omaisuudesta ja havaitaan, että velkojalle ei kertyisi ulosmitatuista varoista asetuksella säädettyä markkamäärää suurempaa jako-osaa, voidaan tällaisen velkojan saatava jättää ottamatta huomioon jaossa.

Kun kysymyksessä on palkkaan, eläkkeeseen tai elinkeinotuloon taikka muuhun toistuvaistuloon kohdistuva ulosmittaus tai velallisen toistuvaissuoritus, ulosottomies voi, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, jakaa ulosmitatut tai ulosottomiehelle muuten kertyneet varat vuorotellen velkojen kesken.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ulosmitatut varat asetuksella säädettyä ajankaksolta jaetaan vain niiden velkojen kesken, jotka ovat hakeneet ulosmittausta menettelyn alkaessa.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, ei koske etuoikeutettua saatavaa.

8 luku

Ulosottoasiain kuluista

3 a §

Omaisuuuden ulosmittaamisesta ja myymisestä, kauppahinnan jakamisesta sekä muusta ulosoton loppuun saattamista varten määrätystä toimesta aiheutuvat kulut on maksettava ensin kauppahinnasta. Jos jokin kuluerä on syntynyt vain määrätyn saamisen eduksi, sellainen erä on maksettava lähinnä ennen mainittua saamista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 _____.

Aikaisempaa lakia sovelletaan, jos ulosmittaus on toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

10.

Laki

palkkaturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 10 päivänä elokuuta 1973 annetun palkkaturvalain (649/73) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 momentti sekä 7 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti, sellaisina kuin näistä ovat 4 §:n 3 momentti sekä 7 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti 25 päivänä toukokuuta 1984 annetussa laissa (403/84), sekä

lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

2 §

Palkkaturvana maksetaan kolmen kuukauden kuluessa ennen palkkaturvahakemuksen jättämistä erääntyneet työsuhteesta johtuneet palkka- ja muut saatavat. Korvaus-, hyvitystai muu vastaava saatava, joka työntekijällä on työnantajalta työsuhteen perusteettoman päättämisen taikka lakiin tai sopimukseen perustuvan velvollisuuden laiminlyönnin vuoksi, maksetaan palkkaturvana, jos palkkaturvaa haetaan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun asia on lainvoimaisella tuomiolla ratkaistu taikka sellaisen saatavan perusteesta

ja määrästä on sovittu asianosaisten tai asianomaisten järjestöjen kesken vakiintunutta työmarkkinakäytäntöä noudattaen.

3 a §

Konkurssipesän hallintoa hoitamaan määrätyn on viipymättä, jollei asiasta ole jo huolehdittu, laadittava luettelo maksamatta olevista työsuhteesta johtuvista saatavista. Pesänhoitajan on yhteistyössä asianomaisen palkkaturvaviranomaisen kanssa selvítettävä, mitkä saatavista voidaan maksaa palkkaturvana. Työnte-

kijöille on varattava tilaisuus lausua luetteloon merkityistä saatavista.

Palkkaturvaa voi hakea asetuksella säädettyihin edellytyksiin työntekijöiden lukuun myös konkurssipesä. Työntekijä voi tämän estämättä myös itse hakea palkkaturvaa.

4 §

Jos työntekijä on jättänyt valvomatta saatavansa työnantajan konkurssissa, työvoimapiirin toimistolla on valta harkita, onko työntekijän katsottava menettäneen kokonaan tai osaksi oikeutensa palkkaturvaan.

7 §

Hylätessään palkkaturvahakemuksen työvoimapiirin toimiston on osoitettava työntekijä nostamaan kanne:

2) valtiota vastaan, jos hylkääminen johtuu siitä, ettei saatavan määrää ja perustetta kat-

sota selvitettyksi eikä työnantaja ole kiistänyt saatavaa.

Edellä 1 ja 3 momentissa mainituissa tapauksissa työntekijän on tehtävä uusi palkkaturvahakemus viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun tuomioistuimen ratkaisu, jolla työntekijän saatavan peruste ja määrä on ratkaistu, on saanut lainvoiman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Jos työnantajan konkurssi on alkanut ennen 1 päivää tammikuuta 1995, sovelletaan aikaisemman lain säännöksiä palkkaturvana maksettavan saatavan etuoikeudesta, etuoikeuden valvomisesta, kanteen nostamisesta valtiota vastaan ja uuden palkkaturvahakemuksen tekemisestä. Etuoikeudella tarkoitetaan tällöin myös sitä etuoikeutta, joka saatavalla on velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (/) 9 §:n 1 momentin mukaan.

11.

Laki

merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 21 päivänä joulukuuta 1979 annetun merimiesten palkkaturvalain (927/79) 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 2 momentti sekä lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

2 §

Palkkaturvana maksetaan ne erääntyneet työsuhteesta johtuvat palkka- ja muut saatavat, joilla olisi merilain 212 §:n 1 momentin mukainen meripanttioikeus alukseen.

3 a §

Konkurssipesän hallintoa hoitamaan määrätyn on viipymättä, jollei asiasta ole jo huolehdittu, laadittava luettelo maksamatta olevista työsuhteesta johtuvista saatavista. Pesänhoitajan on yhteistyössä asianomaisen palkkaturvaviranomaisen kanssa selvitettävä, mitkä saatavista voidaan maksaa palkkaturvana. Työntekijöille on varattava tilaisuus lausua luetteloon merkityistä saatavista.

Palkkaturvaa voi hakea asetuksella säädettyihin edellytyksiin työntekijöiden lukuun myös konkurssipesä. Työntekijä voi tämän estämättä myös itse hakea palkkaturvaa.

4 §

Jos työntekijä on jättänyt valvomatta saatavansa työnantajan konkurssissa tai työnantajan velkojille annetun julkisen haasteen paikalletulopäivänä tai saatavan ja sille kuuluvan meripanttioikeuden aluksen huutokaupan yhteydessä, ministeriöllä on valta harkita, onko työntekijän katsottava menettäneen kokonaan tai osaksi oikeutensa palkkaturvaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Jos työnantajan konkurssi on alkanut ennen
1 päivää tammikuuta 1995, sovelletaan edelleen
aikaisemman lain säännöksiä palkkaturvana
maksettavan saatavan etuoikeudesta ja etuoi-

keuden valvomisesta. Etuoikeudella tarkoitetaan
tällöin myös sitä etuoikeutta, joka saatavalla
on velkojen maksunsaantijärjestyksestä
annetun lain (/) 9 §:n 1 momentin mukaan.

Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 1992

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

2.

Laki**kauppakaaren 10 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kauppakaaren 10 luvun 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku

Pantista ja takauksesta

1 §

Mitä tässä luvussa ja muualla laissa on säädetty irtaimesta pantista, joka pantinsaajalla on hallussaan, on noudatettava myös silloin, kun ertain omaisuus, johon omistaja on jollekulle myöntänyt panttioikeuden, on kolmannella henkilöllä ja tämä on saanut panttauksesta tiedon omistajalta taikka pantinsaaja on hänelle esittänyt omistajan kirjallisen todistuksen panttauksesta.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*

3.

Laki**kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen 22 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun asetuksen 22 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 17 päivänä maaliskuuta 1939 annetussa laissa (77/39), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 §

Kiinnitetystä tai muutoin saamisen panttina olevasta kiinteistöstä alkoon tämän saamisen edellä otettako ulos muuta kuin viimeisen ja kuluvan vuoden palkat niille, jotka kiinteistön hoitoa varten ovat omistajan palveluksessa, niin myös kiinteistöstä menevät, valtiolle, kunnalle tai yksityiselle tulevat tai kirkolliset, luonteeltaan julkisoikeudelliset tai julkisoikeudellisessa

Kiinnitetystä tai muutoin saamisen panttina olevasta kiinteistöstä ei tämän saamisen edellä oteta ulos muuta kuin kiinteistöstä menevät julkisoikeudelliset tai julkisoikeudellisessa järjestyksessä maksettaviksi pannut tai niihin verrattavat suoritukset, jotka eivät ole olleet maksumatta 3 momentissa mainittua aikaa kauemmin. Sama oikeus kuin pääomasta on pantin-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

järjestyksessä maksettavaksi pannut tai niihin verrattavat suoritukset, niinkuin verot, tonttiverot, tierahastoon menevät maksut, järvenlaske-
mis- ja ojittamiskustannukset, maanjaosta johtu-
vat korvaukset ja palkkiot, jos ne eivät ole olleet
maksamatta 3 momentissa mainittua aikaa
kauemmin, sekä kansaneläkelain 102 §:ssä ja
työntekijäin tapaturmavakuutuslain 40 §:ssä
mainitut, kiinteistön hoidosta johtuneet maksut
ja korvaukset kuluvalta ja kolmelta edelliseltä
kalenterivuodelta. Sama oikeus kuin pääomasta
olkoon pantinhaltijalla korostakin ja muusta
säädetystä maksusta, joka ei ole maksamatta
pitempää aikaa, kuin 3 momentissa on sanottu,
niin myös saamisen ulosottoon menevistä ulos-
mittaus- ja muista kuluista.

haltijalla korosta ja muusta säädetystä maksus-
ta, joka ei ole ollut maksamatta pitempää aikaa
kuin 3 momentissa on sanottu, niin myös
saamisen ulosmittaus- ja muista kuluista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Aikaisempaa lakia sovelletaan edelleen niihin
saataviin, joista omaisuus on ulosmitattu ennen
tämän lain voimaantuloa sekä saataviin, joista
velkojalla on oikeus vaatia muuten maksu ulos-
mitatusta omaisuudesta, jos saatava on syntynyt
ja omaisuus on ulosmitattu muusta velasta ennen
tämän lain voimaantuloa.

4.

Laki**merilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetun merilain (167/39) 213 §:n 3 momentti, 215 §:n 2 momentti sekä 220 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 7 päivänä elokuuta 1975 annetussa laissa (646/75); sekä

lisätään lakiin uusi 223 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

213 §

Meripanttioikeuden tuottamasta etuoikeudesta
säädetään 9 päivänä marraskuuta 1868 annetus-
sa etuoikeusasetuksessa.

(3 mom. kumotaan)

215 §

Pidätysoikeuden tuottamasta etuoikeudesta
säädetään etuoikeusasetuksessa.

(2 mom. kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

220 §

Meripanttioikeuden tuottamasta etuoikeudesta (2 mom. kumotaan)
säädetään etuoikeusasetuksessa.

Yhteiset säännökset

223 a §

Saatavasta, jonka vakuutena on meripanttioikeus alukseen tai lastiin, on velkojalla oikeus saada maksu panttioikeuden kohteesta ennen muita saatavia. Saatavasta, jonka vakuutena on tämän lain 215 §:ssä tarkoitettu pidätysoikeus, on velkojalla oikeus saada maksu pidätysoikeuden kohteesta heti edellä mainitun saatavan jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

5.

Laki

kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinnityksestä ilma-aluksiin 15 päivänä kesäkuuta 1928 annetun lain (211/28) 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Ennen kiinnitettyä saamista *älkөөn* ilma-aluksesta etuoikeudella otettako muita saatavia kuin aluksen miehistön maksamatta oleva palkka kuudelta viimeiseltä kuukaudelta ja sen jälkeen vahingonkorvaus, jonka aluksen omistaja ilmailulain nojalla on velvollinen suorittamaan.

Ennen kiinnitettyä saamista ilma-aluksesta otetaan jäljempänä ilmenevässä järjestyksessä

1) saatava, josta velkojalla on ilma-alukseen ilmailulain (595/64) 55 §:ssä tarkoitettu panttioikeus;

2) saatava, jonka vakuudeksi velkojalla on hallussaan olevaan ilma-alukseen pidätysoikeus; sekä

3) vahingonkorvaus, jonka aluksen omistaja ilmailulain nojalla on velvollinen suorittamaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Aikaisempaa lakia sovelletaan edelleen niihin saataviin, joista omaisuus on ulosmitattu ennen tämän lain voimaantuloa, sekä saataviin, joista velkojalla on oikeus vaatia muuten maksu ulosmitatusta omaisuudesta, jos saatava on syntynyt ja omaisuus on ulosmitattu muusta velasta ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki**autokiinnityslain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 15 päivänä joulukuuta 1972 annetun autokiinnityslain (810/72) 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Tällä panttioikeudella on sama etuoikeus kuin käteispannalla *kuitenkin siten, että* sillä, jolla on auto hallussaan oikeuksin pidättää se saamisensa vakuudeksi, on oikeus ensiksi saada suoritus saamisestaan *ja että kiinnitetyn auton kuljettajan ja apumiehen palkat kuudelta viimeiseltä kuukaudelta on suoritettava ennen kiinnitettyä saamista.*

Tällä panttioikeudella on sama etuoikeus kuin käteispannalla. Sillä, jolla on auto hallussaan oikeuksin pidättää se saatavansa vakuudeksi, on kuitenkin oikeus ensiksi saada suoritus saamisestaan.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*

Aikaisempaa lakia sovelletaan edelleen niihin saataviin, joista omaisuus on ulosmitattu ennen tämän lain voimaantuloa sekä saataviin, joista velkojalla on oikeus vaatia muuten maksu ulosmitatusta omaisuudesta, jos saatava on syntynyt ja omaisuus on ulosmitattu muusta velasta ennen tämän lain voimaantuloa.

7.

Laki**eläkesäätiölain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 2 päivänä joulukuuta 1955 annettuun eläkesäätiölakiin (469/55) siitä 4 päivänä marraskuuta 1966 annetulla lailla (540/66) kumotun 23 §:n tilalle uusi 23 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §
(kumottu lailla 540/66)

23 §

Kun eläkesäätiö on suoritustilassa tai konkurssissa, eläkesäätiön toimintapiiriin kuuluvilla henkilöillä sekä eläkkeen ja muiden etujen saajilla on osuudestaan eläkesäätiön eläkevastuuseen samanlainen etuoikeus säätiön omaisuuteen kuin irtaimen pantin haltijalla. Edellä säädetty etuoikeus ei kuitenkaan huononna käteispannin eikä omaisuuteen myönnetyn kiinnityksen haltijan etuoikeutta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Jos suorituslupa tai konkurssi on alkanut ennen
tämän lain voimaantuloa, sovelletaan aikaisem-
pia säännöksiä.

8.

Laki

konkurssisäännön muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun konkurssisäännön 45 §:n 3 momentti ja 77 §, sellaisena kuin näistä 45 §:n 3 momentti on 3 päivänä joulukuuta 1895 annetussa laissa,

muutetaan 6 §:n 1 momentin f kohta, 45 §:n 2 momentti, 71 §:n 3 momentti sekä 75 ja 80 §, sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 1 momentin f kohta 17 päivänä helmikuuta 1923 annetussa laissa (57/23), 45 §:n 2 momentti ja 80 § mainituissa 3 päivänä joulukuuta 1895 annetussa laissa, 71 § 3 momentti 30 päivänä maaliskuuta 1922 annetussa laissa (72/22) ja 75 § 7 päivänä toukokuuta 1965 annetussa laissa (246/65), sekä

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 31 päivänä tammikuuta 1935 ja 26 päivänä huhtikuuta 1991 annetuilla laeilla (62/35 ja 759/91), uusi 4 momentti ja lakiin uusi 71 a ja 71 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Paitsi mitä 5 §:ssä on myönnetty, olkoon myöskin velko jalla, joka selvän ja riidattoman saamisen näyttää, valta oikeudessa hakea velallisen omaisuuden luovuttamista konkurssiin seuraavissa tapauksissa:

f) jos jompikumpi velkaantuneen pesän avio-
puolisoista on oikeudessa vaatinut pesäeroa ja
oikeus ei ole vaatimusta hylännyt.

f) jos velallinen on muuten kuin tilapäisesti
kykenemätön maksamaan velkojaan niiden
erääntyessä (velallisen maksukyvyttömyys).

10 §

Konkurssin estämättä voidaan kuitenkin lap-
selle tulevan, velkojen maksunsaantijärjestyksestä
annetun lain (/) mukaan etuoikeutetun
elatusavun perimiseksi toimittaa ulosmittaus pal-
kasta, eläkkeestä ja elinkeinotulosta.

45 §

Jos velallinen nauttii palkkaa tahi eläkettä,
joka konkurssin kuluessa suoritetaan, tulkoon
konkurssipesälle niin suuri osa siitä, kuin jo-
kaisena konkurssin kestäessä sattuvana maksu-
aikana lain mukaan saadaan ulosmitata.

Velalliselle maksettavasta palkasta, eläkkees-
tä ja elinkeinotulosta tulee konkurssipesälle niin
suuri osa kuin siitä voidaan ulosmitata sen
jälkeen kun tästä määrästä on erotettu lapselle
ulosmitattu elatusapu.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Velallisen palkan tahi eläkkeen pidätys, jota joku Ulosottolain voimaannpanemisesta annetun asetuksen 8 §:n mukaan nauttii, lakatkoon sen kuukauden lopussa, jona konkurssi alkaa; ja meneteltäköön sitten palkkaan tahi eläkkeeseen nähden niinkuin edellä on sanottu.

(3 mom. kumotaan)

71 §

(Katso laki konkurssisäännön väliaikaisesta muuttamisesta; 71 § 7 mom.; 638/84.)

Irtain omaisuus on myytävä julkisella huutokaupalla, jolleivät kaikki kokouksessa läsnä olevat velkojat velallisen suostumuksella toisin päättä. Kuitenkin saadaan elinkeinotoiminnassa käytettävä irtain omaisuus myydä muulla tavoin, jollei 71 a §:stä muuta johdu, jos ne velkojat, joiden saamisista on yhteensä enemmän kuin puolet, katsovat sen voivan tällä tavoin edullisimmin tapahtua.

71 a §

Jos velallisyriityksen liiketoiminta tai varallisuus tai osa niistä on tarkoitus luovuttaa toiminnallisena kokonaisuutena sellaiselle luovutuksensaajalle, joka on 2 momentissa tarkoitetussa läheisyysuhteessa velalliseen, velallisyriityksen omistajaan tai velkojaan, päätös luovutuksesta edellyttää, jollei 71 §:n 2 momentista johdu muuta, että sitä kannattavat sekä ne velkojat, joiden saamisista on enemmän kuin puolet velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaan etuoikeutetuista saatavista, että ne velkojat, joiden saamisista on enemmän kuin puolet muista saatavista. Huomioon ei oteta kuitenkaan niitä viimesijaisia saatavia, joille ei ilmeisesti tule kertymään jako-osuutta. Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan, kun luovutuksensaaja tai, jos luovutuksensaaja on yhteisö, siitä vähintään viidenneksen omistava on takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §:ssä tarkoitetussa läheisyysuhteessa:

1) velalliseen tai velallisyhteisöstä vähintään viidenneksen omistavaan tai vuoden aikana ennen konkurssin alkamista omistaneeseen henkilöön tai yritykseen; tai

2) velkojaan, jonka saatava edustaa vähintään viidennestä velallisen kaikista veloista.

71 b §

Velkoja, joka on lupautunut luotottamaan 71 §:n 3 momentissa tai 71 a §:ssä tarkoitetun omaisuuden hankintaa, ei saa osallistua luovu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

75 §

Sen jälkeen kun konkurssivalvontaa koskeva julkinen haaste on päätetty antaa, saa velkoja, joka näyttää antaneensa valvonta-asiakirjat oikeuteen 24 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, mikäli pesän rahavarat 58 §:n mukaan siihen riittävät, ennen paikalletulopäivää nostaa maksun saatavasta, jonka osalta hänellä on etuoikeus maksun saamiseen konkurssipesästä. Velkojan tulee antaa nostettavasta määrästä uskottujen miesten hyväksymä pantti tai takaus, jos velkojat eivät kokouksessaan suostu maksun suorittamiseen ilman vakuutta. Kuitenkaan ei vakuutta vaadita työntekijältä työsuhteesta johtuvan saatavan osalta eikä myöskään, jos velkojana on valtio tai sen laitos, kansaneläkelaitos, postisäästöpankki, Suomen Pankki, Helsingin yliopisto, kunta, kuntainliitto, Ahvenanmaan maakunta taikka evankelisluterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta tai niihin kuuluva seurakunta.

Kun paikalletulopäivä on ohitse, olkoon niillä velkojilla, joilla valvottuin saatavainsa suhteen on etuoikeus, valta saada varoista, niin kauas kuin ne ulottuvat, nostaa itsellensä makso, ennenkuin tuomio on konkurssissa annettu; pankoot kuitenkin, sen mukaan kuin 75 §:ssä on sanottu, takauksen tahi muun vakuuden siitä mitä nostavat, elleivät velkojat ilman sitä myöntä makson nostoa.

80 §

Palkkio, joka kiinteältä tahi muulta vissiltä omaisuudelta tulee, niin myös sen hoidosta ja myymisestä menevät kulungit ovat suoritettavat omaisuuden tuloista ja kauppahinnasta, niitä kuitenkin loukkaamatta, joilla omaisuuteen on panttioikeus; ja saakoot sitte velkojat maksun, kukin järjestänsä.

75

Ennen kuin konkurssituomio on annettu, voidaan valvotuille saataville maksaa jako-osuuden ennakkoa, mikäli pesän varat siihen riittävät. Ennakon maksamisessa tulee noudattaa velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaisista järjestystä. Saatavasta, joka on riittävä tai ehdollinen, ei ennakkoa voida maksaa.

Ennakon maksamisesta voidaan vaatia vakuus. Vakuutta ei kuitenkaan vaadita julkisyhteisöltä eikä julkisoikeudelliselta laitokselta tai yhdistykseltä.

77 §

(kumotaan)

80 §

Sellaisen omaisuuden myyntihinnasta, johon velkojalla on muu kuin yrityskiinnitykseen perustuva panttioikeus, on heti ulosmittaus- ja myyntikulujen jälkeen konkurssipesälle suoritettava ne välttämättömät kulut ja menot, jotka esineen hoidosta ja myymisestä ovat pesälle aiheutuneet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan aikaisempia säännöksiä.

9.

Laki

ulosottolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain 4 luvun 31 §:n 2 momentti, muutetaan 4 luvun 30 §:n 1 momentti sekä 6 luvun 3 §:n 1 momentti, näistä 4 luvun 30 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 17 päivänä toukokuuta 1991 annetussa laissa (829/91), sekä lisätään 6 lukuun uusi 15 a § ja siitä 14 päivänä joulukuuta 1984 annetulla lailla (867/84) kumotun 23 §:n tilalle uusi 23 § sekä 8 lukuun uusi 3 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

Ulosmittauksesta

30 §

Kun irtaimen omaisuuden ulosmittaus on toimitettu niin kuin 14 §:ssä ja 16—18, 18 a, 19 tai 20 §:ssä on säädetty, velkoja saa panttioikeuden siihen mitä on ulosmitattu, samoin myös etuoikeuden sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty. Jos ulosmittaus peräytyy, raukeaa pantti- ja etuoikeus.

Kun irtaimen omaisuuden ulosmittaus on toimitettu niin kuin 14 §:ssä ja 16—18, 18 a, 19 tai 20 §:ssä *säädetään, velallinen ei saa velkojan vahingoksi luovuttaa eikä pantata ulosmitattua omaisuutta tai muutoin määrätä siitä. Kiellon vastainen toimi on tehoton. Luovutuksensaaja tai pantinsaaaja taikka se, johon määräämistöimi kohdistuu, voi kuitenkin saada vilpittömön mielen suojan sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään.*

31 §

*Jos velallisen pesässä syntyy konkurssi, lakat-
 koon ulosmittauksen vaikutus kokonaan.*

(2 mom. kumotaan)

6 luku

Ulosmittauksessa kertyneitten varain tilityksestä ja jakamisesta

3 §

Jos silloin, kun irtain omaisuus on useampain saamisista ulosmitattu, joku velkojista on vaatinut parempaa etuoikeutta kuin minkä ulosmittaus tuottaa, taikka jos omaisuudesta, joka on ulosmittaukseen saatu, toinen velkoja on pyytänyt maksua 4 luvun 12 §:n mukaan; niin, ellei varoja riitä täydeksi maksuksi velkojille eivätkä

Milloin velkoja on pyytänyt ulosmitatusta omaisuudesta maksua 4 luvun 12 §:n mukaan, eivätkä varat riitä kaikkien saatavien suorittamiseen tai velkojat sovi niiden jakamisesta, ulosottomiehen tulee laatia jaosta eri luettelo. Hänen tulee myös ilmoittaa velkojille, että luettelo on hänen ilmoittamastaan määräpäivästä

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

nämä sovi siitä miten ne ovat jaettavat; tehkään ulosottomies jaosta eri luettelon sekä ilmoittakoon velkojille, että luettelo jostakin määräpäivästä alkaen, sinä aikana kuin jaosta 9 luvun mukaan saadaan valittaa, on ulosottomiehen luona nähtävänä, ja toimitettakoon siitä huolimatta heti jakaminen luettelon mukaan, *kuitenkin* panttia tahi takausta vastaan, milloin tämän luvun mukaan *sellainen* vakuus on asetettava.

alkaen 9 luvun mukaisen valitusajan ulosottomiehen luona nähtävänä. *Jakaminen on tästä huolimatta toimitettava luettelon mukaan panttia tai takausta vastaan, milloin pantti tai takaus tämän luvun mukaan on asetettava.*

15 a §

*Milloin yrityskiinnityksen kohteena olevasta ulosmitatusta omaisuudesta on saatu sitä rahaksimuutettaessa asetuksella säädettyä suurempi markkamäärä, rahaksimuutosta on kuulutettava virallisessa lehdessä. Velkojalle ei saa tällöin suorittaa maksua ennen kuin kuukausi on kulu-
nut kuulutuksen julkaisemisesta. Kuulutuksessa tulee mainita velallisen nimi, rahaksimuuton kertymä ja se, että omaisuuteen on vahvistettu yrityskiinnitys.*

23 §

Kun useampi kuin yksi velkoja vaatii maksua velallisen omaisuudesta ja havaitaan, että velkojalle ei kertyisi ulosmitatuista varoista asetuksella säädettyä markkamäärää suurempaa jakosaa, voidaan tällaisen velkojan saatava jättää ottamatta huomioon jaossa.

Kun kysymyksessä on palkkaan, eläkkeeseen tai elinkeinotuloon taikka muuhun toistuvaistuloon kohdistuva ulosmittaus tai velallisen toistuvaissuoritus, ulosottomies voi, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, jakaa ulosmitatut tai ulosottomiehelle muuten kertyneet varat vuorotellen velkojien kesken.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ulosmitatut varat asetuksella säädettyä ajankaksolta jaetaan vain niiden velkojien kesken, jotka ovat hakeneet ulosmittausta menettelyn alkaessa.

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, ei koske etuoikeutettua saatavaa.

8 luku

Ulosottoasiain kuluista

3 a §

*Omaisuu-
den ulosmittaamisesta ja myymisestä, kauppahinnan jakamisesta sekä muusta ulosoton*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

loppuun saattamista varten määrätystä toimesta aiheutuvat kulut on maksettava ensin kauppahinnasta. Jos jokin kuluerä on syntynyt vain määrätyn saamisen eduksi, sellainen erä on maksettava lähinnä ennen mainittua saamista.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*

Aikaisempaa lakia sovelletaan, jos ulosmittaus on toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

10.

Laki

palkkaturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 10 päivänä elokuuta 1973 annetun palkkaturvalain (649/73) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 momentti sekä 7 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti, sellaisina kuin näistä ovat 4 §:n 3 momentti sekä 7 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti 25 päivänä toukokuuta 1984 annetussa laissa (403/84), sekä lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Palkkaturvana maksetaan *ne* kolmen kuukauden kuluessa ennen palkkaturvahakemuksen jättämistä erääntyneet työsuhteesta johtuvat palkka- ja muut saatavat, joilla olisi etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentin mukainen etuoikeus työnantajan konkurssissa.

2 §

Palkkaturvana maksetaan kolmen kuukauden kuluessa ennen palkkaturvahakemuksen jättämistä erääntyneet työsuhteesta johtuneet palkka- ja muut saatavat. Korvaus-, hyvitys- tai muu vastaava saatava, joka työntekijällä on työnantajalta työsuhteen perusteettoman päättämisen taikka lakiin tai sopimukseen perustuvan velvollisuuden laiminlyönnin vuoksi, maksetaan palkkaturvana, jos palkkaturvaa haetaan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun asia on lainvoimaisella tuomiolla ratkaistu taikka sellaisen saatavan perusteesta ja määrästä on sovittu asianomaisten tai asianomaisten järjestöjen kesken vakiintunutta työmarkkinakäytäntöä noudattaen.

3 a §

Konkurssipesän hallintoa hoitamaan määrätyn on viipymättä, jollei asiasta ole huolehdittu, laadittava luettelo maksamatta olevista työsuhteesta johtuvista saatavista. Pesänhoitajan on yhteistyössä asianomaisten palkkaturvaviranomaisten kanssa selvitettävä, mitkä saatavista voidaan maksaa palkkaturvana. Työntekijöille

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on varattava tilaisuus lausua luetteloon merkityistä saatavista.

Palkkaturvaa voi hakea asetuksella säädettyihin edellytyksiin työntekijöiden lukuun myös konkurssipesä. Työntekijä voi tämän estämättä myös itse hakea palkkaturvaa.

4 §

Jos työntekijä on jättänyt valvomatta saatavansa tai sen etuoikeuden työnantajan konkurssissa, työvoimapiirin toimistolla on valta harkita, onko työntekijän katsottava menettäneen kokonaan tai osaksi oikeutensa palkkaturvaan.

Jos työntekijä on jättänyt valvomatta saatavansa työnantajan konkurssissa, työvoimapiirin toimistolla on valta harkita, onko työntekijän katsottava menettäneen kokonaan tai osaksi oikeutensa palkkaturvaan.

7 §

Hylätessään palkkaturvahakemuksen työvoimapiirin toimiston on osoitettava työntekijä nostamaan kanne:

2) valtiota vastaan, jos hylkääminen johtuu siitä, ettei saatavan perustetta ja määrää katsota selvitetyn eikä työnantaja ole kiistänyt saatavaa tai ettei saatavalla ole 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua etuoikeutta.

2) valtiota vastaan, jos hylkääminen johtuu siitä, ettei saatavan perustetta ja määrää katsota selvitetyn eikä työnantaja ole kiistänyt saatavaa.

Edellä 1 ja 3 momentissa mainituissa tapauksissa työntekijän on tehtävä uusi palkkaturvahakemus viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun tuomioistuimen ratkaisu, jolla työntekijän saatavan peruste ja määrä tai etuoikeus on ratkaistu, on saanut lainvoiman. Jos kanne on nostettu sekä työnantajaa että valtiota vastaan, määräaika lasketaan siitä, kun ratkaisu valtiota vastaan on saanut lainvoiman.

Edellä 1 ja 3 momentissa mainituissa tapauksissa työntekijän on tehtävä uusi palkkaturvahakemus viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun tuomioistuimen ratkaisu, jolla työntekijän saatavan peruste ja määrä on ratkaistu, on saanut lainvoiman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Jos työnantajan konkurssi on alkanut ennen 1 päivää tammikuuta 1995, sovelletaan aikaisemman lain säännöksiä palkkaturvana maksettavan saatavan etuoikeudesta, etuoikeuden valvomisesta, kanteen nostamisesta valtiota vastaan ja uuden palkkaturvahakemuksen tekemisestä. Etuoikeudella tarkoitetaan tällöin myös sitä etuoikeutta, joka saatavalla on velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (/) 9 §:n 1 momentin mukaan.

11.

Laki

merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä joulukuuta 1979 annetun merimiesten palkkaturvalain (927/79) 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 2 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Palkkaturvana maksetaan ne erääntyneet työsuhteesta johtuvat palkka- ja muut saatavat, joilla olisi merilain 212 §:n 1 momentin mukainen meripanttioikeus alukseen ja etuoikeusasetuksen 4 §:n 1 momentin mukainen etuoikeus työnantajan konkurssissa.

Palkkaturvana maksetaan ne erääntyneet työsuhteesta johtuvat palkka- ja muut saatavat, joilla olisi merilain 212 §:n 1 momentin mukainen meripanttioikeus alukseen.

3 a §

Konkurssipesän hallintoa hoitamaan määrätyn on viipymättä, jollei asiasta ole jo huolehdittu, laadittava luettelo maksamatta olevista työsuhteesta johtuvista saatavista. Pesänhoitajan on yhteistyössä asianomaisen palkkaturvaviranomaisen kanssa selvitettävä, mitkä saatavista voidaan maksaa palkkaturvana. Työntekijöille on varattava tilaisuus lausua luetteloon merkityistä saatavista.

Palkkaturvaa voi hakea asetuksella säädettyihin edellytyksiin työntekijöiden lukuun myös konkurssipesä. Työntekijä voi tämän estämättä myös itse hakea palkkaturvaa.

4 §

Jos työntekijä on jättänyt valvomatta saatavansa tai sen etuoikeuden työnantajan konkurssissa tai työnantajan velkojille annetun julkisen haasteen paikalletulopäivänä tai saatavan ja sille kuuluvan meripanttioikeuden aluksen huutokaupan yhteydessä, ministeriöllä on valta harkita, onko työntekijän katsottava menettäneen kokonaan tai osaksi oikeutensa palkkaturvaan.

Jos työntekijä on jättänyt valvomatta saatavansa työnantajan konkurssissa tai työnantajan velkojille annetun julkisen haasteen paikalletulopäivänä tai saatavan ja sille kuuluvan meripanttioikeuden aluksen huutokaupan yhteydessä, ministeriöllä on valta harkita, onko työntekijän katsottava menettäneen kokonaan tai osaksi oikeutensa palkkaturvaan.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*

Jos työnantajan konkurssi on alkanut ennen 1 päivää tammikuuta 1995, sovelletaan edelleen aikaisemman lain säännöksiä palkkaturvana maksettavan saatavan etuoikeudesta ja etuoikeu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

den valvomisesta. Etuoikeudella tarkoitetaan tällöin myös sitä etuoikeutta, joka saatavalla on velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (/) 9 §:n 1 momentin mukaan.

Yleiset etuoikeudet	Erityiset etuoikeudet
	1. Käteispannin haltijan ym. saatava pantin tai pidätys oikeuden alaisesta omaisuudesta EOA 3 §
2. Hautauskulut EOA 4 § 1	
3. EOA 4 § 1—4 — Työpalkat kuluvalta ja edelliseltä vuodelta — elatusapu konkurssin ajalta — työntekijän eläkesaatava työnantajalta tai eläkesäätiöltä — eräät lääkärinpalkkiot ja hoitokulut — kuolinpesän hoito- ja jakokustannukset	
4. Akorditoimitsijan ym. palkkio EOA 4 § 5	
5. EOA 4 a § — ennakonpidätys ja sosiaaliturvamaksut kuluvalta ja edelliseltä vuodelta — eläkelaitosten saatavat (työeläkemaksut kuluvalta ja edelliseltä vuodelta, vakuutusmaksulainoilla ei aikarajoitusta)	5. EOA 4 a § yrityskiinnityksen haltijan saatava
	6. Vuokranantajan saatava 1 vuodelta EOA 5 §
	7. Maanvuokraajan saatava 3 vuodelta EOA 6 §
8. Valtion ym. verot kuluvalta ja kolmelta edelliseltä vuodelta EOA 7 §	
	9. Irtaimen omaisuuden ulosmittauksen tuottama etuoikeus EOA 8 §
10. Alaikäisen saatava holhoojalta EOA 9 §	
11. Julkisoikeudellisen yhteisön saatava virkamieheltä EOA 10 §	
12. Saatava talletusmakasiinilta EOA 13 §	
13. Etuoikeudettomat saatavat EOA 18 §	
14. Eräät viimeksi suoritettavat saatavat EOA 16 § 2, AL 57 §	